

Nuoriso- ja vapaa- ajanohjauksen perustutkinto

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja suunnittelee, järjestää ja ohjaa eri-ikäisten ihmisten vapaaehtoista kansalais-, kulttuuri- ja liikuntatoimintaa tai muuta vapaa-ajan toimintaa. Työ on eri ikäisten ohjaus-, opastus- ja tukityötä, jonka painopiste on osallisuuden lisääminen, kansalaistoiminta ja monikulttuurinen työ. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja käyttää ohjausmenetelmiä erilaisissa toimintaympäristöissä. Alalla painottuvat harrastus- ja toimintamahdollisuuksien ohella nuorten elinolojen kehittäminen sekä yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen ja laajentaminen.

Perusteen nimi	Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto
Määräyksen diaarinumero	70/011/2014
Koulutuskoodit	Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto (381201)
Tutkintonimikkeet	Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja (10103)
Voimaantulo	01.08.2016

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	4
2.1. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp.	4
2.2. Ikääntyvien ohjaus, 15 osp.	8
2.3. Kansalais- ja järjestötoiminnan ohjaus, 15 osp.	10
2.4. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp.	13
2.5. Monikulttuurisen toiminnan ohjaus, 15 osp.	21
2.6. Nuorten sosiaalinen vahvistaminen, 20 osp.	23
2.7. Ohjaajuus, 35 osp.	26
2.8. Ohjauksen menetelmät, 30 osp.	31
2.9. Ohjaus eri toimintaympäristöissä, 40 osp.	38
2.10. Palvelujen tuottaminen, 15 osp.	44
2.11. Projektitoiminnan ohjaus, 15 osp.	47
2.12. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp.	49
2.13. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp.	58
2.14. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp.	60
2.15. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp.	93
2.16. Yrityksessä toimiminen, 15 osp.	107
2.17. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp.	112
3. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset	118
4. Ammattialan kuvaus.	119
5. Ammattialan arvoperusta.	120
6. Tutkinnon tavoitteet.	121
7. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus.	123

1. Tutkinnon muodostuminen

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (135 osaamispistettä), yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä) ja vapaasti valittavista tutkinnon osista (10 osaamispistettä). Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmätutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta.

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinnon tutkintonimike on nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja.

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT 135 OSP	
Pakollinen tutkinnon osa 105 osp	
Ohjaajuus, 35 osp, P	
Ohjaus eri toimintaympäristöissä, 40 osp, P	
Ohjauksen menetelmät, 30 osp, P	
Valinnaiset tutkinnon osat 30 osp	
Kansalais- ja järjestötoiminnan ohjaus, 15 osp	
Projektitoiminnan ohjaus, 15 osp	
Nuorten sosiaalinen vahvistaminen, 20 osp	
Monikulttuurisen toiminnan ohjaus, 15 osp	
Ikääntyvien ohjaus, 15 osp	
Palvelujen tuottaminen, 15 osp	
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp	
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp	
Yrityksessä toimiminen, 15 osp	
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp	
Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta 10-15 osp	
Tutkinnon osa ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta	
<i>Tämän valinnaisen tutkinnon osan laajuudeksi lasketaan 15 osp</i>	
Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista	
<i>Tämän valinnaisen tutkinnon osan laajuudeksi lasketaan 15 osp.</i>	
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia 5-15 osp	
<i>Tämä voi sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten ammattitaitovaatimusten ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeiden mukaisia tutkinnon osia, joiden tulee vastata laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin kuin pelkästään yhden yrityksen tarpeisiin. Nämä tutkinnon osat nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä (5-15 osp). Lisäksi määritellään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevan arviointitaulukon mukaisesti.</i>	
Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista 5-15 osp	
YHTEISET TUTKINNON OSAT 35 OSP	
<i>Tutkinnon perusteissa määrättyjen osa-alueiden valinnaisten osaamistavoitteiden lisäksi tai niiden sijaan koulutuksen järjestäjä voi päättää erilaajuisia muita valinnaisia osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjän itse päättämille valinnaisille osaamistavoitteille määritellään osaamisen arviointi ja laajuus osaamispisteinä. Tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla myös opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.</i>	
Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp, P	
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp, P	
Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp, P	
Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp, P	

VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT 10 OSP <i>Vapaaasti valittavat tutkinnon osat (10 osp) tukevat tutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ja ne voivat koostua yhdestä tai useammasta tutkinnon osasta. Tutkinnon osat voivat olla seuraavia:</i>
Ammatillisia tutkinnon osia 10 osp <i>Tämä voi sisältää ammatillisia tutkinnon osia oman tai jonkin muun koulutusalan ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnoista.</i>
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia 10 osp <i>Tämä voi sisältää työelämän alueellisten ja paikallisten ammattitaitovaatimusten ja opiskelijan ammattitaidon syventämistarpeiden mukaisia tutkinnon osia, joiden tulee vastata laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin kuin pelkästään yhden yrityksen tarpeisiin. Nämä tutkinnon osat nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi määritellään tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevan arviointitaulukon mukaisesti.</i>
Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita tai lukio-opintoja 10 osp <i>Tämä voi sisältää ammatillisen perustutkinnon yhteisiä tutkinnon osia tai niiden osa-alueita tai lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.</i>
Jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia opintoja 10 osp <i>Tämä voi sisältää jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia tutkinnon osia. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi voidaan määritellä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat. Osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Mikäli käytetään arviointiasteikkoa T1-K3, määrittelyssä voidaan hyödyntää Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevaa arviointitaulukkoa.</i>
Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvia yksilöllisiä tutkinnon osia 10 osp <i>Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvat yksilölliset tutkinnon osat voivat olla oman tai muiden alojen työssä, itsenäisessä ammatin harjoittamisessa tai yrittämisessä hankittua osaamista. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi voidaan määritellä tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat. Osaaminen voidaan koulutuksen järjestäjän päätöksellä arvioida asteikolla hyväksytty/hylätty. Mikäli käytetään arviointiasteikkoa T1-K3, määrittelyssä voidaan hyödyntää Opetushallituksen määräyksen (Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa 93/011/2014) liitteessä olevaa arviointitaulukkoa.</i>
TUTKINTOA YKSILÖLLISESTI LAAJENTAVAT TUTKINNON OSAT <i>Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija voi yksilöllisesti sisällyttää perustutkintoonsa enemmän tutkinnon osia, jos se on tarpeellista työelämän alokohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta. Ne voivat olla ammatillisia tutkinnon osia tai paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia.</i>

2. Tutkinnon osat

2.1. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- työskennellä alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä
- hallita alan työt ja työtehtäväkokonaisuudet sekä laajan materiaalivalikoiman
- huomioida huipputuotannon, -tuotteen tai -palvelun laatuvaatimukset
- ratkoa ongelmia ja sopeutua muutoksiin
- varmistaa työturvallisuusmääräyksien ja -ohjeiden toteutumisen
- kommunikoida asiakkaan kanssa äidinkielellään ja vähintään yhdellä itselleen vieraalla kielellä
- arvioida ja uudistaa omaa osaamistaan
- mitoittaa omat henkiset voimavaransa työtehtävän mukaan
- kehittää työtä ja työympäristöä
- toimia alan verkostoissa
- osallistua työyhteisön kehittämiseen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä toimimalla huippuosaamista vaativissa oman alan työtilanteissa. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIEN HALLINTA

Työn suunnittelu	
Kiitettävä K3	• asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä itsenäisesti ja aikataulun realistiseksi ja vaiheiltaan toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset ja kykenee tarvittaessa muuttamaan suunnitelmaa
Hyvä H2	• asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi muuttuvissa olosuhteissa huomioiden korkeat laatuvaatimukset
Tyydyttävä T1	• asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulun realistiseksi ja toteuttamiskelpoiseksi huomioiden korkeat laatuvaatimukset

Työn arviointi	
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan ja määrittelee kehittämistarpeitaan
Hyvä H2	arvioi realistisesti työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan sekä perustelee arviotaan
Tyydyttävä T1	arvioi työnsä onnistumista ja omaa osaamistaan

Toimiminen työssä ja työyhteisössä	
Kiitettävä K3	osallistuu työyhteisön työhyvinvoinnin kehittämiseen sekä tukee yhdessä muiden kanssa työympäristön kehittymistä huippuosaamisen vaatimalle tasolle.
Hyvä H2	pyrkii aktiivisesti edistämään työyhteisön työhyvinvointia sekä kehittämään työympäristöään yhdessä muiden kanssa.
Tyydyttävä T1	toimii työssään työyhteisön työhyvinvointia edistävästi sekä kehittää työympäristöään yhdessä muiden kanssa.

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Työtehtävään ja työympäristöön soveltuvan työmenetelmän ja työvälineiden sekä materiaalin valinta ja käyttö	
Kiitettävä K3	- valitsee rohkeasti uusiakin työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja sekä käyttää niitä sujuvasti muuttuvissa tilanteissa - työskentelee järjestelmällisesti, tarkasti ja varmasti sekä luovasti ja innovatiivisesti
Hyvä H2	- valitsee omatoimisesti työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa - työskentelee huolellisesti ja rauhallisesti sekä luovasti ja innovatiivisesti
Tyydyttävä T1	- käyttää omatoimisesti työmenetelmiä, työvälineitä ja materiaaleja - työskentelee huolellisesti

Laadukas ja kestävä kehityksen mukainen toiminta	
Kiitettävä K3	- toimii sitoutuneesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti sekä kehittää toimintamalleja näiden tavoitteiden aikaansaamiseksi - kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan haastavien työtehtävien tasolle
Hyvä H2	- toimii aktiivisesti yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti ja havaitsee kehittämiskohteita - kehittää aktiivisesti osaamistaan ja työtapojaan
Tyydyttävä T1	- toimii yrityksen tai organisaation laatu- ja kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti - kehittää osaamistaan ja työtapojaan

Kustannustehokas ja tuloksellinen toiminta	
Kiitettävä K3	- työskentelee yrittäjämäisellä asenteella huomioiden ajan ja muut käytettävissä olevat resurssit kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävasti - korjaa toimintaa sovittujen ratkaisujen mukaan - edistää itsenäisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita - ennakoi muutoksia, jotta voi helpommin sopeutua niihin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään itsenäisesti kehittäen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.
Hyvä H2	- toimii oma-aloitteisesti aika ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja yrityksen tai organisaation tuloksellisuutta edistävasti - neuvottelee ja etsii ratkaisuja poikkeamille - edistää aktiivisesti toiminnan jatkuvuutta ja pysyviä asiakassuhteita - sopeutuu nopeasti muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.
Tyydyttävä T1	- toimii aika- ja muut käytettävissä olevat resurssit huomioiden kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti - havaitsee poikkeamia - toimii työssään edistämien pysyviä asiakassuhteita - sopeutuu muutoksiin ja työskentelee pitkäjänteisesti huippuosaamista vaativissa työtehtävissä.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Työssä tarvittavan tiedon hallinta ja soveltaminen	
Kiitettävä K3	hankkii ja soveltaa itsenäisesti työssä tarvittavaa tietoa vaihtelevissa työtilanteissa ja perustelee ratkaisujaan hankkimansa tiedon pohjalta.
Hyvä H2	hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja pystyy ratkomaan ongelmatilanteita yhdessä muiden kanssa.
Tyydyttävä T1	hankkii ja käyttää työssä tarvittavaa tietoa omatoimisesti ja kysyy tarvittaessa neuvoa.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Kiitettävä K3	- uudistaa omaa osaamistaan yksilöllisen kehityssuunnitelman mukaisesti niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi - selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista ja pystyy perustelemaan valintansa
Hyvä H2	- laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman omista lähtökohdistaan niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi - selviytyy itsenäisesti ongelmatilanteista
Tyydyttävä T1	- laatii itselleen yksilöllisen kehityssuunnitelman omista lähtökohdistaan - selviytyy tavallisimmista ongelmatilanteista oppimateriaaleja ja ohjekirjoja hyödyntäen

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Kiitettävä K3	• kommunikoi sujuvasti asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja työyhteisön huippuammattilaisena osaamistaan muille välittäen
Hyvä H2	• kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja sopeutuu hyvin työyhteisöön
Tyydyttävä T1	• kommunikoi asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä omalla kielellään sekä välttävästi vähintään yhdellä itselle vieraalla kielellä • toimii työryhmän aktiivisena jäsenenä ja sopeutuu työyhteisöön

Ammattietiikka	
Kiitettävä K3	• käyttäytyy hyvin ja noudattaa työaikoja • on ylpeä ammatistaan ja osaamisestaan, toimii vastuullisesti ja kehittää työtään alan ammattieettisten periaatteiden mukaan
Hyvä H2	• käyttäytyy asiallisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja oma-aloitteisesti alan ammattieettisten periaatteiden mukaan
Tyydyttävä T1	• käyttäytyy työpaikan sääntöjen mukaisesti ja noudattaa työaikoja • toimii vastuullisesti ja noudattaa alan ammattieettisiä periaatteita

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	• ottaa vastuun oman ja työtiimin toiminnan työturvallisuudesta, noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita sekä havaitsee ilmoittaa havaitsemistaan työhönsä liittyvistä vaaroista • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa ja osallistuu työolosuhteiden kehittämiseen • ylläpitää aktiivisesti omaa työhyvinvointiaan, edistää terveellisiä elämäntapoja sekä kannustaa tähän myös muita työyhteisön jäseniä.
Hyvä H2	• ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja havaitsee työhönsä liittyvät vaarat sekä noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan myös haasteellisissa työtilanteissa • ylläpitää aktiivisesti omaa työhyvinvointiaan ja edistää terveellisiä elämäntapoja.
Tyydyttävä T1	• ottaa vastuun oman toimintansa työturvallisuudesta ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita • työskentelee ergonomisesti ja pitää työympäristönsä siistinä koko työprosessin ajan • ylläpitää omaa työhyvinvointiaan ja noudattaa terveellisiä elämäntapoja.

2.2. Ikääntyvien ohjaus, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja:

- osaa ohjata ikääntyviä asiakkaita virikkeellisessä toiminnassa
- luo edellytyksiä ikääntyvien elämänilolle ja elämän mielekkyyden säilyttämiselle
- toimii ikääntyvien psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäämiseksi
- ottaa toiminnassaan huomioon vastuun ohjattavien henkisestä hyvinvoinnista, turvallisuudesta ja yhteistoiminnasta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa ohjaamalla ikääntyvien tavoitteellista vapaa-ajan toimintaa. Hän järjestää viriketoimintaa ikääntyneiden tarpeiden mukaisesti ja varmistaa menetelmien turvallisuuden.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Asiakaslähtöinen toiminta	
Kiitettävä K3	• suunnittelee itsenäisesti tavoitteellista toimintaa kohderyhmälle
Hyvä H2	• vaikuttaa toiminnan suunnitteluun kohderyhmän tarpeet huomioon ottaen
Tyydyttävä T1	• toimii suunnittelussa työryhmän jäsenenä ja tunnistaa kohderyhmän tarpeet

Erilaisissa toimintaympäristöissä työskenteleminen	
Kiitettävä K3	• suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista vapaa-ajan toimintaa ottaen huomioon toimintaympäristön erityispiirteet
Hyvä H2	• järjestää tavoitteellista vapaa-ajan toimintaa ympäristössään
Tyydyttävä T1	• työskentelee ikääntyvien tai vanhustyön toimintaympäristössä ohjatusti

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Kiitettävä K3	tiedostaa omat vahvuutensa, kehittämisaalueensa ja kehittää toimintaansa
Hyvä H2	toimii tavoitteiden mukaisesti ja arvioi itsenäisesti toimintaansa
Tyydyttävä T1	osallistuu toimintansa arviointiin ja kehittämiseen

Moniammatillinen toiminta	
Kiitettävä K3	yhdistää oman osaamisensa muiden asiantuntijoiden osaamiseen.
Hyvä H2	toimii moniammatillisesti ikääntyvien ohjaukseen liittyvissä asioissa.
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon moniammatillisen toiminnan mahdollisuuksia.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Viriketoiminnan järjestäminen	
Kiitettävä K3	kannustaa ja motivoi ikääntyviä toimimaan ja osallistumaan
Hyvä H2	toteuttaa itsenäisesti monipuolista ja virikkeellistä toimintaa
Tyydyttävä T1	järjestää mielekästä arjen toimintaa

Vapaaehtoistyön ja vertaisohjauksen käyttäminen	
Kiitettävä K3	tukee ja innostaa vapaaehtoistyöntekijöitä ja vertaisohjaajia
Hyvä H2	organisoi vapaaehtoistyötä sekä vertaisohjaajien toimintaa
Tyydyttävä T1	käyttää vapaaehtoistyön mahdollisuuksia ikääntyvien ohjauksessa

Kuntouttavan työotteen toteuttaminen (fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen)	
Kiitettävä K3	toimii tavoitteellisesti kuntouttavan työotteen näkökulmasta
Hyvä H2	toimii kuntouttavan työotteen näkökulmasta
Tyydyttävä T1	tiedostaa kuntouttavan työotteen merkityksen

Toimiminen vuorovaikutuksessa ikääntyvien kanssa	
Kiitettävä K3	kohtaa arvostavalla tavalla ikääntyvien ohjattavien tunnekokemuksia sekä käsittelee niitä tarvittaessa
Hyvä H2	luo luottamuksellisia suhteita yksilöiden ja ryhmien kanssa sekä ottaa huomioon vuorovaikutukseen liittyvät haasteet toiminnassa
Tyydyttävä T1	kommunikoi ikääntyvien kanssa ymmärtäen vuorovaikutuksen merkityksen

Ikääntyvän omien oikeuksien arvostaminen	
Kiitettävä K3	vahvistaa ikääntyvän omaaloitteisuutta ja tukee hänen mielipiteitään ja toiveitaan.
Hyvä H2	ottaa ohjaustoiminnassa huomioon ikääntyvän toiveet ja tarpeet.
Tyydyttävä T1	toimii arvostaen ikääntyvän omia toiveita ja tarpeita.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen vanheneminen	
Kiitettävä K3	toimii arvioiden vanhenemiseen liittyviä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen muutoksen tuomia haasteita
Hyvä H2	ottaa toiminnassa huomioon ihmisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen vanhenemisen
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen vanhenemisen vaiheita

Terveystilan huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	toteuttaa toimintaa huomioiden iäkkäiden ihmisten terveyshaitat ja niiden ennaltaehkäisy
Hyvä H2	suunnittelee ohjattavien terveydentilan huomioon ottavaa toimintaa
Tyydyttävä T1	ottaa ikääntymiseen liittyvät terveyshaitat huomioon ohjauksen näkökulmasta

Kulttuurinen ja yhteisöllinen ikääntyvien ohjaus	
Kiitettävä K3	käyttää monipuolisesti hyödykseen erilaisten kulttuuristen kokemustapojen yhteisölliseen toimintaan tuomat mahdollisuudet.
Hyvä H2	hallitsee erilaisia kulttuurisia ja yhteisöllisiä menetelmiä ja viriketoiminnan muotoja.
Tyydyttävä T1	käyttää kulttuurisia ja yhteisöllisiä menetelmiä ohjauksessa.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	käyttää turvallisia ja sopivasti kuormittavia työmenetelmiä ottaen ergonomian huomioon.
Hyvä H2	varmistaa materiaalien ja työvälineiden turvallisuuden.
Tyydyttävä T1	noudattaa ohjauksessa ja toiminnassa annettuja turvallisuusohjeita.

2.3. Kansalais- ja järjestötoiminnan ohjaus, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- ymmärtää järjestöjen aseman ja mahdollisuudet alalla
- osaa suunnitella ja järjestää toimintaa kansalaistoiminnan arvojen, päämäärien ja toimintatapojen mukaisesti
- tuntee järjestöjen organisaatorakenteita
- osaa perustella vapaaehtoistoiminnan ja kansalaistoiminnan merkitystä yhteiskunnassa
- osaa motivoida toimintaan kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa
- osaa hyödyntää kolmannen sektorin ja julkisen sektorin yhteistyömahdollisuuksia
- osaa käyttää järjestötoiminnan yleisimpiä tuki- ja avustusmuotoja
- osaa ohjata ja opastaa vapaaehtoistojen sekä organisoida vapaaehtoistoimintaa.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kansalaistoiminnassa tai järjestötyössä. Hän ohjaa toimintaa kansalaisjärjestössä tai -liikkeessä, toteuttaa järjestön kerhotoimintaa tai vastaavaa ja osallistuu järjestön työryhmän työskentelyyn. Hän voi myös osallistua yhteisön, järjestön, yrityksen tai yhdistyksen vapaaehtoistointaryhmän toimintaan sekä toteuttaa muiden toimijoiden kanssa yhdessä tapahtuman, konsertin tai juhlan.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Toiminnan suunnittelu	
Kiitettävä K3	• ottaa huomioon aikatauluihin liittyvät riskit ja pystyy mukautumaan muutoksiin
Hyvä H2	• aikatauluttaa toimintaa olemassa olevien yhteisten tavoitteiden pohjalta
Tyydyttävä T1	• suunnittelee oman aikataulunsa suhteessa järjestön toimintaan

Talousresurssien suunnitteleminen	
Kiitettävä K3	• tuntee rahoitusmahdollisuuksia ja laatii talouteen liittyvät asiakirjoja
Hyvä H2	• käyttää hyödykseen mahdollisia rahoituslähteitä
Tyydyttävä T1	• osallistuu taloussuunnitteluun

Järjestötoimintaan verkostoituminen	
Kiitettävä K3	kehittää uusia yhteistyömuotoja ja arvioi niiden mahdollisuuksia
Hyvä H2	toimii yhteistyössä järjestön ulkopuolisten tahojen kanssa
Tyydyttävä T1	toimii järjestön sisäisten yhteistyökumppaneiden kanssa

Arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi ja näkee kehittämistarpeet sekä mahdollisuudet.
Hyvä H2	arvioi toimintaa suhteessa tavoitteisiin.
Tyydyttävä T1	osallistuu toiminnan arviointiin.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Järjestötoiminta	
Kiitettävä K3	laatii toimintasuunnitelman, toimintakertomuksen ja talousarvioehdotuksen
Hyvä H2	osallistuu järjestön toimintasuunnitelman, toimintakertomuksen ja talousarvioehdotuksen laatimiseen
Tyydyttävä T1	käyttää järjestön sääntöjä ja sen toiminnan perusteita työvälineenään

Kansalais- ja vapaaehtoistoiminta	
Kiitettävä K3	perustelee kansalaistoiminnan merkitystä muille sekä innostaa ja ohjaa heitä vapaaehtoistoimintaan
Hyvä H2	tekee konkreettisen esityksen tai aloitteen kansalaistoiminnasta tai toimii ohjattuna kansalaistoiminnan kehittämishankkeessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan periaatteita sekä merkitystä

Eri toimijoiden yhteistyö	
Kiitettävä K3	edistää järjestön ja kunnan sekä muiden toimijoiden kumppanuutta kansalaistoiminnassa.
Hyvä H2	hyödyntää kansalaistoiminnassa yhteistyötä kunnan kanssa.
Tyydyttävä T1	toimii tuntien kansalaistoiminnan merkityksen kunnan toiminnan täydentäjänä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Lainsäädännön tunteminen	
Kiitettävä K3	ohjaa säädösasioissa ja opastaa tarvittaessa järjestössä toimivia
Hyvä H2	toimii tehtävään tai toimintaan liittyvän keskeisen erityislainsäädännön mukaisesti
Tyydyttävä T1	toimii kansalaisten perusoikeuksien, yhdistyslain ja järjestön sääntöjen sekä käytäntöjen mukaisesti

Yhteiskunnallisten osallistumisjärjestelmien merkitys	
Kiitettävä K3	toimii ottaen huomioon kolmannen sektorin aseman ja merkityksen yhteiskunnassa.
Hyvä H2	ottaa toiminnassaan huomioon kansalaisaktiivisuuden periaatteen ja perustelee sen merkitystä yhteiskunnan kannalta.
Tyydyttävä T1	toimii arvostaen osallistumista ja kansalaisaktiivisuutta.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja arvioi yhteistä toimintaa kansalaisjärjestöissä toimivien kanssa.
Hyvä H2	toimii erilaisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa luontevasti.
Tyydyttävä T1	toimii yhteistyöhakuisesti eri järjestöjen kanssa.

2.4. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien kolmen osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 6 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 9 osaamispisteen edestä matemaattis-luonnontieteellistä osaamista.

Matematiikka

Matematiikka

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa peruslaskutoimitukset, prosenttilaskennan ja mittayksiköiden muunnokset *oman alan* ja arkielämän edellyttämässä laajuudessa
- osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia
- osaa soveltaa geometriaa *oman alan* tehtävien vaatimassa laajuudessa ja hahmottaa tilaa ja muotoja kolmiulotteisesti
- osaa käyttää sopivia matemaattisia menetelmiä *oman alan* ongelmien ratkaisussa
- osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa
- osaa käyttää matemaattisten ongelmien ratkaisussa apuna laskinta, tietokonetta ja tarvittaessa muita matematiikan apuvälineitä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Peruslaskutoimituksien ja prosenttilaskujen toteuttaminen sekä mittayksiköiden muuntaminen	
Kiitettävä K3	soveltaa ammattialalla ja arkielämään tarvittavia laskutoimituksia ja arvioi tulosten tarkkuustasoa
Hyvä H2	suorittaa sujuvasti ammattiin ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset
Tyydyttävä T1	laskee tavanomaisimmat työtehtäviin ja arkielämään liittyvät laskutoimitukset

Pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen, geometrian soveltaminen	
Kiitettävä K3	soveltaa työtehtäviin pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia ja arvioi tuloksia
Hyvä H2	laskee sujuvasti tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset
Tyydyttävä T1	laskee tavanomaisimmat pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimitukset

Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen	
Kiitettävä K3	soveltaa matemaattisia menetelmiä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisussa ja asettelussa sekä arvioi tulosten luotettavuutta ja tarkkuustasoa
Hyvä H2	ratkaisee ammattiin liittyviä ongelmia matemaattisten menetelmien avulla
Tyydyttävä T1	ratkaisee työtehtäviin liittyvät keskeiset matemaattiset ongelmat hyödyntäen yksinkertaisia laskutoimituksia

Matemaattisten tulosten oikeellisuuden varmistaminen	
Kiitettävä K3	varmistaa monipuolisten laskelmien oikeellisuuden ja suuruusluokan
Hyvä H2	varmistaa laskelmien oikeellisuuden
Tyydyttävä T1	varmistaa yksinkertaisten laskelmien oikeellisuuden

Laskimen ja muiden apuvälineiden käyttäminen	
Kiitettävä K3	hyödyntää monipuolisesti ja tehokkaasti laskimen ja muiden apuvälineiden ominaisuuksia ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.
Hyvä H2	käyttää sujuvasti laskinta ja muita apuvälineitä ammattialaan liittyvien ongelmien ratkaisemiseen.
Tyydyttävä T1	käyttää laskinta ja muita apuvälineitä työtehtäviin liittyvien matemaattisten perustehtävien ratkaisemiseen.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa ilmaista muuttujien välisiä riippuvuuksia matemaattisilla lausekkeilla

- osaa muodostaa ja laatii *omaan alaan liittyviä* yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia
- osaa ratkaista *työssä* tarpeellisia matemaattisia tehtäviä yhtälöillä, päättelämällä tai kuvaajien avulla
- osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja suuruusluokkaa
- osaa soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa, kuten kannattavuus-, kustannus-, verotus- ja lainalaskelmia
- osaa kerätä ja ryhmitellä *omaan alaan* liittyvää tietoa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Matemaattisten lausekkeiden käyttäminen	
Kiitettävä K3	• muodostaa ja käyttää matemaattisia lausekkeita
Hyvä H2	• muodostaa ja käyttää yksinkertaisia matemaattisia lausekkeita
Tyydyttävä T1	• käyttää yksinkertaisia matemaattisia lausekkeita

Yhtälöiden, lausekkeiden, taulukoiden ja piirrosten käyttäminen alakohtaisissa tehtävissä	
Kiitettävä K3	• käyttää soveltaen yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Hyvä H2	• käyttää yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjeen mukaan yhtälöitä, lausekkeita, taulukoita ja piirroksia alakohtaisissa tehtävissä

Talousmatematiikan soveltaminen	
Kiitettävä K3	• tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa ja tekee vertailujen pohjalta perusteltuja johtopäätöksiä
Hyvä H2	• tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa
Tyydyttävä T1	• tekee yksinkertaisia kustannus- ja kannattavuusvertailuja käyttäen talousmatematiikkaa

Matemaattisten tulosten oikeellisuuden varmistaminen	
Kiitettävä K3	• varmistaa monipuolisten laskelmien oikeellisuuden ja suuruusluokan
Hyvä H2	• varmistaa laskelmien oikeellisuuden
Tyydyttävä T1	• varmistaa yksinkertaisten laskelmien oikeellisuuden

Tiedon kerääminen ja ryhmitteleminen	
Kiitettävä K3	kerää tietoa monipuolisesti ja soveltaen ja käyttäen tiedonlähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ja ryhmittelee niiden pohjalta tietoa erilaisiin tarpeisiin.
Hyvä H2	kerää ja ryhmittelee tietoa tarpeen mukaan, käyttäen lähteenä tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä.
Tyydyttävä T1	kerää graafista ja taulukoitua tietoa eri lähteistä.

Fysiikka ja kemia

Fysiikka ja kemia

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa soveltaa *oman alan* kannalta keskeisiä fysiikan käsitteitä, ilmiöitä ja lainalaisuuksia
- osaa ottaa työssään huomioon *oman alan* kannalta keskeisiä kemian ilmiöitä ja aineiden erityisominaisuuksia
- osaa säilyttää, käyttää ja hävittää *omalla alalla* tarvittavia aineita.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Fysiikan käsitteiden, ilmiöiden ja lainalaisuuksien soveltaminen	
Kiitettävä K3	tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään itsenäisesti ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Hyvä H2	tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Tyydyttävä T1	tuntee fysiikan käsitteitä ja lainalaisuuksia niin, että pystyy työtehtävissään ottamaan huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta

Kemiallisten aineiden ja niiden ominaisuuksien huomioon ottaminen työssä	
Kiitettävä K3	ottaa omatoimisesti huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta ja opastaa muitakin turvalliseen työskentelyyn
Hyvä H2	ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon työssään käytettävien tavallisimpien kemiallisten aineiden ominaisuudet, reaktiot ja ympäristöriskit niin, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta, mutta tarvitsee jonkin verran ohjausta

Kemikaalien säilyttäminen, käsittely ja hävittäminen	
Kiitettävä K3	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja toimien itsenäisesti ja sujuvasti.
Hyvä H2	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja.
Tyydyttävä T1	käsittelee, säilyttää ja hävittää oikein työtehtävissään tarvittavia kemikaaleja, mutta tarvitsee osin ohjausta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa soveltaa *oman alan* kannalta keskeisiä mekaniikan, lämpöopin ja sähköopin peruskäsitteitä ja lainalaisuuksia ja ottaa ne huomioon työssään
- osaa valmistaa *alalla* tarvittavia aineeseoksia
- osaa tehdä kokeellisia havaintoja ja mittauksia *oman alan* kannalta keskeisistä fysikaalisista ja kemiallisista ilmiöistä
- osaa kerätä, käsitellä ja analysoida tekemiään kokeellisia havaintoja ja mittauksia
- osaa arvioida saamiensa kokeellisten havaintojen ja mittauksien luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksien tunteminen ja huomioon ottaminen työssä	
Kiitettävä K3	tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään itsenäisesti huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Hyvä H2	tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään huomioon niihin liittyvät ilmiöt
Tyydyttävä T1	tuntee lämpöopin, mekaniikan ja sähköopin lainalaisuuksia niin, että ottaa työtehtävissään huomioon niihin liittyvät ilmiöt, mutta tarvitsee joissakin kohdin ohjausta

Aineoseosten valmistaminen	
Kiitettävä K3	laskee itsenäisesti ja joustavasti pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla erilaisissa työtilanteissa eri tietolähteistä hankkimansa tiedon mukaan
Hyvä H2	laskee pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla sekä hankkii tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista
Tyydyttävä T1	laskee ohjattuna pitoisuuksia ja aineiden määriä myös reaktioyhtälöiden avulla sekä hankkii ohjeen mukaan tietoa kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteista

Havainnointi ja mittaaminen	
Kiitettävä K3	• käyttää mittauksiin ja kokeelliseen havainnointiin sopivimpia menetelmiä ja välineitä sujuvasti ja toteuttaa työnsä järjestelmällisesti ja huolellisesti
Hyvä H2	• toteuttaa mittaukset ja kokeellisen havainnoinnin käyttäen tavallisimpia menetelmiä ja välineitä omatoimisesti
Tyydyttävä T1	• toteuttaa mittaukset ja kokeellisen havainnoinnin käyttäen tavallisimpia menetelmiä ja välineitä ohjatussa työtilanteessa

Mittaustulosten kerääminen, käsittely ja analysointi	
Kiitettävä K3	• kerää itsenäisesti mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen analysoinnin jälkeen
Hyvä H2	• kerää mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen analysoinnin jälkeen
Tyydyttävä T1	• kerää mittaus- ja kokeellisen työskentelyn tulokset, esittää ne mahdollisilla kuvaajilla ja taulukoilla ja laskee niistä lopullisen tuloksen, mutta tarvitsee joissakin asioissa ohjausta

Mittaustulosten luotettavuuden, tarkkuuden ja mielekkyyden arviointi	
Kiitettävä K3	• arvioi itsenäisesti mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee virhetekijät sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.
Hyvä H2	• arvioi mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee virhetekijöitä sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella.
Tyydyttävä T1	• arvioi mittaustulosten luotettavuutta ja määrittelee joitakin virhetekijöitä sekä ilmoittaa tuloksen oikealla tarkkuudella, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.

Tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen

Tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa käyttää yleisimpiä tieto- ja viestintätekniikan sovelluksia ja hyödyntää niiden käyttöön tarkoitettuja ohjeita ja oppaita
- osaa suojata verkkoidentiteettiään ja yksityisyyttään
- osaa toimia tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosuojaohjeiden ja -määräysten mukaisesti
- osaa tiedostojen eri säilytys- ja lähetysmuodot.

ARVIOINNIN KOHTEET

Tieto- ja viestintätekniikan sovellusten käyttäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää sovelluksia monipuolisesti eri tilanteiden ja tarpeiden mukaan
Hyvä H2	• käyttää sujuvasti tarvitsemiaan sovelluksia
Tyydyttävä T1	• käyttää tarvitsemiaan sovelluksia mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Ohjeiden ja oppaiden käyttäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää sujuvasti ohjeita ja oppaita ja ratkaisee niiden avulla erilaisia ongelmia
Hyvä H2	• käyttää sujuvasti ohjeita ja oppaita
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjeita ja oppaita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Verkkoidentiteetin ja yksityisyyden suojaaminen	
Kiitettävä K3	• luo verkkoidentiteetin, arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja valitsee laitteisiin ja käyttötapoihin sopivat suojautumismenetelmät • valitsee erilaisiin tilanteisiin sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita tilanteeseen sopivan turvallisen tavan koti- ja ulkomaiselle maksuliikenteelle
Hyvä H2	• luo verkkoidentiteetin sekä arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja suojautumismenetelmiä • valitsee tilanteeseen sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita turvallisen tavan koti- ja ulkomaiselle maksuliikenteelle
Tyydyttävä T1	• luo ohjattuna verkkoidentiteetin sekä arvioi sen käyttöön liittyviä riskejä ja suojautumismenetelmiä • valitsee ohjattuna tilanteeseen sopivan verkkoyhteyden suojaustason • osaa valita turvallisen tavan maksuliikenteelle kotimaassa

Ohjeiden ja määräysten noudattaminen	
Kiitettävä K3	• noudattaa itsenäisesti tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosujoaohjeita ja -määräyksiä, pitää tietojaan ajan tasalla ja ohjaa tarvittaessa muita • noudattaa verkonkäytön etikettiä
Hyvä H2	• noudattaa itsenäisesti tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosujoaohjeita ja -määräyksiä • noudattaa verkonkäytön etikettiä
Tyydyttävä T1	• noudattaa toiminnassaan tekijänoikeus-, tietoturva- ja tietosujoaohjeita ja -määräyksiä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • noudattaa verkonkäytön etikettiä

Tiedostojen säilyttäminen ja lähettäminen	
Kiitettävä K3	• valitsee tarkoituksenmukaiset tiedostojen säilytys- ja lähetyksmuodot huomioiden tietoturvan.
Hyvä H2	• valitsee tarkoituksenmukaiset tiedostojen säilytys- ja lähetyksmuodot.
Tyydyttävä T1	• osaa käyttää yleisimpiä tiedostojen säilytys- ja lähetyksmuotoja.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa perehtyä erilaisten tietojärjestelmien sovelluksiin, joita voidaan hyödyntää *omalla ammattialalla*
- osaa ratkaista yleisimpiin tieto- ja viestintätekniikan sovelluksiin liittyviä ongelmia
- osaa ottaa käyttöön uusia tieto- ja viestintätekniikan laitteita ja sovelluksia
- osaa toimia sähköisissä medioissa oman osaamisensa kehittämiseksi ja jakamiseksi
- osaa hyödyntää digitaalisia materiaaleja *ammattillisen kasvun* kuvaamisessa sekä osaamisensa ja ammattitaitonsa markkinoinnissa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Ammattialakohtaisten tietojärjestelmäsovelluksien hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• hakee tietoa aktiivisesti ammattialalla tapahtuvasta tietojärjestelmäsovellusten kehittämisestä
Hyvä H2	• hakee tietoa ammattialalle kehitteillä olevista tietojärjestelmäsovelluksista
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa itselleen uusista ammattialalla käytettävistä tietojärjestelmäsovelluksista

Laitteiden ja sovellusten käyttöön ottaminen	
Kiitettävä K3	• ottaa sujuvasti käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia ja pystyy tarvittaessa opastamaan muita
Hyvä H2	• ottaa sujuvasti käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia
Tyydyttävä T1	• ottaa käyttöön itselleen uusia laitteita ja sovelluksia mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Sähköisen median hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti alaansa liittyvää tietoa ja toimii aktiivisesti tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tietoa kriittisesti
Hyvä H2	• hakee alaansa liittyvää tietoa, toimii tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tietoa kriittisesti
Tyydyttävä T1	• hakee alaansa liittyvää tietoa, toimii tv-verkkoja hyödyntävissä verkostoissa ja arvioi löytämänsä tiedon käyttöarvoa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Digitaalisen materiaalin hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	kuvaa ammatillista osaamistaan monipuolisesti digitaalisilla materiaaleilla ja hyödyntää niitä tehokkaasti työnhaussa.
Hyvä H2	käyttää digitaalisia materiaaleja osaamisensa ja ammattitaitonsa kuvaamiseen ja hyödyntää niitä työnhaussa.
Tyydyttävä T1	käyttää digitaalisia materiaaleja osaamisensa ja ammattitaitonsa kuvaamiseen tarviten ajoittain ohjausta.

2.5. Monikulttuurisen toiminnan ohjaus, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- tuntee omat kulttuuriset arvonsa ja lähtökohtansa sekä tunnistaa kulttuuri-identiteetin merkityksen yksilölle
- hyväksyy itsensä ja toiset tasavertaisina sekä kunnioittaa kulttuurista ja uskonnollista erilaisuutta
- luo ohjaustilanteeseen myönteisen ilmapiirin ja edistää kulttuurien välistä vuorovaikutusta.
- valitsee ohjausmenetelmät ottaen huomioon ryhmän jäsenten erilaiset kulttuuriset lähtökohdat
- osaa tarvittaessa työskennellä kansainvälisessä toimintaympäristössä
- tuntee maahanmuuttajien kotouttamisprosessin ja tukipalveluja.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien monikulttuurisessa ympäristössä tai monikulttuurista ymmärrystä lisäten. Hän tukee yksilöä tai ryhmää, jossa on mukana eri etnisestä tai muusta kulttuuritaustasta olevia henkilöitä, opastaa heitä, järjestää toimintatuokion tai –tilanteen.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Monikulttuurisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja toteuttaa itsenäisesti tavoitteellista toimintaa huomioiden työympäristönsä ja kohderyhmän erityispiirteet
Hyvä H2	suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista toimintaa valitsemassaan toimintaympäristössä
Tyydyttävä T1	suunnittelee ja toteuttaa monikulttuurista toimintaa ohjatusti tunnistuen kohderyhmän tarpeet

Oman toiminnan arviointi ja kehittäminen	
Kiitettävä K3	tiedostaa vahvuutensa ja kehittämisalueensa ja kehittää toimintaansa.
Hyvä H2	arvioi ja kehittää toimintaansa palautteen pohjalta.
Tyydyttävä T1	osallistuu toimintansa arviointiin ja kehittämiseen.

2. TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Monikulttuurisen toiminnan ohjaaminen	
Kiitettävä K3	- suunnittelee ja järjestää itsenäisesti eri kulttuuriryhmien toimintaa ja ohjaa monikulttuurista ryhmää - vahvistaa toiminnallaan ymmärryksen lisäämistä ja vähemmistökulttuurien osallisuutta
Hyvä H2	suunnittelee ja järjestää monikulttuurisen ryhmän toimintaa ja ylläpitää aktiivisesti erilaisuutta kunnioittavaa ja yhdessä toimimiseen kannustavaa ilmapiiriä
Tyydyttävä T1	työskentelee ohjattuna monikulttuurisessa ryhmässä ja vahvistaa ihmisten ja ryhmien välistä yhteisymmärrystä

Kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kohtaaminen	
Kiitettävä K3	- toimii ja ohjaa tasavertaisella tavalla ottaen samalla huomioon yksilölliset erot kulttuuritaustan ohella - kehittää eri kulttuurien edustajia yhdistävää toimintaa
Hyvä H2	- ohjaa ihmisiä toimimaan yhteisymmärryksessä eri kulttuurisista lähtökohdista huolimatta - toimii ottaen huomioon eri kulttureja yhdistäviä piirteitä
Tyydyttävä T1	- toimii hyväksyen itsensä ja toiset tasavertaisina - varmistaa toiminnassa, että kaikki voivat turvallisesti ilmaista mielipiteensä

Kansainvälinen toiminta	
Kiitettävä K3	toteuttaa työryhmän jäsenenä kansainvälistä toimintaa.
Hyvä H2	osallistuu kansainväliseen toimintaan.
Tyydyttävä T1	hyödyntää kansainvälisen toiminnan pääperiaatteita.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Kulttuuri-identiteetin huomioiminen työn lähtökohtana	
Kiitettävä K3	tunnistaa kulttuurien erilaisuudesta nousevat haasteet ja mahdollisuudet ohjaustoiminnalle ja hyödyntää niitä työssään
Hyvä H2	toimii arvostaen muita kulttuureita niiden omista kulttuurisista lähtökohdista
Tyydyttävä T1	tuntee ja tunnistaa omat kulttuuriset arvonsa, kulttuuritaustansa ja niiden vaikutuksen omaan toimintaan

Kulttuurien tunteminen	
Kiitettävä K3	ottaa työn suunnittelussa ja toteutuksessa monipuolisesti huomioon ryhmän jäsenten erilaiset kulttuuriset lähtökohdat
Hyvä H2	ymmärtää erilaisten kulttuurien ja uskontojen ominaispiirteitä ja soveltaa tietoa työssään
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon eri kulttuurien ja uskontojen ominaispiirteitä ja tapoja toiminnassaan

Maahanmuuttajien kotoutumisprosessin ja tukijärjestelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	- ymmärtää kotoutumisprosessin yhteiskunnallisen merkityksen ja ohjaa maahanmuuttajia palvelujen piiriin - toimii yhdenvertaisuuslain periaatteiden mukaisesti.
Hyvä H2	- ymmärtää kotoutumisen merkityksen yksilölle sekä toimii osallisuutta vahvistavalla tavalla - tukee nuoren kotoutumista arjen tilanteissa.
Tyydyttävä T1	- tutustuu kunnan kotouttamisohjelmaan ja kotoutumista edistäviin palvelu- ja tukitoimiin - toimii yhdenvertaisuuslain pääkohdat tuntien.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Kiitettävä K3	toimii oma-aloitteisesti edistäen myönteistä, avointa, turvallista ja rohkaisevaa ilmapiiriä.
Hyvä H2	tunnistaa erilaiset voimavarat ja riskitekijät vuorovaikutustilanteissa.
Tyydyttävä T1	toimii vuorovaikutustilanteissa hyväksyen itsensä ja toiset tasavertaisina.

2.6. Nuorten sosiaalinen vahvistaminen, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja:

- tunnistaa sosiaalista vahvistamista tarvitsevan nuoren ja/tai nuorten ryhmän
- hallitsee varhaisen tukemisen ja kohtaamisen menetelmiä
- pystyy toimimaan moniammatillisessa yhteistyössä
- osaa työskennellä tukea tarvitsevan nuoren ja hänen perheensä kanssa

- ymmärtää nuoriso- ja vapaa-aikatyön ja järjestötyön osana ehkäisevää lastensuojelua
- tuntee nuorisotyöntekijän velvollisuudet ja toiminnan rajat
- tuntee auttamisjärjestelmän ja osaa ohjata nuoren ja hänen perheensä oikeiden palvelujen piiriin.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa järjestämällä toimintaa erityisryhmälle tai yhteistyössä erityisryhmän kanssa, opastamalla ryhmää vapaa-aikatoiminnoissa tai työskentelemällä laitoksessa. Hän käyttää ohjausta ja menetelmiä, jotka vahvistavat sosiaalisesti erityistä tukea tarvitsevaa nuorta.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Sosiaalista vahvistamista tarvitsevien nuorten tunnistaminen	
Kiitettävä K3	• toimii moniammatillisessa verkostossa nuoren tai nuorten ryhmän elämäntaitojen parantamiseksi
Hyvä H2	• tuntee erilaisia sosiaalista vahvistusta tukevia työmenetelmiä ja osaa työryhmän jäsenenä arvioida tuen tarvetta
Tyydyttävä T1	• tunnistaa sosiaalista vahvistamista tarvitsevat nuoret ja ottaa huomioon nuorten tuen tarpeeseen vaikuttavia tekijöitä

Työn tavoitteiden asettaminen	
Kiitettävä K3	• suunnittelee itsenäisesti tavoitteellista toimintaa kohderyhmälle
Hyvä H2	• tuo nuoriso- ja vapaa-aikatoimen menetelmät ja oman osaamisensa toiminnan suunnitteluun
Tyydyttävä T1	• osallistuu suunnitteluun ja toiminnan tavoitteiden asettamiseen

Tukea tarvitsevien nuorten kanssa työskentely	
Kiitettävä K3	• toimii ohjaustilanteessa tavoitteellisesti ja arvioi tavoitteiden toteutumista
Hyvä H2	• suoriutuu työryhmässä itsenäisesti toiminnan ohjaamisesta ja nuorten kohtaamisesta
Tyydyttävä T1	• toimii työryhmän jäsenenä tukea tarvitseville nuorille kohdennetussa työssä nuoriso- ja vapaa-aikatyön toimintaympäristössä

Työprosessin kehittäminen	
Kiitettävä K3	• muuttaa toimintaansa itsearvioinnin ja palautteen pohjalta.
Hyvä H2	• ottaa huomioon omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.
Tyydyttävä T1	• arvioi toimintaa ja ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Nuorten kohtaaminen	
Kiitettävä K3	• toimii aktiivisesti ja onnistuu luomaan vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen ilmapiirin tukea tarvitsevan nuoren tai nuorten ryhmän kohtaamiseen
Hyvä H2	• ottaa kontaktin tukea tarvitsevan nuoreen tai nuorten ryhmään ja kohtaa heidät itsenäisesti
Tyydyttävä T1	• ymmärtää aikuisen merkityksen nuoren tai nuorten ryhmän tukemisessa ja toimii ohjattuna erityistä tukea tarvitsevien nuorten parissa

Nuoren läheisverkoston huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	• tukee omalla toiminnallaan nuoren ja hänen perheensä sosiaalista vahvistumista
Hyvä H2	• toimii ottaen huomioon nuoren ja hänen perheensä tavoitteet ja tarpeet
Tyydyttävä T1	• kohtaa nuoren ja hänen perheensä kunnioittavasti

Moniammatilliseen yhteistyöhön osallistuminen	
Kiitettävä K3	• osallistuu moniammatilliseen verkostotyöhön ottaen huomioon moniammatillisen työskentelyn periaatteet
Hyvä H2	• käyttää työssään hyödykseen syrjäytymisen ehkäisyyn ja korjaaviin palveluihin osallistuvia viranomaisia sekä muita toimijoita
Tyydyttävä T1	• tuntee viranomaisten avohuollon tukitoimia ja ohjaa tarvittaessa nuoren tai perheen niiden piiriin

Yhteisöllisen toiminnan luominen	
Kiitettävä K3	• auttaa ohjattaviaan luomaan turvallisen ryhmän, jonka tukeen he voivat luottaa.
Hyvä H2	• käyttää ohjauksessa ryhmän ja vertaistuen voimaa yksilöä tukevana.
Tyydyttävä T1	• käyttää ryhmän tukea osallistujien apuna.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Yhteiskuntarakenteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	• käyttää työssään eri vaikuttamiskanavia ja tuntee auttamisjärjestelmän eri mahdollisuudet korjaavassa työssä
Hyvä H2	• käyttää työssä apuna ehkäisevän nuorisotyön palveluja ja hyödyntää sosiaalisen vahvistamisen eri muotoja
Tyydyttävä T1	• ottaa toiminnassa huomioon syrjäytymistä aiheuttavia yhteiskunnallisia tekijöitä

Lastensuojelulain mukaan toimiminen	
Kiitettävä K3	• toimii lastensuojelun periaatteiden mukaisesti ja ottaa huomioon julkisen sektorin ja nuorisotyön osana ehkäisevää lastensuojelua
Hyvä H2	• toimii lastensuojelulain velvoitteen mukaisesti
Tyydyttävä T1	• ottaa toiminnassa huomioon lastensuojelulain keskeisimmän sisällön nuoriso- ja vapaa-aikatyön kannalta

Auttamis- ja tukijärjestelmän tunteminen sekä viranomaisten oikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen	
Kiitettävä K3	• opastaa kokonaisvaltaisesti nuorta hänen tarvitsemissaan tukitoimissa ja ymmärtää perheen kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen • tuntee omat rajansa ja toimii niiden pohjalta lapsen ja nuoren edun mukaisesti.
Hyvä H2	• toimii tuntien sosiaalityöntekijöiden velvollisuuden ja vastuun lastensuojelulain mukaisten toimien koordinoijana • ottaa huomioon lastensuojelulain velvoitteet suhteessa omaan käytännön työhönsä.
Tyydyttävä T1	• hyödyntää tarvittaessa keskeisimpiä lastensuojelun ja nuorisohuollon palveluja, työpajatoimintaa, koulun järjestämiä tukitoimia ja päihdehuolto- sekä mielenterveyspalveluja • varmistaa, että mainittujen palvelujen yhteystiedot ovat saatavilla.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Ammattietiikka	
Kiitettävä K3	• työskentelee sitoutuen sovittuihin tukitoimenpiteisiin myös vaihtelevissa tilanteissa.
Hyvä H2	• toimii vastuullisesti nuorta tukien nuorisotyön periaatteiden mukaisesti.
Tyydyttävä T1	• toimii ymmärtäen nuoren vaikeuksia ja havaitsee avun tarpeen.

2.7. Ohjaajuus, 35 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja:

- osaa käyttää työssään omaa ohjaajuuttaan ja toimia nuoriso- ja vapaa-aikatyön ammatillisten periaatteiden ja arvopohjan mukaan
- toimii ohjaustyössään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti
- soveltaa ohjaussuunnitelmia yksilön ja ryhmän ohjauksessa tarkoituksenmukaisella tavalla
- toimii toteuttaen kasvatusvastuuta ja kasvatuksellisia tavoitteita
- tiedostaa oman ammatillisen kasvunsa ja sen merkityksen nuoriso- ja vapaa-aikatyössä
- ottaa huomioon ohjattavien erilaisuuden sekä erityisen tuen tarpeen
- huolehtii ohjattavien kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta ja ottaa huomioon nuoriso- ja vapaa-aikatyön työturvallisuuteen liittyvät tekijät
- toteuttaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistavia ohjaustilanteita yksilö- ja ryhmäohjauksessa
- tuntee ihmisen elämänkaaren ja eri ikävaiheisiin liittyvät kehityshaasteet
- osaa kohdata ja ohjata eri-ikäisiä
- osaa auttaa ohjattavia vaikeissa elämäntilanteissa ja kykenee toimimaan tukena myös laajempaa yhteisöä koskevat kriiseissä
- tuntee sosiaalisen vahvistamisen periaatteet ja osaa soveltaa niitä omassa työssään
- ymmärtää ryhmädynamiikan lainalaisuudet
- toimii työssään ja ohjaustilanteissa ammattieettisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa sellaisessa ohjaustoiminnassa, jossa keskeinen taito on kasvatusvastuuseen ja tavoitteellisuuteen perustuva ohjaajuus. Hän suunnittelee ja toteuttaa kohderyhmän tarpeiden mukaisen ohjaustilanteen ja siihen sopivat ohjausmenetelmät.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn tavoitteellinen suunnittelu ja toteuttaminen sosiaalisista ja kasvatuksellisista lähtökohdista	
Kiitettävä K3	• hyödyntää omia persoonallisia tapojaan ja vahvuuksiaan ohjauskokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa • ymmärtää ohjattavan kanssa yhdessä asetettujen tavoitteiden merkityksen
Hyvä H2	• ottaa huomioon sosiaaliset ja kasvatukselliset tavoitteet • suunnittelee ja toteuttaa yksilölle tai ryhmälle tavoitteiden mukaisen ohjauskokonaisuuden
Tyydyttävä T1	• havaitsee ja nimeää yksilön tai ryhmän kehitystä tukevia tavoitteita ja toteuttaa yhdessä suunnitellun ohjauskokonaisuuden niiden mukaisesti

Tuloksellinen toiminta	
Kiitettävä K3	arvioi itsenäisesti ohjaustoiminnan vaikutuksia ja tuloksellisuutta
Hyvä H2	arvioi yksittäisen ohjaustoiminnan vaikutuksia ja tuloksellisuutta
Tyydyttävä T1	arvioi ryhmän jäsenenä oman ohjaustoimintansa vaikutuksia

Oman työn kehittäminen	
Kiitettävä K3	hankkii itsearviointiin lisäksi palautetta, jonka pohjalta arvioi ja kehittää omaa työtään.
Hyvä H2	arvioi omaa työtään ja hyödyntää palautetta muuttaakseen tarvittaessa toimintaansa.
Tyydyttävä T1	arvioi omaa työtään, ottaa vastaan palautetta ja muuttaa toimintaa ohjeiden mukaisesti.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Oman persoonan tunteminen ja käyttäminen ohjauksessa	
Kiitettävä K3	- edistää ohjauksellaan myönteisen ammattikuvan syntymistä omasta ammatistaan - toimii omien voimavarojensa rajoissa ja huolehtii omasta työssä jaksamisestaan
Hyvä H2	- käyttää ohjaajuuttaan uusissa ja vaihtelevissa tilanteissa - käsittelee ja jäsentää omat tunnetilansa ja havaitsee oman ammatillisen kasvunsa kehittämistarpeet
Tyydyttävä T1	käyttää ohjaajuuttaan tavanomaisissa tilanteissa ja jäsentää sekä käsittelee omat tunnetilansa

Ohjattavan kohtaaminen	
Kiitettävä K3	- tukee ohjaustoiminnallaan monipuolisesti erilaisten ohjattavien tavoitteiden saavuttamista - ottaa huomioon ohjattavien yksilöllisten mahdollisuuksien vaihtelun.
Hyvä H2	- toimii vakuuttavasti ja työskentelee vastuullisena ohjaajana - ottaa huomioon erilaiset ohjattavat ja heidän lähtökohtansa ohjaustoiminnassaan.
Tyydyttävä T1	- kohtaa ohjattavat arvostavasti ja luo myönteisen ohjaustilanteen - ottaa huomioon ohjattavien erilaisuuden ja erityisen tuen tarpeen. Tarvitsee ajoittain opastusta.

Ryhmänohjauksen ja motivoinnin hallinta	
Kiitettävä K3	- asettaa tavoitteita, jotka tukevat ohjattavien sosiaalista kanssakäymistä ja vuorovaikutusta - käyttää ryhmän toimintaa hyväkseen yksilön tukemisessa ja kannustamisessa
Hyvä H2	- soveltaa ryhmän ohjauksessa kuuntelua ja kysymyksiä, hyödyntää puitteita ja sopimuksia - motivoi ja ylläpitää ohjattavien omaa aktiivisuutta ryhmässä
Tyydyttävä T1	- ottaa huomioon yksittäiset ryhmäläiset ja tunnistaa heidän valmiutensa ja tarpeensa - ohjaa ryhmää tietoisesti

Osallistava ohjaaminen	
Kiitettävä K3	innostaa ohjattavia ottamaan vastuun omasta toiminnastaan ja toimimaan itseohjautuvasti
Hyvä H2	asettaa yksilön tai ryhmän kanssa yhdessä tavoitteita ja vahvistaa heidän itseohjautuvuuttaan
Tyydyttävä T1	kohtaa ohjattavat oman elämänsä toimijoina ymmärtäen osallisuuden merkityksen

Kriiseihin varautuminen	
Kiitettävä K3	Toimii moniammatillisesti kriisien varautumistilanteissa tai kriisitilanteessa
Hyvä H2	toimii moniammatillisesti kriisitilanteissa.
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon toiminnassa kriisityön vaiheet.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Ryhmädynaamisen osaamisen hallinta	
Kiitettävä K3	soveltaa monipuolisesti ohjaustilanteissa ryhmien yhteisölliseen kehitykseen liittyviä tietojaan
Hyvä H2	tunnistaa ryhmän kehitysvaiheen ja ottaa huomioon yksilön sekä ympäristön vaikutuksen ryhmän toimintaan
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon ryhmien kehitysvaiheita

Nuorisotyön kasvatuksellinen ja sosiaalinen perusta	
Kiitettävä K3	- tekee nuorisotyötä ja ohjausta kasvatuksellisista ja sosiaalisista lähtökohdista - soveltaa monipuolisesti etsivää nuorisotyötä
Hyvä H2	- käyttää nuorisotyössä ja ohjauksessa kasvatuksellisia ja sosiaalisia näkökulmia - toimii yhdessä muiden kanssa etsivän nuorisotyön toimintatapoja tuntien
Tyydyttävä T1	- ohjaa ymmärtäen nuorisotyön ja ohjauksen kasvatuserkityksen - toimii ohjeiden mukaan etsivässä nuorisotyössä

Elämäntaivariavaiheiden hallinta	
Kiitettävä K3	- hyödyntää kehityopsykologista tietämystään tavoitteellisen ohjaustilanteen suunnittelussa ja toteutuksessa - valitsee eri-ikäisten ihmisten muodostamille ryhmille sopivia ohjausmenetelmiä
Hyvä H2	- ottaa ohjaustoiminnassa huomioon ohjattavien yksilölliset ja ikäkauteen liittyvät tarpeet - tukee ohjattavien yksilöllistä kasvua
Tyydyttävä T1	tuntee ja ottaa huomioon eri-ikäisten ihmisten fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet osallistua ohjattuun toimintaan

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen	
Kiitettävä K3	- tukee ohjattavia samalla ymmärtäen, että eri elämänalueiden kokonaisuus on ohjattaville merkityksellinen - kehittää tapoja terveellisten elämäntapojen edistämiseen
Hyvä H2	tukee ohjattavien myönteisen minäkuvan muotoutumista ja ylläpitoa
Tyydyttävä T1	antaa myönteistä palautetta ja tukee onnistumista

Seksuaalisuuskasvatuksen tukeminen	
Kiitettävä K3	toimii tilanteen mukaisesti ja luontevasti tukien ohjattavien seksuaalista kasvua
Hyvä H2	edistää tietoisuutta seksuaalikysymyksistä.
Tyydyttävä T1	toimii ymmärtäen seksuaalisuuteen liittyvät peruskysymykset.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmaratkaisu	
Kiitettävä K3	- soveltaa työprosessista saamaansa tietoa ja ratkaisee itsenäisesti ongelmatilanteita - toimii tilanteita ennakoiden ja osaa tehdä varasuunnitelmia
Hyvä H2	- oppii työprosessista ja ratkaisee itsenäisesti tavallisimpia ongelmatilanteita - toimii tilanteita ennakoiden
Tyydyttävä T1	ratkaisee ongelmatilanteita yhteistyössä muiden kanssa

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Kiitettävä K3	- toimii rakentavassa yhteistyössä erilaisten ihmisten kanssa - toimii rakentavasti ohjattavien tunnekonflikteissa
Hyvä H2	kommunikoi vuorovaikutustilanteissa asiallisesti, selkeästi ja tilanteen vaatimalla tavalla
Tyydyttävä T1	kommunikoi vuorovaikutustilanteissa asiallisesti ohjattavan tai ohjattavien kanssa

Ammattietiikka	
Kiitettävä K3	• toimii ottaen huomioon nuorisotyön ammattieettiset perusteet ja toimintatavat • noudattaa vaitiolovelvollisuutta ja lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta • toimii vastuullisesti omissa työtehtävissään • tukee ohjattavien eettistä pohdintaa ja toimii rakentavasti arvojen ristiriitatilanteessa.
Hyvä H2	• toimii ottaen huomioon nuorisotyön ammattieettiset perusteet ja toimintatavat • noudattaa vaitiolovelvollisuutta ja lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta • toimii vastuullisesti omissa työtehtävissään.
Tyydyttävä T1	• toimii ottaen huomioon nuorisotyön ammattieettiset perusteet ja toimintatavat • noudattaa vaitiolovelvollisuutta ja lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta • toimii vastuullisesti omissa työtehtävissään

2.8. Ohjauksen menetelmät, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ohjauksen menetelmien yleisen tuntemisen lisäksi opiskelija tai tutkinnon suorittaja perehtyy tarkemmin yhteen menetelmäalueeseen, joita ovat kulttuuriohjaus, liikunnanohjaus, luonto- ja elämystoiminta, nuorten tieto- ja neuvontapalvelu, media- ja verkko-ohjaus sekä teknisten ja kädentaitojen ohjaaminen.

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- tuntee yleisesti ohjauksen eri ohjausmenetelmien periaatteita ja soveltuvuutta nuoriso- ja vapaa-aika-alalla työskentelyyn
- osaa työskennellä käyttäen valittuja ohjausmenetelmiä: valittu menetelmäalue voi olla kulttuuriohjaus, liikunnanohjaus, luonto- ja elämystoiminta, nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, media- ja verkko-ohjaus tai teknisten ja kädentaitojen ohjaaminen
- käyttää valittua ohjausmenetelmää luodakseen virikkeellistä ja tavoitteellista (kasvatus)toimintaa, jossa kohtaaminen ja vuorovaikutus mahdollistuvat
- tuntee yhteisöllisyyden ja yhteisöohjauksen merkityksen ja käyttää eri ohjausmenetelmien mahdollisuuksia yhteisöllisessä ohjauksessa
- kiinnittää huomiota työskentely-ympäristön viihtyisyyteen ja kulttuuriarvoihin
- ohjaa ottaen huomioon eri-ikäisten ja erityistä tukea tarvitsevien osallistujien odotukset ja valmiudet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa ohjaamalla ryhmää yhdellä valitsemallaan menetelmäalueella (a-f). Hän työskentelee ryhmän tai ryhmien kanssa ja toimii rakentaen yhteisöllisyyttä ja hyödyntäen menetelmien erityispiirteet. Hän laatii menetelmien soveltamista varten turvallisuussuunnitelman ja kartoittaa mahdolliset toiminnan riskit.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Toimintakokonaisuuksien suunnittelu	
Kiitettävä K3	suunnittelee erilaisia tavoitteellisia toimintakokonaisuuksia yhdessä ohjattavien kanssa
Hyvä H2	suunnittelee itsenäisesti ohjattavien kanssa toimintakokonaisuuden
Tyydyttävä T1	suunnittelee toimintaa yhdessä ohjattavien kanssa

Menetelmän soveltaminen	
Kiitettävä K3	motivoi ja kannustaa ohjattavia osallistumaan virikkeelliseen, hyvinvointia edistävää toimintaan
Hyvä H2	ohjaa ryhmää itsenäisesti valitulla ohjausmenetelmällä
Tyydyttävä T1	seuraa ja toteuttaa tehtyä suunnitelmaa ja suorittaa annetut työtehtävät

Toimintakokonaisuuksien arviointi	
Kiitettävä K3	kehittää ohjaustoimintaa sovittaen sen työympäristön muuhun toimintaan
Hyvä H2	keskustelee ryhmän kanssa kokemuksesta ja omasta työpanoksesta
Tyydyttävä T1	keskustelee ryhmän kanssa toiminnasta ohjaustilanteen päätteeksi

Riskien ja vaarojen arviointi	
Kiitettävä K3	kehittää yhteistyössä muiden kanssa menetelmiä ja vähentää riskitilanteita
Hyvä H2	ottaa huomioon menetelmiin liittyvät riskit ja vaaratilanteet
Tyydyttävä T1	kartoittaa työn suunnittelussa toiminnan riskejä

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti toimiminen	
Kiitettävä K3	arvioi ja kehittää toimintaa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	ottaa työn suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon kestävän kehityksen periaatteet
Tyydyttävä T1	suhtautuu myönteisesti kestävän kehityksen periaatteiden mukaiseen toimintaan

Terveyttä edistävän liikunnan tukeminen	
Kiitettävä K3	perustelee ohjattaville liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden merkitystä hyvinvoinnille ja suunnittelee heille liikuntaa.
Hyvä H2	valitsee ohjattaville sopivia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä aktiivisia menetelmiä ja työtapoja.
Tyydyttävä T1	kertoo ohjattaville liikunnan terveysvaikutuksista ja ohjaa heitä terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan pariin.

TYÖMENETELMIEN, VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA (KAIKISSA MENETELMÄALUEISSA YHTEISET ARVIOINNIN KOHTEET)

Yhteisöllisyyden edistäminen	
Kiitettävä K3	käyttää yhteisöllisyyttä tavoitteiden saavuttamiseksi
Hyvä H2	luo tilanteita, joissa yhteisöllisyys toteutuu
Tyydyttävä T1	kohtaa ohjattavansa aidosti ja hyvässä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa

Estetiikan huomioon ottaminen työssä	
Kiitettävä K3	kehittää ohjausalueensa toimintaa esteettisten ja viihtyvyyttä edistävien periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	suunnittelee ohjausalueensa toimintaa esteettisten ja viihtyvyyttä edistävien periaatteiden mukaisesti
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon estetiikkaan ja viihtyvyyteen liittyviä tekijöitä valitsemallaan ohjausalueella

Terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	havaitsee ja tunnistaa työhönsä liittyvät vaarat ja ilmoittaa niistä.
Hyvä H2	noudattaa työyhteisön ohjeita ja ottaa työssään huomioon työyhteisön muut jäsenet.
Tyydyttävä T1	noudattaa annettuja ohjeita eikä aiheuta toiminnallaan vaaraa ja toimii oikein onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa.

a. Kulttuuriohjaus: Välineiden ja menetelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista toimintaa sekä ottaa huomioon olosuhteet välineitä ja menetelmiä valitessaan
Hyvä H2	valitsee toimintaan sopivat välineet ja menetelmät sekä ohjaa niiden käytössä.
Tyydyttävä T1	hyödyntää keskeisiä kulttuuriohjauksen välineitä ja menetelmiä.

b. Liikunnanohjaus: Välineiden ja menetelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista toimintaa sekä ottaa huomioon olosuhteet välineitä ja menetelmiä valitessaan.
Hyvä H2	valitsee toimintaan sopivat välineet ja menetelmät sekä ohjaa niiden käytössä.
Tyydyttävä T1	hyödyntää keskeisiä liikunnassa tarvittavia välineitä ja menetelmiä.

c. Luonto- ja elämystoiminta: Välineiden ja menetelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista toimintaa sekä ottaa huomioon olosuhteet välineitä ja menetelmiä valitessaan
Hyvä H2	ottaa huomioon ympäristön ja sen mahdollisuudet ohjauksessa
Tyydyttävä T1	hyödyntää luonto- ja elämystoiminnan mahdollisuudet

c. Luonto- ja elämystoiminta: Seikkailutoiminta	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista toimintaa sekä ottaa huomioon olosuhteet välineitä ja menetelmiä valitessaan
Hyvä H2	valitsee toimintaan sopivat välineet ja menetelmät sekä ohjaa niiden käytössä
Tyydyttävä T1	hyödyntää keskeisiä seikkailutoiminnan välineitä ja menetelmiä

c. Luonto- ja elämystoiminta: Leiritoiminta	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista leiritoimintaa sekä soveltaa muuttuvissa olosuhteissa väline- ja menetelmätietämystään.
Hyvä H2	on mukana leirin suunnittelussa ja hyödyntää omaa osaamistaan leiritoiminnassa.
Tyydyttävä T1	toimii leirin ohjaajana annettujen ohjeiden mukaan.

d. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu: Välineiden ja menetelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista toimintaa sekä ottaa huomioon olosuhteet välineitä ja menetelmiä valitessaan.
Hyvä H2	valitsee tiedottamisessa ja neuvonnassa sopivat välineet ja ohjaa niiden käytössä.
Tyydyttävä T1	tuntee ja toteuttaa nuorisotiedotuksen periaatteita ja annettuja ohjeita.

e. Media- ja verkko-ohjaus: Välineiden ja menetelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	- soveltaa muuttuvissa olosuhteissa teknistä ja välinetietämystään - käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa sosiaaliseen verkostoitumiseen, osallistamiseen sekä luovuuden välineenä.
Hyvä H2	- valitsee toimintaan sopivat välineet ja tekniikan sekä ohjaa niiden käytössä - käyttää tieto- ja viestintätekniikan tarjoamia mahdollisuuksia sosiaaliseen verkostoitumiseen, osallistamiseen sekä luovuuteen.
Tyydyttävä T1	- hyödyntää yleisimpiä media- ja verkko-osaamisen välineitä - noudattaa ohjattuna alaa koskevia lakeja ja asetuksia.

f. Teknisten ja käden taitojen ohjaaminen: Välineiden ja menetelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja ohjaa tavoitteellista toimintaa sekä ottaa olosuhteet huomioon välineitä ja menetelmiä valitessaan.
Hyvä H2	valitsee toimintaan sopivat välineet ja materiaalit sekä ohjaa monipuolisesti niiden käytössä.
Tyydyttävä T1	käyttää valittujen teknisten ja kädentaitojen menetelmien keskeisintä tekniikkaa ja käden taitojen materiaaleja välineitä.

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Ohjausmenetelmien tuntemus ja valinta kulttuuriohjaus liikunnanohjaus luonto- ja elämystoiminta, nuorten tieto- ja neuvontapalvelu, media- ja verkko-ohjaus, teknisten ja käden taitojen ohjaaminen	
Kiitettävä K3	arvioi toiminnan merkitystä ihmisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta
Hyvä H2	valitsee perustellusti ohjausmenetelmiä, jotka tukevat yksilön ja ryhmän kehitystä
Tyydyttävä T1	selvittää eri ohjausmenetelmien (a-f) merkitystä yhteisölle ja ihmisen hyvinvoinnille

Kohderyhmän tunteminen	
Kiitettävä K3	mukauttaa ohjauksen ryhmän osallistujien psyykkisten ja fyysisten valmiuksien sekä sosiaalisten tarpeiden mukaan.
Hyvä H2	ohjaa eri-ikäisiä osallistumaan harrastustoimintaan tai yhteisölliseen aktiviteettiin heidän psyykkiset ja fyysiset valmiutensa huomioon ottaen.
Tyydyttävä T1	sovittaa ohjauksen menetelmät ja tehtävät kohderyhmän ikään sopiviksi ohjeiden mukaan.

a. Kulttuuriohjaus: Menetelmäalueen erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	edistää ohjattavien kulttuuriharrastuksia ja innostaa heitä tutustumaan uusiin kulttuurimuotoihin
Hyvä H2	hyödyntää monipuolisesti toimintaympäristön mahdollisuuksia kulttuuritoiminnan toteuttamisessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon toimintaympäristön kulttuuriharrastuksia ja kulttuurijärjestöjä

a. Kulttuuriohjaus: Taide- ja kulttuurituntemuksen hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	- analysoi ja perustelee taiteen ja kulttuurin vaikutusta yksilön ja yhteisön hyvinvoinnille - toteuttaa kulttuurista toimintaa, joka tukee kohderyhmän kasvua ihmisenä.
Hyvä H2	perustelee käytännön toiminnassa kulttuurin ja taiteen harrastamisen merkitystä ohjattavilleen.
Tyydyttävä T1	kertoo ohjattaville kulttuurin ja eri taiteenlajien merkityksestä.

b. Liikunnanohjaus: Menetelmäalueen erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	edistää ohjattavien liikuntaharrastuksia sekä innostaa heitä tutustumaan uusiin liikuntamuotoihin
Hyvä H2	hyödyntää monipuolisesti toimintaympäristöä ja sen mahdollisuuksia liikunnan toteuttamisessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon toimintaympäristön liikuntaharrastuksia ja liikuntajärjestöjä

b. Liikunnanohjaus: Liikunnan merkityksen hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	analysoi ja perustelee liikunnan merkityksen sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta.
Hyvä H2	perustelee käytännön toiminnassa liikunnan merkitystä terveydelle.
Tyydyttävä T1	kertoo ohjattavilleen liikunnan ja terveiden elämäntapojen merkityksestä.

c. Luonto- ja elämystoiminta: Menetelmäalueen erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	edistää ohjattavien omaehtoista luonto- ja elämystoimintaa ympäristökasvatuksen periaatteet huomioiden
Hyvä H2	hyödyntää monipuolisesti ympäristöä ja sen mahdollisuuksia luonto- ja elämystoiminnan toteuttamisessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon toimintaympäristön luonto- ja elämystoiminnan mahdollistajana ja on tietoinen alan toimijoista

c. Luonto- ja elämystoiminta: Luonto- ja elämystoiminnan merkityksen hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	analysoi ja perustelee luonto- ja elämystoiminnan merkityksen sekä yksilön että sekä yhteiskunnan kannalta.
Hyvä H2	perustelee luonto- ja elämystoiminnan merkitystä yksilön hyvinvoinnille.
Tyydyttävä T1	välittää myönteisiä luonto- ja elämystoiminnan kokemuksia ohjattaville.

d. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu: Menetelmäalueen erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	edistää ohjattavien omaehtoista tieto- ja neuvontapalvelujen hyödyntämistä
Hyvä H2	hyödyntää monipuolisesti toimintaympäristöä ja sen mahdollisuuksia nuorten neuvonnassa ja osallistamisessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon toimintaympäristön mahdollisuudet nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen toiminnan kannalta

d. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelu: Nuorisotiedotuksen ja -neuvonnan merkityksen hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	analysoi ja perustelee nuorisotiedotuksen ja neuvonnan käyttömahdollisuuksia yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta.
Hyvä H2	käyttää nuorten tieto- ja neuvontapalvelua tavoitteellisesti nuoren tai nuorten tukemiseen.
Tyydyttävä T1	perustelee nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen merkitystä.

e. Media- ja verkko-ohjaus: Menetelmäalueen erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	edistää ohjattavien osallistumista sekä innostaa ja aktivoi heitä käyttäen apuna media- ja verkko-ohjausta
Hyvä H2	hyödyntää monipuolisesti media- ja verkkoympäristöä ja sen mahdollisuuksia ohjauksessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon media- ja verkkoympäristön soveltuvuuden ohjaukseen eri toimintaympäristöissä

e. Media- ja verkko-ohjaus: Median vaikutusmahdollisuuksien hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	analysoi ja perustelee median ja internetin vaikutuksia yksilön sekä yhteiskunnan kannalta.
Hyvä H2	keskustelee ohjattavien kanssa suhtautumisesta mediaan ja internetiin.
Tyydyttävä T1	toimii ymmärtäen median ja internetin vaikutuksia jokapäiväiseen elämään.

f. Teknisten ja käden taitojen ohjaaminen: Menetelmäalueen erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	arvioi ohjattavien suosimia muun ohjauksen toimintamuotoja sekä innostaa heitä tutustumaan uusiin toimintamuotoihin
Hyvä H2	hyödyntää monipuolisesti toimintaympäristöä ja sen mahdollisuuksia toiminnan toteuttamisessa
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassa huomioon toimintaympäristön soveltuvuuden ohjaustoimintaan

f. Teknisten ja käden taitojen ohjaaminen: Tekniikan ja käden taitojen merkityksen hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	soveltaa menetelmiä erilaisissa toimintaympäristöissä ja erilaisille asiakasryhmille.
Hyvä H2	innostaa ohjattavia tutustumaan menetelmiin ja vahvistaa aiemmin opittua.
Tyydyttävä T1	valitsee toimintaympäristöön sopivat menetelmät ja tekniikat.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT (KAIKISSA MENETELMÄALUEISSA SAMAT)

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	• laatii turvallisuussuunnitelman huomioiden toimintaympäristön erityispiirteet • edistää toiminnallaan terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämistä.
Hyvä H2	• valitsee itsenäisesti laitteet, varusteet ja välineet, jotka ovat turvallisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia ja testaa ne ennen käyttöä • säätelee työn kuormitusta ja on motivoitunut terveellisten elintapojen sekä toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen.
Tyydyttävä T1	• tuntee ohjausmenetelmäänsä liittyvät erityiset turvallisuusmääräykset ja noudattaa niitä • ottaa huomioon toiminta- ja työkyvyn ylläpitämisen työssään.

2.9. Ohjaus eri toimintaympäristöissä, 40 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja:

- osaa työskennellä nuoriso- ja vapaa-aika-alan toimintaympäristöissä (valtio/kunta/ yksityinen/kolmas sektori) työyhteisön jäsenenä
- toteuttaa eri toimintaympäristöjen mukaista tavoitteellista toimintaa erilaisille kohderyhmille
- tuntee alan erityiset ja työn yleiset säädökset ja turvallisuus- ja laatu-tekijät sekä osaa noudattaa ja soveltaa niitä työssään
- tuntee yhteistyökumppaneita ja osaa moniammatillisen yhteistyön menetelmiä
- tuntee työn päätöksentekorakenteet ja rahoitusmahdollisuuksia ja osaa ottaa toiminnassaan huomioon taloudelliset edellytykset.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa ainakin yhden toimintaympäristön toiminnan toteuttamisessa moniammatillisesti tai yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Hän perehtyy valitun toimintaympäristön toimintaan, organisaatioon ja päätöksentekojärjestelmään sekä käyttää ympäristöön soveltuvia ohjausmenetelmiä. Hän selvittää toimintaympäristön yhteistyökumppanit ja toiminnan roolit. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja toteuttaa toimintaa tavoitteellisesti ja itsenäisesti
Hyvä H2	suunnittelee ja toteuttaa oma-aloitteisesti omaa työtään
Tyydyttävä T1	suunnittelee ja toteuttaa annettujen ohjeiden mukaan omaa työtään

Toiminnan taloudellisuus	
Kiitettävä K3	hyödyntää kokonaistaloudellisimman tavan järjestää toimintaa ja selvittää eri rahoituslähteitä
Hyvä H2	toimii suunnitelmallisesti ja seuraa talouden toteutumista työssään
Tyydyttävä T1	toimii ennalta laaditun budjetin mukaisesti

Työpaikan sääntöjen ja ohjeiden noudattaminen	
Kiitettävä K3	toimii joustavasti työtehtävien vaatimusten mukaan sääntöjä ja ohjeita noudattaen
Hyvä H2	noudattaa työaikoja ja annettuja työohjeita omatoimisesti erilaisissa tilanteissa
Tyydyttävä T1	noudattaa työaikoja ja toimii työohjeiden mukaisesti

Työpaikan rakenteet ja päätöksenteko	
Kiitettävä K3	vaikuttaa päätöksentekoon oman työtehtävänsä puitteissa
Hyvä H2	ottaa toiminnassaan huomioon päätöksenteon vaiheet ja niihin vaikuttamisen mahdollisuudet
Tyydyttävä T1	toimii tiedostaen oman asemansa organisaatiossa

Työyhteisön jäsenenä toimiminen	
Kiitettävä K3	- toimii rakentavasti ja tavoitteellisesti vuorovaikutustilanteissa - edistää omalla toiminnallaan työyhteisön yhteisöllisyyttä
Hyvä H2	toimii aktiivisesti ja luontevasti työyhteisön vuorovaikutustilanteissa
Tyydyttävä T1	- osallistuu työyhteisön vuorovaikutukseen - hakee tukea muilta työyhteisön jäseniltä ja tukee toisia tarvittaessa

Tiedottaminen ja markkinointi	
Kiitettävä K3	hyödyntää työssään sekä sisäistä että ulkoista markkinointia
Hyvä H2	toimii toimintaympäristön tiedotus- ja markkinointisuunnitelman ja -tavan mukaisesti
Tyydyttävä T1	tekee ohjeen mukaan asiakirjoja ja tiedotteita

Kokous- ja neuvottelutaitojen hallinta	
Kiitettävä K3	- toimii tasa-arvoisesti kokouksissa ja neuvottelutilanteissa - johtaa kokousta tai neuvottelua
Hyvä H2	- aloittaa ja ylläpitää keskustelua, perustelee mielipiteensä ja ottaa toiset osallistujat huomioon - toimii sihteerinä kokouksessa ja neuvottelussa
Tyydyttävä T1	noudattaa kokouksen ja neuvottelun toimintaperiaatteita

Työn arviointi ja -laadun kehittäminen	
Kiitettävä K3	hakee aktiivisesti palautetta ja esittää perusteltuja kehittämis ehdotuksia
Hyvä H2	- arvioi oma-aloitteisesti työnsä onnistumista - tuntee työympäristön arvioimisen periaatteet
Tyydyttävä T1	suoriutuu rutiineista ja arvioi pyydettyä työtä onnistumista

Työn kokonaisuuden hallinta	
Kiitettävä K3	hoitaa työnsä itsenäisesti, järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen sen työympäristön muuhun toimintaan.
Hyvä H2	etenee sujuvasti työvaiheesta toiseen ja työskentelee omatoimisesti.
Tyydyttävä T1	tarvitsee ajoittain ohjausta työn suunnittelussa ja neuvottelee poikkeamista.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Moniammatillinen toimiminen	
Kiitettävä K3	toimii luontevasti viranomais- tai yhteistyöverkostossa
Hyvä H2	toimii ottaen huomioon työympäristön yhteistyöverkostoja ja yhteistyömuotoja
Tyydyttävä T1	toimii ottaen huomioon lähialojen toimintatapoja ja palveluja

Projektityössä toimiminen	
Kiitettävä K3	toteuttaa itsenäisesti projektimaisen työn ja arvioi sitä
Hyvä H2	toimii projektissa oma-aloitteisesti
Tyydyttävä T1	toimii projektityön vaiheiden mukaisesti, tarvitsee ajoittain opastusta

Monikulttuurinen työskentely	
Kiitettävä K3	toimii kulttuurien välistä yhteisymmärrystä tukevalla tavalla
Hyvä H2	ottaa työskentelyssä huomioon eri kulttuureista nousevat haasteet ja mahdollisuudet omassa ympäristössään
Tyydyttävä T1	ottaa työskentelyssä huomioon erilaisten kulttuurien merkityksen

Kouluyhteistyön toteuttaminen	
Kiitettävä K3	• tekee moniammatillista kouluyhteistyötä
Hyvä H2	• tukee nuoria erilaisissa koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä
Tyydyttävä T1	• toimii kouluyhteistyön mahdollisuuksia hyödyntäen

Kansainvälinen toimiminen	
Kiitettävä K3	• toimii kansainvälisessä verkostoissa tai yhteistoiminnassa
Hyvä H2	• ottaa huomioon kansainvälisen toiminnan merkityksen ja mahdollisuudet
Tyydyttävä T1	• ottaa toiminnassaan huomioon kansainvälisiä toimijoita

Toimiminen yhteistyössä kotien kanssa	
Kiitettävä K3	• on mukana tavoitteellisessa toiminnassa, johon osallistuu vanhempia
Hyvä H2	• ottaa ohjauksessa huomioon vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön mahdollisuudet omassa työympäristössään
Tyydyttävä T1	• ohjaa ymmärtäen perheen merkityksen nuoren elämässä

Ympäristökasvatus	
Kiitettävä K3	• soveltaa ympäristökasvatuksen teorian tietoa käytäntöön ja perustelee sillä tekemiään ratkaisuja
Hyvä H2	• soveltaa toiminnassaan tietoa ympäristökasvatuksen sisällöistä ja tavoitteista
Tyydyttävä T1	• ottaa huomioon ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä

Tietotekniikan osaaminen	
Kiitettävä K3	• käyttää ja hyödyntää monipuolisesti erilaisia sovellusohjelmia työssään
Hyvä H2	• hyödyntää sovellusohjelmia työssään
Tyydyttävä T1	• käyttää keskeisiä sovellusohjelmia (tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, sähköposti ja internet)

Matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen	
Kiitettävä K3	• tekee ja soveltaa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä työssään
Hyvä H2	• käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä ammattiin liittyen
Tyydyttävä T1	• laskee ammatissa tarvittavia peruslaskutoimituksia

Ammatillinen viestintä	
Kiitettävä K3	ilmaisee itseään monipuolisesti tilanteeseen sopivalla tavalla ja hyödyntää ammattisanastoa ja -kirjallisuutta
Hyvä H2	käyttää hyvää yleiskieltä, ammattisanastoa ja kirjallisuutta
Tyydyttävä T1	ilmaisee itseään selkeästi suullisesti ja kirjallisesti ja tuntee perusammattisanaston

Alakohtaisen kielitaidon hallinta	
Kiitettävä K3	käyttää suomen kielen lisäksi toista kotimaista tai jotain vierasta kieltä vaihtelevissa työtilanteissa.
Hyvä H2	käyttää suomen kielen lisäksi toista kotimaista tai jotain vierasta kieltä oman alan työtilanteissa.
Tyydyttävä T1	selviytyy työtilanteissa suomen kielen lisäksi auttavasti toisella kotimaisella tai jollakin vieraalla kielellä.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toiminnan erityispiirteiden tunteminen	
Kiitettävä K3	käyttää työssään eri sektoreiden toimintamuotoja, rahoitusta ja yhteistyötä erityisesti kunnan ja kolmannen sektorin välillä
Hyvä H2	- toimii niin, että tuntee erityisesti yhden sektorin organisaation rahoituksen, toiminnan ja päätöksenteon - tuntee kunnan ja kolmannen sektorin tärkeimmät yhteistyötavat
Tyydyttävä T1	toimii niin, että tuntee kaikkien kolmen sektorin toimintaperiaatteet ja toimintamuodot pääpiirteittäin

Alan keskeisen lainsäädännön hallinta (nuorisolaki, lastensuojelulaki, yleissopimus lasten oikeuksista, nuoria koskeva muu olennainen lainsäädäntö, yhdistyslaki, henkilötietolaki, työlainsäädäntö)	
Kiitettävä K3	toimii alan lainsäädännön mukaisesti ja kehittää työskentelyään sen mukaisesti
Hyvä H2	toimii alaa koskevan lainsäädännön mukaisesti ja hyödyntää sen keskeisiä kohtia työssään
Tyydyttävä T1	toimii tuntien alaa koskevat perussäädökset

Päihdetiedon hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	- toimii päihteiden käyttöä ehkäisevällä tavalla - toimii itsenäisesti ongelmatilanteissa ja ohjaa tarvittaessa jatkotoimenpiteisiin
Hyvä H2	- välittää ohjattaville tietoa päihteiden sosiaalisista, psykologisista ja taloudellisista vaikutuksista - neuvoo tarvittaessa päihdealan asiantuntijan puoleen
Tyydyttävä T1	- käyttää ohjauksessa tietoja päihteiden haittavaikutuksista - toimii myönteisenä esimerkkinä ohjattaville

Terveyttä edistävä toiminta	
Kiitettävä K3	• käyttää erilaisia menetelmiä terveyttä edistämään ja ottaa siitä vastuuta työssään yksilö- ja ryhmätasolla
Hyvä H2	• opastaa ohjattavia terveellisten elämäntapojen noudattamiseen ja toimii itse niiden mukaisesti
Tyydyttävä T1	• noudattaa terveellisiä elämäntapoja

Tukipalvelujen hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää työssään hyväkseen palveluja ja ohjaa tarjolla olevien tukipalvelujen piiriin
Hyvä H2	• ylläpitää aktiivisesti tietojaan tukipalveluista
Tyydyttävä T1	• huomaa tarpeen tukipalveluille ja ottaa tarvittaessa tukipalveluita selville

Nuorisokulttuurien tunteminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää työssään tietojaan nuorisokulttuurin näkemyksistä ja selittää nuorten toimintaa tiedon avulla
Hyvä H2	• työskentelee ottaen nuorisokulttuurin merkityksen nuoren kehityksen kannalta huomioon
Tyydyttävä T1	• työskentelee ottaen huomioon nuorisokulttuurien erityispiirteitä

Julkisen hallinnon päätöksentekojärjestelmän ja rahoituksen tunteminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti päätöksenteon ja rahoituksen osaamistaan käytännön työtilanteissa
Hyvä H2	• käyttää toiminnassaan kunnan ja valtion päätöksentekomuotoja ja -vaiheita sekä julkisen rahoituksen periaatteita
Tyydyttävä T1	• tietää, miten julkisessa hallinnossa (kunnassa) tehdään päätöksiä ja miten toiminta rahoitetaan

Yhteiskunnan muutoksen ja nuorten elinolojen tunteminen	
Kiitettävä K3	• vaikuttaa nuorten elinoloihin paikallisesti tai valtakunnallisesti • toimii lasten ja nuorten elinoloja kehittävien tavoitteiden ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti
Hyvä H2	• toimii ottaen huomioon jonkin alueen tai paikkakunnan elinolojen ja yhteiskuntarakenteen erityispiirteet ja niiden vaikutuksen nuorten elinoloihin • toimii lasten ja nuorten elinoloja kehittävien tavoitteiden ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti
Tyydyttävä T1	• tuntee nuorisotyön historian pääpiirteet ja työn yhteiskuntasidonnaisuuden • toimii lasten ja nuorten elinoloja kehittävien tavoitteiden ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Tarvitsee ajoittain opastusta.

Osallistaminen	
Kiitettävä K3	kannustaa ja opastaa ohjattavia osallistumaan heitä koskevaan päätöksentekoon ja tekemään aloitteita
Hyvä H2	järjestää kohderyhmälle mahdollisuuksia tulla kuulluksi heitä koskevilla asioilla
Tyydyttävä T1	ottaa toiminnassaan huomioon aktiivisen kansalaisuuden, osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen periaatteita

Alan ajankohtais- ja tutkimustiedon käyttäminen	
Kiitettävä K3	osallistuu käytännössä jollain paikallisella tai valtakunnallisella foorumilla käytävään alan ajankohtaiseen keskusteluun.
Hyvä H2	käyttää hyödykseen alan tiedonhakuportaaleja ja päivittää tietojaan ammattialan keskeisistä kysymyksistä.
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon alan ammattilehdissä ja tiedotusvälineissä käytävää keskustelua.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	- arvioi toiminnan riskejä turvallisuuden kannalta ja muuttaa sekä kehittää kokonaistoimintaa turvallisemmaksi - toimii elintarvikehygieniavaatimusten mukaisesti sekä omaa ensiavussa E II tason
Hyvä H2	- ennakoi toimintaympäristön turvallisuusriskejä ja muuttaa ohjaustaan niin, että vaaratilannetta ei synny - toimii elintarvikehygieniavaatimusten mukaisesti sekä omaa ensiavussa E II tason
Tyydyttävä T1	- ohjaa vastuullisesti niin, ettei ohjattavien tai ohjaajien fyysinen eikä henkinen turvallisuus vaarannu - toimii elintarvikehygieniavaatimusten mukaisesti sekä omaa ensiavussa E II tason

2.10. Palvelujen tuottaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja:

- osaa suunnitella, arvioida ja kehittää itsenäisesti tavoitteellisia toimintakokonaisuuksia tai sen osia kohderyhmän mukaan
- osaa toimia alan palveluita suunnittelevan, toteuttavan ja arvioivan työryhmän jäsenenä
- tuntee palveluiden tuotteistamisen keskeiset menetelmät ja osaa käyttää niitä
- ottaa huomioon käytettävissä olevat resurssit ja toiminnan tuottavuuden
- osaa laatia markkinointisuunnitelmia ja hoitaa itsenäisesti markkinointia
- suunnittelee alan palveluita ympäristövastuullisesti
- osaa arvioida palvelun laatua.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien työryhmän jäsenenä palvelujen tuottamisessa. Hän tuottaa jonkin nuoriso- ja vapaa-aika-alan palvelun tai tapahtuman, tiedottaa siitä ja arvioi sitä. Hän kuvaa tuotteistamansa palvelun ja jakaa sen osiin tai prosesseihin.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Palvelujen suunnitteleminen	
Kiitettävä K3	- suunnittelee palveluja itsenäisesti työryhmän jäsenenä - suuntaa toimintaa joustavasti kohderyhmän tarpeiden mukaisesti
Hyvä H2	- suunnittelee palveluja ohjattuna - hankkii tietoa kohderyhmän tarpeista
Tyydyttävä T1	määrittelee kohderyhmän tarkoituksenmukaisesti palvelua tuotteistavan ryhmän kanssa

Tuotteistamisen rakentaminen	
Kiitettävä K3	esittää vaihtoehtoja tai ratkaisuja palvelun rakentumisen prosessissa
Hyvä H2	vaikuttaa palvelun tuotteistamiseen, sen keskeisiin menetelmiin ja tavoitteisiin
Tyydyttävä T1	osallistuu palvelun tuotteistamiseen

Arviointi	
Kiitettävä K3	- esittää arvioinnin kohteita - hankkii asiakaspalautetta ja hyödyntää sitä
Hyvä H2	- ottaa kantaa arviointiin ja sen keskeisiin kohteisiin - suunnittelee asiakaspalautteen keräämisen palvelusta
Tyydyttävä T1	osallistuu palvelun arviointiin yhteistyöryhmässä

Taloudellinen toiminta	
Kiitettävä K3	- käyttää budjettia työvälineenä - suunnittelee ohjattuna palvelun rahoitusvaihtoehtoja.
Hyvä H2	- seuraa budjetin toteutumista - ottaa huomioon taloudelliset tekijät palvelun tuottamisessa.
Tyydyttävä T1	laatii ohjeiden mukaan budjetin.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Toimintaympäristön hahmottaminen	
Kiitettävä K3	tarkastelee palvelua kokonaistaloudellisesta näkökulmasta
Hyvä H2	ehdottaa ja suunnittelee toimintaympäristöön sopivia toimintamuotoja
Tyydyttävä T1	ottaa työryhmässä toimiessaan huomioon toimintaympäristön asettamat reunaehdot

Palvelujen markkinointi	
Kiitettävä K3	- markkinoi palveluja itsenäisesti, suunnittelee esitteitä ja arvioi markkinointia - ottaa huomioon erilaisten ryhmien tarpeet ja kanavat markkinoinnissa.
Hyvä H2	laatii markkinointisuunnitelman palvelulle tai sen osalle.
Tyydyttävä T1	osallistuu palvelun markkinointia suunnittelevan ryhmän toimintaan.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Lakien ja säädösten tunteminen	
Kiitettävä K3	soveltaa tarvittavia lakeja ja säädöksiä palvelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa
Hyvä H2	informoi työryhmää palvelumuotoon vaikuttavista laeista ja säädöksistä sekä selvittää käytännön toimenpiteitä lupakäytännöissä
Tyydyttävä T1	toimii ottaen huomioon palveluiden tuottamiseen ja tuotettavaan palveluun vaikuttavia lakeja sekä säädöksiä

Tuotteistamisprosessin tunteminen	
Kiitettävä K3	toimii tietäen miten tuotteet kuvataan ja dokumentoidaan.
Hyvä H2	soveltaa monipuolisesti tuotteistamisen periaatteita yksittäiseen palveluun.
Tyydyttävä T1	käyttää tuotteistamisen periaatteita.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	ottaa määräykset ja turvallisuusriskit huomioon palvelun toteuttamistapoja suunniteltaessa
Hyvä H2	ennakoi turvallisuusriskejä
Tyydyttävä T1	ottaa huomioon palvelun turvallisuusmääräykset

Ammattietiikka	
Kiitettävä K3	- toimii alan arvojen, tavoitteiden, eettisten ohjeiden, sopimusten ja säädösten mukaisesti vaihtelevissa tilanteissa - ottaa huomioon oman alansa eettisiä ongelmatilanteita ja niiden vaikutuksia.
Hyvä H2	noudattaa alan eettisiä ohjeita ja toimii alan arvoperustan mukaan.
Tyydyttävä T1	noudattaa alan eettisiä ohjeita ja tuntee alan arvoperustan, noudattaa sopimuksia ja aikatauluja.

2.11. Projektitoiminnan ohjaus, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja

- tiedostaa projektitoiminnan merkityksen ja tavoitteellisuuden
- hallitsee projektitoiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin keskeiset sisällöt
- toteuttaa erilaisia tavoitteellisia projekteja
- toteuttaa erilaisia asioita projektimaisella työotteella
- tunnistaa toimintaympäristönsä kehittämistarpeet
- löytää keskeisimmät rahoituslähteet.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa toimien projektissa tai projektiluonteisessa tehtävässä esimerkiksi nuorisotalossa, koulussa, yhdistyksessä, yrityksessä tai järjestössä. Hän osallistuu projektitoiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

1. TYÖPROSESSIN HALLINTA

Projektin suunnittelu	
Kiitettävä K3	suunnittelee projektin ottaen huomioon alan haasteet ja kehittämistarpeet
Hyvä H2	tekee itsenäisesti tavoitteellisen projektisuunnitelman tai sen osan sekä aikataulun
Tyydyttävä T1	suunnittelee projektin tai sen osan ohjattuna ja laatii aikataulun

Projektin toteuttaminen	
Kiitettävä K3	- kehittää aktiivisesti projektin toimintaa - käyttää arviointia toiminnan kehittämisen välineenä
Hyvä H2	toteuttaa projektia määrätietoisesti suunnitelman ja aikataulun mukaan
Tyydyttävä T1	seuraa projektisuunnitelmaa ja suorittaa annettuja työtehtäviä

Projektin arviointi	
Kiitettävä K3	- löytää keskeiset arviointitavat ja kohteet - arvioi tavoitteiden toteutumista sekä omaa rooliaan siinä - arvioi projektin jatkumahdollisuuksia.
Hyvä H2	- arvioi projektin toteutumista asetettujen tavoitteiden mukaisesti - arvioi omaa toimintaansa projektissa.
Tyydyttävä T1	arvioi, onnistuiko vai epäonnistuiiko projektin toteutus.

2.TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Projektin koordinointi	
Kiitettävä K3	koordinoi projektia
Hyvä H2	toimii projektissa vastuullisessa asemassa
Tyydyttävä T1	osallistuu projektiin tiimin jäsenenä työnjaon mukaisesti

Talouden suunnittelu ja seuranta	
Kiitettävä K3	- laatii taloussuunnitelman käyttäen hyväkseen tiettyä rahoituslähdettä - ottaa huomioon taloustilanteen ja reagoi muutoksiin tarvittaessa
Hyvä H2	laatii taloussuunnitelman projektille, toimii kustannustietoisesti ja sopeuttaa menot taloussuunnitelmaan
Tyydyttävä T1	laatii ohjeiden mukaan projektille taloussuunnitelman sekä seuraa taloudenpitoa

Projektiasiakirjojen käyttäminen	
Kiitettävä K3	- osaa perustella työprosessin eri vaiheiden tavoitteet ja merkityksen - laatii projektiasiakirjoja niin, että ymmärtää prosessien aseman suhteessa projektiin ja omaan työhönsä.
Hyvä H2	ottaa huomioon projektin eri vaiheet suunnittelussa ja toteutuksessa sekä osaa laatia projektiasiakirjoja ohjattuna.
Tyydyttävä T1	tiedostaa projektin eri vaiheet ja käyttää hyödykseen siihen liittyviä projektiasiakirjoja.

3. TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Projektin prosessimainen toiminta	
Kiitettävä K3	hyödyntää verkostojen mahdollisuuksia projektien toteuttamisessa sekä kehittää toimintaa prosessien kautta.
Hyvä H2	toimii ottaen huomioon projektin prosessimaisuuden.
Tyydyttävä T1	käyttää tietoa projektitoiminnan periaatteista ja vaiheista.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Kiitettävä K3	suunnittelee ja arvioi projektien hyötyä työn kehittämisessä.
Hyvä H2	käyttää monipuolisesti työssään tietoja eri projekteista.
Tyydyttävä T1	käyttää työnsä pohjaksi tietoa ajankohtaisista projekteista.

2.12. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää osaamistavoitteita vähintään yhdeltä siihen kuuluvalla osa-alueella tai useammalta osa-alueelta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 7 osaamispisteen edestä sosiaalista ja kulttuurista osaamista. Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen -tutkinnon osaan voidaan sisällyttää muiden yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden valinnaisia osaamistavoitteita. Nämä osaamistavoitteet voivat olla myös koulutuksen järjestäjän päättämiä yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden valinnaisia osaamistavoitteita tai opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.

Kulttuurien tuntemus

Kulttuurien tuntemus

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen ja edistää omalta osaltaan tasa-arvoa ja kaikkien yhdenvertaista kohtelua
- osaa toimia, käyttäytyä ja pukeutua tilanteen mukaisesti ja työkuulttuurin edellyttämällä tavalla
- osaa tunnistaa eri kulttuurien peruspiirteitä ja kulttuurista monimuotoisuutta *omalla alallaan*
- osaa ottaa huomioon eri kulttuuriryhmien keskeiset traditiot ja niiden vaikutukset toimintaan *omalla alallaan*
- osaa välittää *oman alan* historiaa, perinteitä ja muuttuneita käytäntöjä sekä vertailla niitä muiden kulttuurien piirteisiin.

ARVIOINNIN KOHTEET

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden noudattaminen	
Kiitettävä K3	toimii kulttuurienvälisissä ristiriitatilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla hyödyntämällä hankkimaansa tietoa ihmisryhmien erilaisista elämänmuodoista
Hyvä H2	edistää toiminnallaan yksilöiden ja ihmisryhmien kulttuuristen arvojen, uskomusten ja näkemysten vuorovaikutusta ja ymmärrystä
Tyydyttävä T1	kunnioittaa kulttuurista moninaisuutta ja ihmisoikeuksia sekä toimii oikeudenmukaisesti

Tehtävän mukaisen toimintakulttuurin toteuttaminen	
Kiitettävä K3	kehittää päivittäisissä työtehtävissään työpaikan toimintakulttuurin edellyttämiä toimintatapoja ja -käytäntöjä
Hyvä H2	ottaa pukeutumisessa, käyttäytymisessä ja toiminnassaan oma-aloitteisesti huomioon työpaikan toimintakulttuurin vaatimukset
Tyydyttävä T1	tunnistaa työtehtävän edellyttämän pukeutumisen, käyttäytymisen ja toiminnan vaatimukset

Kulttuurien peruspiirteiden ja monimuotoisuuden tunnistaminen	
Kiitettävä K3	tunnistaa omaehtoisesti kulttuurista monimuotoisuutta ja toimii luontevasti ja aloitteellisesti kulttuurienvälisissä tilanteissa
Hyvä H2	tunnistaa kulttuurisen monimuotoisuuden ja sen vaikutuksia toimintatapoihin
Tyydyttävä T1	havaitsee arkipäivän elämään liittyviä kulttuurisia käytäntöjä ja huomaa niiden vaikutuksia toiminnassa

Kulttuurien erityispiirteiden huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	ottaa omassa toiminnassaan huomioon kulttuurisen monimuotoisuuden ja kehittää sen pohjalta toimintaansa
Hyvä H2	ottaa huomioon työtehtävissään kulttuurisen monimuotoisuuden edellyttämät toimintatavat
Tyydyttävä T1	toimii työssään ohjattuna erilaisten kulttuuristen käytäntöjen edellyttämällä tavalla

Perinteiden ja käytäntöjen kehittäminen	
Kiitettävä K3	kehittää oman alansa käytäntöjä ja lähestymistapoja perinteiden ja kulttuurivaikutteiden pohjalta.
Hyvä H2	tunnistaa oman alan historiaa, lähestymistapoja ja käytäntöjä sekä vertailee niitä eri kulttuurien kesken.
Tyydyttävä T1	havaitsee muutoksia oman alan käytännöissä ja tunnistaa erilaisia kulttuurisia ongelmanratkaisutapoja.

Taide ja kulttuuri

Taide ja kulttuuri

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa tunnistaa taiteen ja kulttuurin eri ilmenemismuotoja ja hyödyntää niitä
- osaa tutkia, ilmaista ja tulkita kulttuurista todellisuutta (esimerkiksi musiikin, tanssin, teatterin, kirjallisuuden, median, kuvataiteen tai käsityön keinoin)
- osaa arvioida ja soveltaa monimuotoista suomalaista kulttuuriperintöä ja *oman alan* vakiintuneita käytäntöjä
- osaa noudattaa kulttuurisesti kestävän kehityksen periaatteita ja ymmärtää valintojensa kulttuuriset vaikutukset
- osaa kehittää taiteelle ominaisten esittämisen tapojen ja materiaalien, oman ilmaisun, suunnitteluprosessien, palvelu- ja tuotemuotoilun ja estetiikan tuntemustaan *omalla alallaan* ja soveltaa hankkimaansa taiteen ja kulttuurin osaamistaan omassa työssään.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Taiteen ja kulttuurin tunnistaminen ja hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• uudistaa oppilaitoksen kulttuuria hyödyntämällä taiteen lähestymistapoja tai osallistumalla yhteisten tapahtumien järjestämiseen
Hyvä H2	• ylläpitää oppilaitoksen kulttuuria, ja sen esteettistä ilmettä sekä osallistuu jonkun tapahtuman järjestämiseen
Tyydyttävä T1	• osallistuu taide- ja kulttuuritapahtumiin

Oma tuottaminen ja tulkitseminen	
Kiitettävä K3	• suunnittelee, kehittää, toteuttaa ja arvioi kokemuksiaan ja tutkimuksiaan esittävän teoksen
Hyvä H2	• suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ajatuksiaan, kokemuksiaan ja tutkimuksiaan esittävän teoksen
Tyydyttävä T1	• osallistuu ohjattuna ajatuksiaan ja kokemuksiaan esittävän teoksen toteuttamiseen ja tulkintaan

Kulttuuriperinnön soveltaminen	
Kiitettävä K3	• kehittää kulttuuriperintöä tuottamalla siihen omaan ideointiin ja arviointiin perustuvaa uutta sisältöä
Hyvä H2	• välittää eteenpäin kulttuuriperintöä hyödyntämällä sitä aktiivisesti omassa tuottamisessa ja toiminnassa
Tyydyttävä T1	• tunnistaa monimuotoista kulttuuriperintöä ja käyttää sitä omassa tuottamisessa ja toiminnassa

Kestävän kehityksen periaatteiden noudattaminen	
Kiitettävä K3	toimii johdonmukaisesti kestävän kehityksen periaatteiden ja elinkaariajattelun vaatimusten mukaisesti valintoja tehdessään
Hyvä H2	tiedostaa kestävän kehityksen periaatteet ja elinkaariajattelun vaatimukset sekä ottaa niitä aktiivisesti huomioon valintoja tehdessään
Tyydyttävä T1	tunnistaa kestävän kehityksen osa-alueet ja perustaa omat ratkaisunsa elinkaariajattelulle

Suunnitteluprosessin toteuttaminen	
Kiitettävä K3	kerää taustatietoa, suunnittelee, seuraa toteutusta, arvioi ja kehittää edelleen aktiivisesti teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.
Hyvä H2	suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ja edelleen kehittää teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.
Tyydyttävä T1	suunnittelee, toteuttaa ja arvioi ohjattuna teoksen, tuotteen tai palvelun muotoilun prosessia.

Etiikka

Etiikka

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- pohtii arvojen, normien ja katsomusten merkitystä omassa elämässään ja ihmisten välisissä suhteissa
- osaa arvioida ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen vaikutuksia *oman alan* kannalta
- osaa hankkia tietoa *oman alan* ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta
- tunnistaa eettisiä tilanteita ja osaa toimia eettisten periaatteiden mukaisesti
- osaa tunnistaa omien ja toisten arvojen merkitystä työtilanteissa sekä osaa ratkaista *oman alan* työelämän arvo- ja normiristiriitoja.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Eettisten kysymysten pohtiminen	
Kiitettävä K3	pohtii arvojen, normien ja erilaisten katsomusten merkitystä omassa elämässään, ihmisten välisissä suhteissa, työelämässä ja yhteiskunnassa
Hyvä H2	keskustelee eettisistä, katsomuksellisista sekä omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä kysymyksistä ja arvoista
Tyydyttävä T1	keskustelee ohjattuna omaan elämäänsä ja ihmissuhteisiinsa liittyvistä arvoista sekä eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä

Arvojen vaikutusten arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi työelämän ja oman alansa eettisiä kysymyksiä ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen kannalta
Hyvä H2	tunnistaa oman alansa eettisiä kysymyksiä ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisuuden ja kestävä kehityksen kannalta
Tyydyttävä T1	osoittaa tuntevansa keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä niiden Suomea koskevat sitoumukset

Ammattieettisen tietoperustan hakeminen	
Kiitettävä K3	vertailee tietoa oman alan ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä työnsä ammatillisena voimavarana
Hyvä H2	hankkii tietoa oman alansa ja muiden alojen ammattieettisestä tietoperustasta ja hyödyntää sitä omassa elämässään ja työssään
Tyydyttävä T1	hakee ohjattuna tietoa oman alansa eettisistä kysymyksistä ja hyödyntää tietoperustaa tutuissa tilanteissa

Eettisten tilanteiden tunnistaminen ja eettisesti toimiminen	
Kiitettävä K3	toimii itsenäisesti osoittaen rehellisyyttä ja vastuullisuutta, kunnioittaa toisten näkemyksiä ja osaa perustella toimintansa eettistä perustaa
Hyvä H2	toimii vastuullisesti ja eettisesti työnsä ja työelämän erilaisissa tilanteissa sekä käyttäytyy työssään ja ihmissuhteissaan hyvien tapojen mukaisesti
Tyydyttävä T1	toimii hyvien tapojen mukaisesti ja vastuullisesti työssään ja sen ongelmatilanteissa, mutta tarvitsee tukea ja ohjausta uusissa tilanteissa

Arvojen tunnistaminen ja arvo- ja normiristiriitojen käsitteleminen työssä	
Kiitettävä K3	osaa tehdä ratkaisuehdotuksia työelämän arvo- ja normiristiriitoihin eettisesti hyväksyttävällä tavalla.
Hyvä H2	tunnistaa ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja hakee niihin ratkaisua yhdessä muiden kanssa sekä arvioi ratkaisun vaikutuksia keskeisten osapuolten näkökulmista.
Tyydyttävä T1	osaa ohjattuna havaita ammattinsa eettisiä ongelmatilanteita ja ratkaisee yhdessä yhteisönsä jäsenten kanssa työhönsä liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti.

Psykologia

Psykologia

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa havainnoida ja ymmärtää ihmisen toimintaan vaikuttavia psykologisia tekijöitä

- osaa hyödyntää kehityspsykologista tietoa työssään erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa
- osaa selittää omaa ja muiden käyttäytymistä psykologisen tiedon avulla
- osaa toimia psyykkistä hyvinvointiaan ja *oman alan* työtehtävistä suoriutumista edistävästi
- osaa arvioida *työhönsä liittyviä* ihmissuhde- ja asiakaspalvelutilanteita ja toimia psykologista tietoa käyttäen.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Havainnoiminen ja toiminnan ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• soveltaa kognitiivisen psykologian ja persoonallisuuspsykologian tietoa tavallisiin työelämän tilanteisiin ja selittää niiden avulla sekä omaa että muiden ihmisten toimintaa
Hyvä H2	• käyttää psykologista tietoa ihmisten toiminnan ymmärtämisessä tavallisissa arki- ja työelämän tilanteissa
Tyydyttävä T1	• tuntee psykologian keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden yhteyden ihmisen toimintaan

Psykologisen tiedon hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen mahdollisia ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voidaan vaikuttaa
Hyvä H2	• havainnoi ja ymmärtää psyykkisen kehityksen perustana olevien tekijöiden välisiä yhteyksiä eri elämänvaiheissa ja eri-ikäisinä
Tyydyttävä T1	• soveltaa keskeisintä tietoa yksilön psyykkisen kehityksen perustana olevista psykologisista, biologisista ja sosiaalisista tekijöistä

Psyyken vaikutuksen huomioiminen käyttäytymiseen	
Kiitettävä K3	• tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä hallitsee työelämässä tunteitaan ja asenteitaan tilanteen vaatimalla tavalla
Hyvä H2	• toimiessaan erilaisten ihmisten kanssa työ- ja opiskeluyhteisössään ymmärtää motivaation ja sitoutumisen vaikutuksen työsuorituksiin
Tyydyttävä T1	• ottaa huomioon motivaation, tunteiden ja sitoutumisen merkityksen omaan suoriutumiseensa

Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen	
Kiitettävä K3	• tiedostaa omaan jaksamiseensa ja stressinhallintaan vaikuttavia psyykkisiä tekijöitä sekä osaa vaikuttaa niihin jaksamistaan edistävästi
Hyvä H2	• tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja ja vaikuttaa työyhteisön hyvinvointiin myönteisellä tavalla
Tyydyttävä T1	• edistää ohjatusti psyykkistä työ- ja toimintakykyään

Toimiminen ihmissuhde- ja vuorovaikutustilanteissa	
Kiitettävä K3	soveltaa psykologista tietoa toimiessaan työpaikan eri rooleissa ja toimii yhteistyökykyisesti erilaisista yhteiskunnallisista oloista ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevien ihmisten kanssa.
Hyvä H2	tietää roolien, normien ja ryhmädynamiikan merkityksen ihmisten välisessä toiminnassa sekä tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja niiden vaikutusta työkuultuuriin.
Tyydyttävä T1	käyttää psykologista tietoa toimiessaan työpaikan tavanomaisissa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustilanteissa.

Ympäristöosaaminen

Ympäristöosaaminen

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa noudattaa ympäristölainsäädäntöä sekä toimia *oman alan* laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti
- hallitsee ammattitaidon kannalta keskeisten tuotteiden elinkaaren
- osaa toimia luonnon monimuotoisuuden säilyttäen
- osaa sopeutua ilmastonmuutokseen työ- ja toimintatapavalinnoilla
- osaa edistää energia- ja materiaalitehokkuutta ja ehkäisee jätteiden syntyä
- osaa omassa toiminnassaan ottaa huomioon mahdolliset ympäristövaikutukset, kuten päästöt ilmaan, veteen tai maaperään
- osaa lajitella jätteet ja hyödyntää kierrätyksen mahdollisuudet *omalla alallaan*.

ARVIOINNIN KOhteet

Lainsäädännön, turvallisuusjärjestelmien ja kestävän kehityksen periaatteiden noudattaminen	
Kiitettävä K3	- noudattaa keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita sekä ennakoit tulevia muutoksia - osallistuu aktiivisesti työpaikkansa ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien rakentamiseen ja/tai kehittämiseen - perustaa toimintansa esimerkilliseen ympäristön kunnioittamiseen - toimii ekotehokkuutta edistäen - osallistuu aktiivisesti lähiympäristönsä kulttuuriperinnön vaalimiseen ja edistää sitä ammatissaan - kunnioittaa kanssaihminen arvoja ja oikeuksia ja pyrkii noudattamaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita
Hyvä H2	- noudattaa keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita - toimii ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien mukaisesti - perustaa toimintansa ympäristön kunnioittamiseen - toimii ekotehokkaasti - vaalii kulttuuriperintöä ammatissaan - kunnioittaa kanssaihminen arvoja ja oikeuksia
Tyydyttävä T1	- noudattaa ohjattuna keskeisiä ympäristöön liittyviä säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita - toimii ohjattuna ympäristö-, laatu- ja turvallisuusjärjestelmien mukaisesti - ei vahingoita toiminnallaan ympäristöä - toimii ohjattuna ekotehokkaasti - vaalii ohjattuna kulttuuriperintöä ammatissaan - toimii työssään suvaitsevasti

Elinkaariajattelun toteuttaminen	
Kiitettävä K3	valitsee sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä sekä perustelee valintansa
Hyvä H2	valitsee sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä
Tyydyttävä T1	valitsee ohjattuna sellaisia tuotteita ja palveluita, jotka elinkaarivaikutuksiltaan rasittavat vähän luonnon kantokykyä

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen	
Kiitettävä K3	edistää toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä
Hyvä H2	pyrkii aktiivisesti toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen
Tyydyttävä T1	pyrkii toiminnallaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	
Kiitettävä K3	• edistää sellaisten työ- ja toimintatapojen käyttöä, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista
Hyvä H2	• valitsee työ- ja toimintatavat, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjattuna työ- ja toimintatavat, joilla sopeutuminen ilmastonmuutokseen on mahdollista

Energia- ja materiaalitehokkuuden edistäminen sekä jätteiden synnyn ehkäiseminen	
Kiitettävä K3	• edistää energiatehokasta välineiden ja materiaalien käyttöä • edistää tehokasta materiaalien käyttöä • toimii aktiivisesti jätteiden synnyn ehkäisemiseksi
Hyvä H2	• valitsee energiatehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja • huomioi materiaalitehokkuuden valinnoissaan • ehkäisee jätteiden syntyä
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjattuna energiatehokkuutta edistäviä välineitä ja materiaaleja • huomioi ohjattuna materiaalitehokkuuden valinnoissaan • ehkäisee ohjattuna jätteiden syntyä tavanomaisissa työtehtävissä

Toiminnan ympäristövaikutuksien huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	• ennakoi toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ratkaisuja • ohjaa aktiivisesti omalla esimerkillään estämään päästöjen syntymistä
Hyvä H2	• tunnistaa toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ratkaisuehdotuksia • ohjaa omalla esimerkillään estämään päästöjen syntymistä
Tyydyttävä T1	• tunnistaa ohjattuna toiminnot, jotka saattavat aiheuttaa päästöjä ilmaan, veteen tai maaperään • havaitsee työssään tavallisimpia ympäristöriskitekijöitä ja löytää niihin ohjattuna ratkaisuehdotuksia • pyrkii toiminnallaan estämään päästöjen syntymistä

Jätteiden lajittelu ja kierrätys	
Kiitettävä K3	- tunnistaa itsenäisesti jätejakeet - lajittelee jätteet ja etsii uusia kierrätyksen mahdollisuuksia - ohjaa kustannussäästöihin.
Hyvä H2	- tunnistaa jätejakeet - lajittelee jätteet ohjeiden mukaan ja hyödyntää kierrätyksen mahdollisuudet - arvioi kustannussäästöjä.
Tyydyttävä T1	- tunnistaa ohjeiden mukaisesti tutut jätejakeet - lajittelee syntyvän jätteen ohjatusti tavanomaisissa työtehtävissä ja pyrkii hyödyntämään kierrätyksen mahdollisuudet - arvioi ohjattuna kustannussäästöjä.

2.13. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- tunnistaa työpaikalla työssäoppimiseen tai ammattiosaamisen näyttöön sopivat työtehtävät ja selvittää niiden arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit
- neuvotella työyhteisössä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta
- valmistella yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
- perehdyttää muita opiskelijoita työpaikalla tai oppilaitoksissa tehtäviin töihin, toimintatapoihin ja sääntöihin
- esitellä alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi työelämään tutustumisjaksolla oleville opiskelijoille
- käydä ohjauskeskusteluja, kehittää toimintaansa palautteen perusteella ja sovitella näkemyseroja
- toimia erilaisten oppijoiden ja työtovereiden kanssa
- vastaanottaa ja antaa kehittävää palautetta
- itsearvioida työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöään ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja arviointikriteereiden mukaan
- arvioida työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä hän osaa toimia ja ohjata myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa tekemällä suunnitelman ammattiosaamisen näytöstä tai työssäoppimisesta. Hän perehtyy työyhteisön toimintaan, työtehtäviin, työkuultuuriin ja sääntöihin sekä arvioi työyhteisön työturvallisuusriskit ja työergonomiakysymykset oman työn osalta. Opiskelija kartoittaa mahdollisuudet toteuttaa työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä työpaikalla. Opiskelija analysoi oman työssäoppimisensa ja ammattiosaamisen näyttönsä arvioinnit.

Ammattiosaamisen näyttö toteutetaan pääsääntöisesti jonkin muun ammattiosaamisen näytön yhteydessä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Kiitettävä K3	valmistelee itsenäisesti ja aloitteellisesti työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitelmaa
Hyvä H2	valmistelee annettujen ohjeiden mukaan työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia
Tyydyttävä T1	valmistelee ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön suunnitelmia

Työn kokonaisuuden hallinta	
Kiitettävä K3	etenee työssään sujuvasti sovittaen työnsä työympäristön muuhun toimintaan
Hyvä H2	tekee annetut tehtävät omatoimisesti
Tyydyttävä T1	tarvitsee ajoittaista ohjausta

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Opiskelijan ohjaaminen	
Kiitettävä K3	perehdyttää muita opiskelijoita, toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa ja sovittelee näkemyseroja
Hyvä H2	perehdyttää ohjeiden mukaisesti muita opiskelijoita ja käy ohjauskeskusteluja
Tyydyttävä T1	perehdyttää ohjattuna muita opiskelijoita

Opiskelijan arviointi	
Kiitettävä K3	käy rakentavia palautekeskusteluja sekä itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt ennalta sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
Hyvä H2	vastaanottaa ja antaa palautetta työtehtävistä ja itsearvioi työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan
Tyydyttävä T1	vastaanottaa ja antaa ohjattuna palautetta työtehtävistä sekä itsearvioi ohjattuna työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytöt sovittujen arvioinnin kohteiden ja kriteereiden mukaan

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Oman alan työelämän ja ammatillisen koulutuksen tunteminen	
Kiitettävä K3	esittelee itsenäisesti ja monipuolisesti alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Hyvä H2	esittelee alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia
Tyydyttävä T1	esittelee joitakin alansa työ- ja koulutusmahdollisuuksia

Opetussuunnitelmien tunteminen	
Kiitettävä K3	tunnistaa itsenäisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen
Hyvä H2	tunnistaa ohjeiden mukaisesti työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen
Tyydyttävä T1	tunnistaa ohjattuna työssäoppimisjaksolla opiskeltavat asiat ja ammattiosaamisen näytöillä arvioitavan osaamisen

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii ja ohjaa myös muita toimimaan työturvallisuusohjeiden mukaisesti
Hyvä H2	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti
Tyydyttävä T1	arvioi työhönsä liittyvät työturvallisuusriskit sekä toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti

2.14. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien kolmen osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 8 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 11 osaamispisteen edestä viestintä- ja vuorovaikutusosaamista. Opiskelija voi opiskella äidinkielen sovellusta suomi toisena kielenä, jos hänen äidinkielenä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa vieraan kielen osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi on eriytetty sen mukaan, onko opiskelijan vallitsema kieli hänelle A- vai B-kieli. Valittu vieras kieli voi olla opiskelijalle aivan uusikin kieli, jolloin sovelletaan B-kielen tavoitteita ja arviointia. A- ja B-kielillä tarkoitetaan seuraavaa: A-kieli = peruskoulun 1.–6. vuosiluokilla alkava vieras kieli B-kieli = peruskoulun vuosiluokilla 7.–9. alkava vieras kieli

Äidinkieli

Äidinkieli, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää omaan alaan liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja käyttää tietoa sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- osaa laatia alaan liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää äidinkielen oppimisen luku- ja opiskelustrategioita
- ymmärtää äidinkielen sekä kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkityksen alan ja ammatin kannalta
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	- perustelee monipuolisesti näkemyksiään ja toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiakaslähtöisesti, joustavasti ja vakuuttavasti - osallistuu aktiivisesti ja rakentavasti keskusteluun ja kantaa osaltaan vastuuta ryhmätilanteissa viestintäilmapiiristä - toimii joustavasti ja rakentavasti erilaisissa työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa - toimii oman alansa viestintätilanteissa joustavasti ja pitää erilaisia esityksiä tilanteen ja oman alan edellyttämällä tavalla
Hyvä H2	- perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa - osallistuu keskusteluun, vie keskustelua tavoitteen suunnassa eteenpäin - toimii asiallisesti ja kohteliaasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa - pitää erilaisia esityksiä käyttäen tilanteen vaatimaa asiatyyliä ja alan termistöä
Tyydyttävä T1	- ilmaisee asiallisesti mielipiteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa - osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja - toimii tarkoituksenmukaisella tavalla työelämän vuorovaikutustilanteissa - pitää lyhyen esityksen käyttäen tilanteen vaatimaa kieltä ja asiatyyliä

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Hyvä H2	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja tulkitsee tekstien merkityksiä
Tyydyttävä T1	tuntee työelämän tekstilajeja ja vertailee niitä

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	- hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi kriittisesti niiden luotettavuutta - osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Hyvä H2	- hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi lähteiden luotettavuutta - tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Tyydyttävä T1	- hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä - noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla • viestii ammatillisuutta osoittaen digitaalisen ympäristön vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla • viestii digitaalisissa ympäristöissä sopivaa kieltä käyttäen
Tyydyttävä T1	• käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn • viestii digitaalisissa ympäristöissä sovittujen periaatteiden mukaisesti

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Kiitettävä K3	• hallitsee kielenkäytön perusnormit sekä hioo tuottamiensa tekstien kieli- ja ulkoasua • tuottaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään oman arvion ja palautteen pohjalta • laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja
Hyvä H2	• käyttää sujuvaa lause- ja virkerakennetta ja jaksottaa tekstiä • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä • laatii asianmukaiset asiakirjat
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti • tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta • laatii mallin mukaan asiakirjoja

Luku- ja opiskelustrategioiden hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• arvioi omaa luku- ja opiskelustrategiaansa ja parantaa sitä palautteen pohjalta
Hyvä H2	• tekee muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään
Tyydyttävä T1	• tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta

Äidinkielen sekä kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• osaa arvioida äidinkielen merkitystä omalla alallaan ja sen asemaa monikielisessä yhteiskunnassa sekä työelämän että yksilön kannalta • ymmärtää kirjallisuuden tai muun kulttuurin merkityksen alalla toimimisessa
Hyvä H2	• ymmärtää äidinkielen merkitystä omalla alallaan ja monikielisessä työelämässä • tietää, mihin kirjallisuutta tai muuta kulttuuria voi alalla käyttää
Tyydyttävä T1	• tiedostaa äidinkielen taidon merkityksen omalla alallaan • tuntee esimerkkejä omaan alaan liittyvästä kirjallisuudesta tai muusta kulttuurista

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tyydyttävä T1	arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätöitä taitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia tekstilajeja
- tuntee kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin muotoja ja merkitystä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	- ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi - viestii rakentavasti myös ristiriita- ja ongelmatilanteissa - soveltaa sanattoman viestinnän sääntöjä vuorovaikutuksessaan ja vertailee merkityksiä myös eri kulttuurien välillä
Hyvä H2	- toimii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä - ottaa viestinnässään huomioon vastaanottajan, tilanteen ja alansa vaatimukset - ottaa huomioon sanattoman viestinnän vaikutuksia omassa ilmaisussaan
Tyydyttävä T1	- ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti - ottaa vuorovaikutuksessa toisten näkemykset huomioon - ymmärtää henkilöiden sanattoman viestinnän merkityksen ja vaikutuksia sanoman vastaanottoon

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi • tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan • hallitsee joustavasti kokous- ja neuvottelukäytännöt
Hyvä H2	• saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen itselleen tutusta aiheesta • toimii ryhmätyötilanteessa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää • toimii työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjen mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Ammatillinen monilukutaito ja tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• soveltaa vaihdellen eri ilmaisutapoja ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä • tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia • toimii joustavasti osana kirjoitusprosessia, kun tekstiä tuotetaan yhdessä muiden kanssa
Hyvä H2	• tarkastelee tekstilajien eri ilmaisutapoja kriittisesti • muokkaa tuottamiaan ammatillisia tekstejä palautteen perusteella • antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta yhdessä tuotetusta tekstistä
Tyydyttävä T1	• tuntee tekstilajien tilanteenmukaisen käytön vaatimuksia • käyttää mallin mukaan eri ammatillisia tekstilajeja • tuottaa tekstiä ryhmänä yhdessä muiden kanssa

Kielen ja kulttuurin tunteminen	
Kiitettävä K3	• soveltaa monipuolisesti kulttuurienvälistä osaamistaan ja arvostaa kulttuurista moninaisuutta • hankkii monipuolisia lukukokemuksia sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä.
Hyvä H2	• ottaa huomioon kulttuurienvälisen viestinnän omassa vuorovaikutuksessaan • arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidemuotoja.
Tyydyttävä T1	• on perillä oman kielen ja kulttuurienvälisen viestinnän merkityksestä • tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin.

Äidinkieli, saame

Pakolliset osaamistavoittet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimisessa ja kriittisessä arvioimisessa
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- kehittää saamen kielen kirjoittamisen taitojaan ja osaa laatia *alaan* liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää äidinkielen oppimisen luku- ja opiskelustrategioita
- tuntee kielellisen ja kulttuurin identiteetin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• toimii monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja perustelee näkemyksiään rakentavasti ottaen huomioon toisten näkemykset • toimii joustavasti ja rakentavasti erilaisissa työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • toimii oman alansa viestintätilanteissa joustavasti ja pitää erilaisia esityksiä saamen kielellä tilanteen ja oman alan edellyttämällä tavalla
Hyvä H2	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset • toimii asiallisesti ja kohteliaasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja työhön liittyvissä asiakas- ja ryhmätilanteissa • pitää erilaisia esityksiä käyttäen tilanteen vaatimaa saamen yleiskieltä ja alan termistöä
Tyydyttävä T1	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja tuo esille näkemyksiään • toimii tarkoituksenmukaisella tavalla työelämän tilanteissa • pitää lyhyen esityksen käyttäen tilanteen vaatimaa saamen yleiskieltä

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää sekä tekstin tarkoituksen ja sanoman että yksityiskohtien merkityksen, tekee johtopäätöksiä ja arvioi tekstin sisältöä ja ilmaisutapaa
Hyvä H2	• ymmärtää tekstin tarkoituksen ja pääsisällön sekä osaa yhdistää ja vertailla sen yksityiskohtia omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa suhteuttaen
Tyydyttävä T1	• ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien päätarkoituksen ja osaa yhdistää tietoja omiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	hakee tietoa erilaisista lähteistä ja vaikeaselkoisistakin teksteistä sekä arvioi kriittisesti niiden luotettavuutta
Hyvä H2	hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi myös lähteiden luotettavuutta
Tyydyttävä T1	hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä lähteistä

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	- käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä - dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla
Hyvä H2	- käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä - tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla
Tyydyttävä T1	- käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä - käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Kiitettävä K3	tuottaa ammattitaitoon liittyviä erilaisia tekstejä saamen kielellä sujuvasti ja luontevasti
Hyvä H2	tuottaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä käyttäen monipuolisesti saamen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjä
Tyydyttävä T1	tuottaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielen oikeinkirjoituksen perussääntöjen mukaisesti

Luku- ja opiskelustrategioiden hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	arvioi omaa luku- ja opiskelustrategiaansa ja parantaa sitä palautteen pohjalta
Hyvä H2	tekee muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään
Tyydyttävä T1	tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	tuntee saamen kielen ja kulttuurin merkitystä ja osaa arvioida monipuolisesti sen merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
Hyvä H2	tuntee saamen kielen ja kulttuurin merkitystä ja osaa arvioida sen merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
Tyydyttävä T1	tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustan merkitystä

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tyydyttävä T1	arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan saamen kielellä
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia tekstilajeja ja kehittää tekstin tuottamista saamen kielellä
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	viestii monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset
Hyvä H2	viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen huomioon toisten näkemykset
Tyydyttävä T1	toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa huomioiden toisten näkemykset

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	- esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen haastavastakin aiheesta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sisällön loogiseksi - tunnistaa oman toimintansa vaikutukset ryhmän toimintaan ja kannustaa ryhmän muita jäseniä toimimaan
Hyvä H2	- saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata - vie ryhmän työskentelyä eteenpäin aktiivisesti ja arvostaa muiden näkökantoja
Tyydyttävä T1	- esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta - toimii ryhmätyötilanteessa yhteistyöhakuisesti osana ryhmää

Ammatillinen monilukutaito ja tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• soveltaa vaihdelleen eri ilmaisutapoja ja tekstilajeja omissa teksteissään ja erilaisissa kieliympäristöissä • tekee havaintoja ammatillisista tekstilajeista, muokkaa niitä ja arvioi kielellisten valintojen vaikutuksia • kirjoittaa ammattitaitoon liittyviä erilaisia tekstejä itsenäisesti saamen kielellä
Hyvä H2	• tarkastelee tekstilajien eri ilmaisutapoja kriittisesti • muokkaa tuottamia ammatillisia tekstejä palautteen perusteella • kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielellä
Tyydyttävä T1	• tuntee työelämän tilanteenmukaisen tekstilajin käytön vaatimuksia • tuottaa mallin mukaan eri ammatillisia tekstilajeja • kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä saamen kielellä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	• tuntee saamelaisen kulttuurin keskeiset ominaispiirteet ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä itsenäisesti saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen • hankkii monipuolisia lukukokemuksia saamen kielellä sekä arvioi kirjallisuuden ja muiden taidemuotojen merkitystä.
Hyvä H2	• tuntee saamelaisen kulttuurin keskeiset ominaispiirteet ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen • arvioi lukemiaan kirjoja ja kokemiaan muita taidemuotoja.
Tyydyttävä T1	• tuntee saamelaisen kulttuurin ominaispiirteitä ja toimii monikulttuurisessa ympäristössä saamen kielen ja kulttuurin tuntemustaan hyödyntäen • tutustuu saamen kirjallisuuden eri lajeihin ja muihin taidemuotoihin.

Äidinkieli, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä viittomakielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää ja tulkitsee omaan alaansa liittyviä erilaisia viestilajeja
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä erilaisia medioita käyttäen
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan sekä tehdä ammattiosaamistaan näkyväksi
- osaa toimia sekä viittomakielisen että puhutun ja kirjoitetun kielen ympäristöissä
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkiellentaitoaan.

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• käyttää viittomakieltä aktiivisesti oman alansa viestintätilanteissa ottaen rakentavasti toiset huomioon • toimii joustavasti erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää tulkkia sujuvasti eri tilanteissa • hallitsee kokous- ja neuvottelukäytännöt sekä kantaa osaltaan vastuuta viestintäilmapiiiristä
Hyvä H2	• käyttää viittomakieltä tarkoituksenmukaisella tavalla oman alansa viestintätilanteissa toiset huomioon ottaen • toimii ammatillisissa tilanteissa viittomakielisten ja kuulevien kanssa • käyttää tulkkia tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa • noudattaa kokous- ja neuvottelukäytäntöjä sekä perustelee monipuolisesti mielipiteensä ja väitteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
Tyydyttävä T1	• käyttää viittomakieltä tarkoituksenmukaisella tavalla oman alansa tutuissa viestintätilanteissa toiset huomioon ottaen • selviytyy viestintätilanteista myös kuulevien kanssa • tietää, miten tulkkia käytetään vuorovaikutustilanteissa • toimii sovittujen kokouskäytäntöjen mukaisesti sekä ilmaisee mielipiteensä yhteistyö- ja ryhmätilanteissa

Viestien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• tuntee hyvin ammattiin liittyvän viittomiston ja viestii ammatillisesti viittomakielellä • ymmärtää viittomakielellä alansa viestien pääsisällön ja osaa tehdä sen perusteella vertailuja ja johtopäätöksiä
Hyvä H2	• hallitsee yleisviittomiston ja viestii alansa tilanteissa viittomakielellä • ymmärtää viittomakielellä alansa keskeisten viestien pääsisällön ja osaa suhteuttaa sitä omiin kokemuksiinsa
Tyydyttävä T1	• tuntee viittomakielen eri muotoja (yleiset ja ammatilliset tilanteet) ja käyttää ammattiin liittyviä viittomia ohjatusti • ymmärtää viittomakielellä ammattialansa keskeisten viestien ydinasiat

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Hyvä H2	• hankkii ammattialansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi niiden luotettaavuutta • tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa erilaisista lähteistä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä • dokumentoi ja kuvaa oppimistaan ja osaamistaan eri medioiden avulla
Hyvä H2	• käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä • tekee ammattiosaamistaan näkyväksi eri medioiden avulla
Tyydyttävä T1	• käyttää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä • käyttää ohjattuna eri medioita ammattitaitonsa esittelyyn

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	• tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja erityispiirteitä sekä käyttäjäryhmiä ja toimii monimuotoisessa ympäristössä joustavasti kielitaitoaan hyödyntäen
Hyvä H2	• tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja käyttäjäryhmiä ja toimii monimuotoisessa ympäristössä kielitaitoaan hyödyntäen
Tyydyttävä T1	• tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja toimii monimuotoisessa ympäristössä kielitaitoaan hyödyntäen

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuutensa, kehittämiskohteita ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.
Tyydyttävä T1	• arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja viittomakielen ilmaisutapojaan erilaisissa tilanteissa
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa käyttää ja tulkita erilaisia viestintätapoja
- tuntee kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä yhteiskunnassa.

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	- ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa puheenvuoroaan ja rakentaa sen sisällön loogiseksi - käyttää rakenteeltaan sujuvaa ja ilmaisultaan rikasta viittomakieltä monipuolisesti
Hyvä H2	- viestii kohteliaasti ja joustavasti vuorovaikutustilanteissa erilaisissa ympäristöissä - käyttää yleisviittomistoa ja ammattiin liittyvää viittomistoa luontevasti
Tyydyttävä T1	- ilmaisee asiallisesti mielipiteensä ja perustelee ne vakuuttavasti - ottaa vuorovaikutuksessa toisten näkemykset huomioon

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	tuottaa erilaisia viittomakielisiä esityksiä ja hyödyntää monipuolisesti ilmaisutapoja
Hyvä H2	selittää alaan liittyviä seikkoja viittomakielisessä esityksessä tai muille suunnatuissa ohjeissa
Tyydyttävä T1	pitää sekä spontaanin että valmistellun esityksen viittomakielellä itselleen tutusta aiheesta

Viestintätapojen käyttäminen ja tulkitseminen	
Kiitettävä K3	- käyttää viittomakielisten kulttuurissa esiintyviä ilmaisu- ja esiintymistapoja - tuntee viittomakielen kielelliset ominaispiirteet
Hyvä H2	- toimii erilaisissa ympäristöissä viittomakielisten ja kuulevien kanssa - pohtii viittomakielisten tekstien (videoitujen) tavoitetta ja sisältöä
Tyydyttävä T1	- tuottaa mallin mukaan alaansa liittyvää viittomakieltä - tunnistaa viittomakielen eri muotoja

Kielen ja kulttuurin monimuotoisuuden ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	- tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta ja käyttäjäryhmiä - tuntee hyvin viittomakielisen yhteisön taustan ja osaa edustaa kielellistä kulttuuriaan monikielisessä ympäristössä.
Hyvä H2	- tuntee suomalaisen viittomakielen monimuotoisuutta - vertailee viitottua ja puhuttua kieltä käyttävien kommunikaatiotapoja.
Tyydyttävä T1	- tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa piirteitä - ymmärtää viittomakielisen yhteisön aseman suomalaisessa yhteiskunnassa.

Äidinkieli, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellä
- ymmärtää omaan alaan liittyvien tärkeimpien tekstien olennaisen sisällön ja tarkoituksen omalla kielellään
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimisessa ja kriittisessä arvioimisessa erilaisia medioita hyödyntäen
- kehittää oman äidinkielen kirjoittamisen taitoja ja osaa laatia omaan alaan liittyviä kirjallisia töitä
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä
- osaa arvioida ja kehittää omaa äidinkielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• toimii aloitteellisesti ja joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa näkemyksiään perustellen ja toiset rakentavasti huomioon ottaen • käyttää eri tilanteissa omaa äidinkieltä yleiskielen mukaisesti sekä osaa alan termistöä
Hyvä H2	• toimii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää eri tilanteissa omaa äidinkieltä yleiskielen mukaisesti sekä osaa jossakin määrin alan termistöä
Tyydyttävä T1	• toimii tarkoituksenmukaisella tavalla tutuissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää tilanteen vaatimaa kieltä oman äidinkielen yleiskielen mukaisesti

Tekstien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää alansa tekstien pääsisällön ja tarkoituksen sekä osaa suhteuttaa sitä omiin kokemuksiinsa
Hyvä H2	• ymmärtää alansa keskeisten tekstien pääsisällön ja tarkoituksen
Tyydyttävä T1	• ymmärtää alansa keskeisten tekstien ydinasiat

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti oman kielensä viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi ohjattuna niiden luotettavuutta
Tyydyttävä T1	• hakee ammattialansa kannalta keskeistä tietoa erilaisista lähteistä

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti alaansa liittyviä tekstejä käyttäen oman äidinkielen oikein-kirjoitustapoja
Hyvä H2	• laatii alaansa liittyviä erilaisia tekstejä käyttäen oman äidinkielen oikeinkirjoitustapoja
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna alaansa liittyviä tekstejä käyttäen oman äidinkielen keskeisiä oikeinkirjoitustapoja

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä
Hyvä H2	• hyödyntää keskeisiä viestintävälineitä ja arvioi mediatekstejä
Tyydyttävä T1	• hyödyntää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa keskeiset piirteet sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan monipuolisesti hyödyntäen
Hyvä H2	• vertailee oman kielensä ja suomen kielen käyttöä sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan melko monipuolisesti hyödyntäen
Tyydyttävä T1	• ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle työlleen ja käyttää omaa kieltään erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon

Oman äidinkielen taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	• arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tyydyttävä T1	• arvioi äidinkielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan omalla äidinkielellä
- osaa kehittää omaan alaan liittyvien tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitoja
- osaa kehittää tekstien tuottamisen taitoja omalla äidinkielellä
- ymmärtää kielen ja kulttuurin moninaisuuden merkityksen yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti vuorovaikutustilanteissa perustellen näkemyksiään ja ottaen toiset rakentavasti huomioon
Hyvä H2	• käyttää omalla kielellään ammattialansa keskeisiä käsitteitä ja ottaa osaa keskusteluun omalla kielialueellaan
Tyydyttävä T1	• ilmaisee itseään suullisesti kulttuuripiirinsä yhteisössä tavallisimmissa vuorovaikutustilanteissa

Tekstien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää oman alansa omakielisten tekstien keskeisen sisällön ja laajentaa sanavarastoaan ammattialalla
Hyvä H2	• ymmärtää omakielisten tekstien pääsisällön ja tuntee oman alansa termistöä
Tyydyttävä T1	• ymmärtää tuttujen omakielisten tekstilajien keskeiset asiat

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti omaan alaansa liittyviä tekstejä omalla äidinkielellä
Hyvä H2	• laatii ohjatusti erilaisia tekstejä omalla äidinkielellä
Tyydyttävä T1	• laatii mallin mukaan omakielisiä tekstejä

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• on kiinnostunut äidinkielestään ja omasta kielitaustastaan sekä hyödyntää aktiivisesti kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialallaan ja yhteiskunnassa.
Hyvä H2	• tuntee äidinkieltä käyttämismahdollisuuksia ja vaihtelua omalla kielialueellaan sekä hyödyntää kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialallaan.
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen taustansa piirteitä sekä hyödyntää kielen osaamistaan ammattialallaan.

Äidinkieli, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää ja tulkitsee omaan alaan liittyviä erilaisia tekstilajeja ja laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa laatia alaan liittyviä kirjallisia töitä
- osaa toimia kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä
- osaa arvioida ja kehittää suomi toisena kielenä -taitoaan.

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	- ymmärtää monipuolisesti alan puhetilanteisiin liittyvää viestintää - osallistuu keskusteluun aktiivisesti ja perustelee monipuolisesti näkemyksiään - hallitsee ammatin kannalta keskeiset kokous- ja neuvottelukäytännöt
Hyvä H2	- ymmärtää alan puhetilanteisiin liittyvää erilaista viestintää - osallistuu keskusteluun, käyttää puheenvuoroja ja perustelee näkemyksiään - noudattaa kokous- ja neuvottelukäytäntöjä
Tyydyttävä T1	- ymmärtää alan puhetilanteisiin liittyvää viestintää - osallistuu keskusteluun käyttämällä puheenvuoroja - toimii ryhmä- ja kokoustilanteissa sovitun käytännön mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien sisällön ja yksityiskohdat, tekee johtopäätöksiä sekä arvioi tekstien sisältöä ja ilmaisutapaa
Hyvä H2	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääsisällön ja tarkoituksen sekä tulkitsee tekstien merkityksiä
Tyydyttävä T1	ymmärtää ammattitaidon kannalta keskeisten tekstien pääsisällön ja tuntee eri tekstilajeja

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	- hankkii itsenäisesti tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi niiden luotettavuutta - osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Hyvä H2	- hankkii ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja arvioi lähteiden luotettavuutta - tuntee tekijänoikeudet oikeutena ja velvoitteena, noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Tyydyttävä T1	- hakee ohjattuna ammattialansa kannalta keskeistä tietoa selkeistä teksteistä - noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	käyttää viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä
Hyvä H2	käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja arvioi mediatekstejä
Tyydyttävä T1	käyttää ohjattuna oman alansa ammattijulkaisuja ja mediatekstejä

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Kiitettävä K3	- kirjoittaa tavoitteellisesti ja työstää tekstejään palautteen pohjalta - käyttää itsenäisesti ja monipuolisesti kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sana- ja ilmaisuvarantoon laajentaen
Hyvä H2	- kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä - käyttää kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sana- ja ilmaisuvarantoon laajentaen
Tyydyttävä T1	- kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä - käyttää ohjattuna kirjoitetun suomen kielen perussääntöjä sanavarantoon laajentaen

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	- tuntee monipuolisesti omaa kielellistä ja kulttuurista taustaansa ja suomalaisen yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta - hyödyntää aktiivisesti kielellistä ja kulttuurista osaamistaan ammattialan tehtävissä
Hyvä H2	- tuntee oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa pääpiirteet sekä suomalaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta - ottaa huomioon kulttuurien välisen viestinnän toimiessaan ammattialan tehtävissä
Tyydyttävä T1	- tuntee omaa kielellistä ja kulttuurista taustaansa ja suomalaisen yhteiskunnan monimuotoisuutta - toimii kielellistä ja kulttuurista osaamistaan hyödyntäen ammattialan eri tilanteissa

Oman suomi toisena kielenä taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tyydyttävä T1	arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- osaa kehittää esiintymis- ja ryhmätyötaitojaan
- osaa kehittää erilaisten tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitojaan
- osaa kehittää tekstien tuottamisen taitoja
- syventää kielellisen ja kulttuurin identiteetin merkityksen ymmärtämistä monimuotoisessa yhteiskunnassa.

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti ja monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Hyvä H2	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Tyydyttävä T1	• toimii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	• esittää sekä spontaanin että itsenäisesti valmistellun esityksen, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sisällön loogiseksi • toimii joustavasti ammattialaan liittyvissä ryhmätilanteissa
Hyvä H2	• saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja osaa rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata • osallistuu ammattialaansa liittyvään keskusteluun ja hallitsee sanaston
Tyydyttävä T1	• esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen itselleen tutusta aiheesta • viestii ammattialaansa liittyvissä ryhmätilanteissa

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää itsenäisesti tekstejä myös abstrakteista aiheista ja hahmottaa eri ammatillisten tekstilajien käyttötarkoituksen
Hyvä H2	• ymmärtää tekstien tarkoituksen ja pääsisällön sekä tekstilajin käyttö-kelpoisuuden eri tarkoituksiin
Tyydyttävä T1	• ymmärtää keskeisten tekstien päätarkoituksen ja arvioi tekstilajeja

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• kirjoittaa ammattitaitoon liittyviä tekstejä itsenäisesti sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
Hyvä H2	• kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä sekä laajentaa sana- ja ilmaisuvarantoaan

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• tuntee monipuolisesti suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.
Hyvä H2	• tuntee suomalaisen työelämän ja yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.
Tyydyttävä T1	• tuntee kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkitystä.

Äidinkieli, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää *omaan alaan* liittyvien tärkeimpien tekstilajien käytänteet, olennaisen sisällön ja tarkoituksen
- osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja käyttää tietoa sekä noudattaa lähteiden käytön periaatteita
- osaa hyödyntää mediaa ja verkon tarjoamia viestintä- ja vuorovaikutusvälineitä opiskelussaan
- osaa laatia *alaan liittyviä* kirjallisia töitä
- osaa arvioida ja kehittää suomen kielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan ja osallistuu keskusteluun asiallisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
Hyvä H2	• käyttää ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan kuulevien kanssa ja ymmärtää muiden puheenvuoroja
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna ammatillista suomen kieltä sekä muita kielellisiä valmiuksiaan toimiessaan kuulevien kanssa

Tekstien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää vaivatta sekä yleisluontoisia että ammattiin liittyviä kirjoitettuja tekstejä
Hyvä H2	• ymmärtää yleisluontoisen tekstin sisällön ja tyylilajin sekä vertaa kirjakielistä, yleiskielistä ja puhekielistä tekstiä
Tyydyttävä T1	• ymmärtää yleisluontoisen ja ammattialan kirjoitetun tekstin keskeisen sisällön

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	• hakee tietoa kirjallisista ja digitaalisista lähteistä sekä arvioi niiden luotettavuutta • osaa viitata käyttämiinsä lähteisiin ja tarvittaessa pyytää niihin käyttöluvan
Hyvä H2	• käyttää suomen kieltä ammattialansa tiedonhankinnassa • noudattaa tekijänoikeuksia mm. ilmoittamalla lähteensä
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna ammattialansa kannalta keskeistä tietoa suomen kielellä • noudattaa tekijänoikeuksia, mutta tarvitsee joskus ohjausta

Mediataidot ja verkkoviestinnän hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	hyödyntää monipuolisesti viestintävälineitä ja arvioi kriittisesti mediatekstejä
Hyvä H2	käyttää keskeisiä viestintävälineitä ja osaa arvioida mediatekstejä
Tyydyttävä T1	hyödyntää oman alansa ammattijulkaisuja ja mediaa

Alan kirjallisten töiden laatiminen	
Kiitettävä K3	- kirjoittaa sujuvasti ymmärrettävää ja selvää yleiskieltä oikeinkirjoitussääntöjen mukaisesti - laatii asianmukaisia asiakirjoja ja osaa soveltaa asiakirjamalleja
Hyvä H2	- kirjoittaa ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä oikeinkirjoitussääntöjen mukaisesti - laatii asianmukaiset asiakirjat
Tyydyttävä T1	- kirjoittaa ohjattuna ammattitaidon kannalta keskeisiä tekstejä ja käyttää ymmärrettävää kieltä - laatii mallin mukaan asiakirjat

Oman suomen kielen taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tyydyttävä T1	arvioi suomen kielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan
- osaa tulkita erilaisia tekstilajeja sekä tuntee kirjallisuutta
- kehittää ammatillisten tekstien tuottamista
- ymmärtää kielellistä identiteettiä ja osaa vertailla viitotun ja puhutun tai kirjoitetun kielen ilmaisukeinoja.

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	- ylläpitää puhuessaan vuorovaikutusta, havainnollistaa esitystään ja rakentaa sen sisällön loogiseksi - viestii ammattimaisesti ja vastuuntuntoisesti sekä kuulevien että kuurojen kanssa
Hyvä H2	- saa puhuessaan kontaktin kuulijoihinsa ja rakentaa puheenvuoronsa niin, että sitä on helppo seurata - toimii yhteistyökykyisesti tiimin jäsenenä ja välittää viestejä
Tyydyttävä T1	- ilmaisee mielipiteensä, perustelee ne vakuuttavasti - toimii yhteistyökykyisesti työtehtävissä tarvittaessa apuvälineitä käyttäen

Tekstilajien tulkitseminen ja kirjallisuuden tunteminen	
Kiitettävä K3	- toimii kielenkäytön perusnormien mukaisesti sekä selittää kirjoitettuja tekstejä viittomakielellä - hankkii monipuolisia lukukokemuksia ja arvioi kirjallisuuden merkitystä
Hyvä H2	- noudattaa tekstilajiin kuuluvia vaatimuksia oikein niissä ympäristöissä, joissa tekstit esiintyvät - arvioi lukemiaan kirjoja
Tyydyttävä T1	- käyttää mallin mukaan eri tekstilajeja ja tuntee niiden ympäristöjen vaatimuksia, missä tekstejä käytetään - tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin ja saa lukukokemuksia

Ammatillisten tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	tuottaa sujuvaa ja ymmärrettävää ammatillista tekstiä sekä kehittää taitoaan palautteen pohjalta
Hyvä H2	tuottaa ammatillisia tekstejä ja ottaa niissä huomioon työelämän vaatimukset
Tyydyttävä T1	tuottaa ammatillisia tekstejä ja käyttää asianmukaista kieltä

Kielellisen identiteetin ymmärtäminen sekä viitotun ja puhutun kielen vertaaminen	
Kiitettävä K3	- vertaa keskeisiä puhutulle kielelle ominaisia rakenteita viittomakielen vastaaviin - vertailee suomen kielen ja viittomakielen merkitystä monikielisessä yhteiskunnassa sekä työelämän että yksilön kannalta.
Hyvä H2	- tarkastelee kielenkäytön ilmaisutapoja kriittisesti - arvioi kirjoitetun kielen asemaa suhteessa viittomakieleen yhteiskunnassa ja työelämässä.
Tyydyttävä T1	- tuntee puhutun ja viitotun kielen keskeiset erot - arvioi kirjoitetun kielen merkitystä viittomakielisille ammatin harjoittamisen kannalta.

Äidinkieli, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Opiskelija

- osaa viestiä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa romanikielellä
- ymmärtää *oman alaan* liittyvien tekstien olennaisen sisällön ja tarkoituksen romanikielellä
- hankkii ja arvioi tietoa romanikielistä mediaa hyödyntäen
- tuottaa tekstiä romanikielellä
- tuntee romanikielen ja -kulttuurin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa
- osaa arvioida ja kehittää romanikielen taitoaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää romanikieltä erilaisissa tilanteissa monipuolisesti
Hyvä H2	• viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toiset huomioon ottaen • käyttää romanikieltä erilaisissa tilanteissa melko monipuolisesti
Tyydyttävä T1	• kuuntelee muita ja käyttää puheenvuoroja vuorovaikutustilanteissa • käyttää romanikieltä ymmärrettävästi tutuissa tilanteissa

Tekstien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää tekstien pääsisällön ja yksityiskohtia sekä tuntee laajasti alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä
Hyvä H2	• ymmärtää tekstien olennaisen sisällön ja tuntee keskeisiä alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä
Tyydyttävä T1	• tuntee joitakin alaansa liittyviä käsitteitä romanikielellä

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta • käyttää itsenäisesti romanikielistä mediaa
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisia viestintävälineitä hyödyntäen ja arvioi ohjattuna tekstien luotettavuutta • käyttää romanikielistä mediaa
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa erilaisista lähteistä • tuntee romanikielistä mediaa

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• laatii itsenäisesti tekstejä käyttäen monipuolisesti romanikieltä
Hyvä H2	• laatii tekstejä romanikielellä
Tyydyttävä T1	• laatii ohjattuna tekstejä romanikielellä

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan perinteen ja sen merkityksen sekä toimii monimuotoisessa yhteiskunnassa joustavalla tavalla
Hyvä H2	tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan keskeiset piirteet ja niiden merkityksen sekä toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan hyödyntäen
Tyydyttävä T1	tuntee romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan keskeiset piirteet ja toimii monimuotoisessa ympäristössä osaamistaan hyödyntäen

Oman romanikielen taidon arvioiminen	
Kiitettävä K3	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan, kehittämiskohteitaan ja kehittää taitojaan palautteen pohjalta.
Hyvä H2	arvioi realistisesti omaa kielenkäyttöään ja lukutaitoaan, tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tyydyttävä T1	arvioi romanikielen taitoaan ja lukutaitoaan saamansa palautteen pohjalta ja kertoo, mitä siinä voisi parantaa.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan romanikielellä
- osaa kehittää omaan alaan liittyvien tekstilajien ymmärtämis- ja tulkintataitoja
- osaa kehittää tekstien kirjoittamisen taitoja romanikielellä
- osaa käyttää kielitaitoaan tiedon hankkimiseksi
- tuntee romanikielen ja -kulttuurin merkitystä monimuotoisessa yhteiskunnassa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	viestii aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa perustellen näkemyksiään ja ottaen toiset rakentavasti huomioon
Hyvä H2	viestii tarkoituksenmukaisella tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon
Tyydyttävä T1	viestii erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ottaen toiset huomioon

Tekstien ja tekstilajien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	ymmärtää erilaisten tekstien sisällön ja oman alansa tekstien ydinasioita sekä oman alansa käsitteitä romanikielellä
Hyvä H2	ymmärtää ammatillisten tekstien pääsisällön ja tuntee oman alansa käsitteitä romanikielellä
Tyydyttävä T1	ymmärtää tuttujen tekstilajien keskeiset asiat romanikielellä

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• tuottaa itsenäisesti omaan alaansa liittyviä tekstejä käyttäen sujuvaa romanikielen lause- ja virkerakennetta
Hyvä H2	• käyttää kielen muotoja joustavasti kirjallisessa viestinnässä
Tyydyttävä T1	• tuottaa ohjattuna ammatillisia tekstejä romanikielellä oikeata tekstilajia käyttäen

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää erilaisia viestintävälineitä tiedon hankinnassa ja arvioi tekstien luotettavuutta
Hyvä H2	• hakee ammattialaansa liittyvää tietoa erilaisista lähteistä viestintävälineitä hyödyntäen
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa erilaisista lähteistä käyttäen romanikielistä mediaa

Kielen ja kulttuurin ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää monipuolisesti romanien kielellistä ja kulttuurista taustaa ja arvioi mahdollisuuksiaan romanikielen säilyttämisessä.
Hyvä H2	• hyödyntää alalla romanien kielellisen ja kulttuurisen taustan piirteitä ja kaksi- tai monikielisyttään.
Tyydyttävä T1	• arvioi romanien kielellisen ja kulttuurisen perinteen merkitystä ja vaikutuksia alalla.

Äidinkieli, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 5 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Valinnaiset osaamistavoitteet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Toinen kotimainen kieli

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa käyttää toista kotimaista kieltä *työtehtävissään* ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- ymmärtää molempien kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen monikulttuurisessa Suomessa.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työelämän kielenkäyttötilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• tulkitsee erityyppisiä työhön liittyviä tekstejä ja tuottaa ammatillisia viestejä, ohjeita tai tilauksia • toimii tavanomaisimmissa viestintätilanteissa sekä kasvotusten että puhelimesta ja tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä
Hyvä H2	• tulkitsee työhön liittyviä perustekstejä, kuten työ- ja turvallisuusohjeita sekä tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alan ammattisanastoa • selviytyy rutiinimaisista päivittäiseen elämään liittyvistä puhetilanteista, jos puhekuppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeää kieltä
Tyydyttävä T1	• ymmärtää lyhyiden omaan työhön ja työturvallisuuteen liittyvien kirjallisten viestien sisällön • kertoo suullisesti ja kirjallisesti lyhyesti itsestään ja tutuista asioista omassa työssään ja selviytyy tuttuihin aiheisiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista

Kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• tuntee Suomen kansalliskieliin liittyvät oikeudet ja velvoitteet.
Hyvä H2	• ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä.
Tyydyttävä T1	• on tietoinen ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksestä Suomessa.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- käyttää toista kotimaista kieltä *alaan liittyvissä* vuorovaikutustilanteissa ja työtehtävissä
- selviytyy arkipäivän tilanteissa toisella kotimaisella kielellä
- osaa kirjoittaa *työhönsä* liittyviä lyhyitä tekstejä (esim. muistiinpanoja, ohjeita, tilauksia ja sähköposteja)
- osaa hyödyntää kielenkäytössä erilaisia tietolähteitä
- hyödyntää omia kielenoppimisen strategioitaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• selviytyy hyvin alan vuorovaikutustilanteissa ja viestii kohteliaasti • käyttää keskustelussa kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja
Hyvä H2	• käyttää kieltä melko luontevasti alan vuorovaikutustilanteissa • selviytyy jokapäiväiseen elämään liittyvistä tilanteista
Tyydyttävä T1	• selviytyy alan vuorovaikutustilanteissa hyödyntäen erilaisia apukeinoja • käyttää keskustelussa tuttua sanastoa ja yleiskielistä tekstiä ja saa selvää hitaasta puheesta

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• tuottaa sujuvasti työtehtäviin liittyviä tekstejä käyttäen keskeisintä sanastoa
Hyvä H2	• kirjoittaa keskeisistä työtehtäviin liittyvistä asioista käyttäen tavallisimpia kielelle ominaisia ilmauksia
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa työhön liittyviä tekstejä käyttäen yksinkertaisia lauseita

Tietolähteiden hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää autenttista ruotsinkielistä aineistoa ja arvioi tekstien merkityksellisyyttä • käyttää joustavasti sähköisiä sanakirjoja ja muuta lähdeaineistoa oman alansa kysymysten selvittämiseen
Hyvä H2	• hyödyntää tuotettuja tekstejä ja julkaisuja • käyttää sanakirjoja ja sähköisiä tietolähteitä monipuolisesti
Tyydyttävä T1	• etsii yhdessä muiden kanssa tietoa erilaisista tietolähteistä toisella kotimaisella kielellä • käyttää sanakirjoja ja sähköisiä tietolähteitä

Kielenoppimisen strategioiden hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• osoittaa pitkäjänteisyyttä ja yhteistyökykyä kielen opiskelussaan.
Hyvä H2	• ottaa vastuuta kielen oppimisestaan ja hyödyntää vahvuuksiaan.
Tyydyttävä T1	• tunnistaa omat kielen oppimisstrategiansa.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.2 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A2.1.

Pakolliset osaamistavoittet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Tunnustaminen

Valinnaiset osaamistavoittet, 2 osp

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Kiitettävä K3	
Hyvä H2	
Tyydyttävä T1	

Tunnustaminen

Vieraat kielet

Vieras kieli, A-kieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia vuorovaikutustilanteissa siten, että hän kykenee harjoittamaan *ammattiaan*
- osaa käyttää *oman alan* työtehtävissä tarvittavaa vierasta kieltä
- osaa hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä
- osaa toimia monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää alansa liittyvää tavanomaista, normaalitempoista puhetta ja toimii vuorovaikutustilanteissa luontevasti kieltä käyttäen • kertoo tutuissa tilanteissa työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita
Hyvä H2	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyvät suulliset viestit ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja alan työtehtävistä siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani puhuu selkeästi
Tyydyttävä T1	• ymmärtää oman alansa työhön liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja työtehtävistään vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa

Tekstien ymmärtäminen ja tuottaminen	
Kiitettävä K3	- ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä tekstejä, kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta - tuottaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja tekstejä sekä täyttää työhönsä liittyviä asiakirjoja
Hyvä H2	- ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä tekstejä, kirjallisia ohjeita ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan - tuottaa työhönsä liittyviä tekstejä ja tarkoituksenmukaista sanastoa
Tyydyttävä T1	- ymmärtää tavallista sanastoa ja oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä ja työ- ja turvallisuusohjeita - tuottaa työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	hakee itsenäisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa
Hyvä H2	hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa mukaan lukien sähköiset tietolähteet
Tyydyttävä T1	hakee tietoa ohjattuna työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista myös sähköisiä tiedonlähteitä käyttäen

Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	soveltaa työssään vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan joustavasti.
Hyvä H2	käyttää kieltä monikielisessä tai -kulttuurisessa ympäristössä.
Tyydyttävä T1	on tietoinen opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.1. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa viestiä vieraalla kielellä työelämän tilanteissa
- osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vieraalla kielellä
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena vieraskielisissä yhteyksissä
- ymmärtää kielen ja kulttuurin merkityksen
- osaa kehittää kielen oppimisen strategioitansa ja oppimistapojaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	- kertoo työpaikastaan ja työstään ja siihen liittyvistä normeista ja tavoista melko laajaa sanavarastoa käyttäen sekä ottaa selvää muiden maiden vastaavista asioista - selviytyy luontevasti työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään vaativampiakin aiheita
Hyvä H2	- osaa viestiä ymmärrettävästi itsestään ja alan työtehtävistä, osallistuu keskusteluun sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita - selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista
Tyydyttävä T1	- kertoo itsestään ja työtehtävistään sekä vastaa luontevasti hänelle esitettyihin kysymyksiin - selviytyy yleiskielisistä vuorovaikutustilanteista, joissa käsitellään myös tavanomaisimpia työtehtäviin liittyviä aiheita

Aktiivisena kansalaisena toimiminen vieraskielisissä yhteyksissä	
Kiitettävä K3	seuraa ajankohtaista keskustelua vieraalla kielellä ja ottaa siihen kantaa
Hyvä H2	käyttää vierasta kieltä vaikuttamiseen ja hyödyntää siinä sosiaalista mediaa
Tyydyttävä T1	ymmärtää, miten vieraalla kielellä voi vaikuttaa ja miten siinä voi hyödyntää sosiaalista mediaa

Kielen ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	hyödyntää monipuolisesti omassa työssään eri kielten ja kulttuurien tarjoamia mahdollisuuksia
Hyvä H2	osoittaa työskentelyssä ymmärtävänsä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa niiden maiden elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan

Kielen oppimisen kehittäminen	
Kiitettävä K3	- vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia vieraan kielen oppimisen tapoja - hankkii perustietoja opiskelumahdollisuuksista vieraan kielen ympäristössä.
Hyvä H2	arvioi vieraan kielen oppimisen tapojaan, niiden vahvuuksia ja heikkouksia.
Tyydyttävä T1	tunnistaa omat vieraan kielen oppimisstrategiansa.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa B1.1. ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa B1.1.

Vieras kieli, B-kieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

- osaa viestiä ja toimia vuorovaikutustilanteissa siten, että kykenee harjoittamaan ammattiaan
- osaa käyttää *oman alan* työtehtävissä tarvittavaa vierasta kieltä
- osaa hakea tietoa erilaisista vieraskielisistä lähteistä.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä – ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää keskeiset ajatukset tavanomaisesta normaalitempoisesta puheesta ja toimii niiden mukaan • kertoo työpaikastaan ja työstään sekä hankkii kysymällä työhönsä liittyviä lisäohjeita
Hyvä H2	• ymmärtää tavanomaisimpia työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä suullisia ohjeita ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo itsestään ja alan työtehtävistä siten, että tulee ymmärretyksi ja osallistuu keskusteluun, mikäli keskustelukumppani käyttää yksikertaisia rakenteita
Tyydyttävä T1	• ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä suullisia viestejä ja osaa toimia niiden mukaan • kertoo lyhyesti itsestään ja työtehtävistään ennakoitavissa olevissa ja tutuissa työtilanteissa

Tekstien ymmärtäminen	
Kiitettävä K3	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita sekä työstä annettua palautetta • kirjoittaa tavanomaisia viestejä ja lyhyitä tekstejä sekä täyttää yksinkertaisia työhönsä liittyviä asiakirjoja
Hyvä H2	• ymmärtää työhönsä ja alansa tuotteisiin ja prosesseihin liittyviä kirjallisia ohjeita apuvälineitä käyttäen ja tekee tarkentavia kysymyksiä sekä osaa toimia niiden mukaan • kirjoittaa mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä
Tyydyttävä T1	• ymmärtää lyhyitä ja yksinkertaisia oman alansa työhön liittyviä kirjallisia viestejä • kirjoittaa ohjattuna mallin mukaan työhönsä liittyviä yksinkertaisia ja lyhyitä tekstejä

Tiedon hankkiminen	
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa, soveltaa tietojaan ja taitojaan sekä perustelee ratkaisunsa.
Hyvä H2	• hakee monipuolisesti omaa alaa koskevaa tietoa mukaan lukien sähköiset tietolähteet.
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa ohjattuna työhönsä liittyvistä materiaaleista ja ohjeista myös sähköisiä tiedonlähteitä käyttäen.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehysten kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3.

Valinnaiset osaamistavoitteet

Opiskelija

- osaa viestiä vieraalla kielellä työelämän tilanteissa
- osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa vieraalla kielellä
- osaa kirjoittaa *alaan liittyviä* tekstejä vieraalla kielellä
- osaa tunnistaa kielen ja kulttuurin merkityksen
- osaa kehittää kielen oppimisen strategioitansa ja oppimistapojaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
Kiitettävä K3	• esittää yksinkertaisia kysymyksiä ja vastaa käsiteltäessä omaa työympäristöä ja häntä itseään, kun puhekumppani puhuu selkeästi, sekä pyytää tarvittaessa selvennystä • selviytyy työelämän tavanomaisissa palvelutilanteissa
Hyvä H2	• vastaa yksinkertaisiin kysymyksiin käsiteltäessä omaa työympäristöä ja häntä itseään, kun puhekumppani puhuu hitaasti ja selkeästi • osallistuu keskusteluun, kun keskustelukumppani puhuu hitaasti ja käyttää selkeitä rakenteita
Tyydyttävä T1	• kertoo itsestään ja työstään, esim. tunnistaa työkaluja, ammattinimikkeitä ja työtehtäviä • viestii suullisesti esimerkiksi esittäytyessään arkipäivän ja työelämän tutuissa tilanteissa

Tekstien tuottaminen	
Kiitettävä K3	• kirjoittaa sujuvasti tavanomaisia viestejä ja työhönsä liittyviä tekstejä sekä täyttää työhönsä liittyviä asiakirjoja
Hyvä H2	• kirjoittaa työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä
Tyydyttävä T1	• kirjoittaa ohjattuna työhönsä liittyviä lyhyitä tekstejä

Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä toimiminen	
Kiitettävä K3	• soveltaa työssään vieraan kielen ja kulttuurin tietojaan ja taitojaan
Hyvä H2	• käyttää kieltä monikielisessä tai -kulttuurisessa ympäristössä
Tyydyttävä T1	• on tietoinen opiskelemansa kielen ja sen edustaman kulttuurin merkityksestä

Kielen oppimisen kehittäminen	
Kiitettävä K3	vahvistaa oppimistaan kokeilemalla uusia kielen oppimisen tapoja.
Hyvä H2	arvioi kielen oppimisen tapojaan, niiden vahvuuksia ja heikkouksia.
Tyydyttävä T1	tunnistaa omat kielen oppimisstrategiansa.

Tunnustaminen

Arvosana hyvä H2 vastaa Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehysten kuvausasteikolla kuullun ja tekstin ymmärtämisessä kielitaidon taitotasoa A2.1 ja puhumisessa ja kirjoittamisessa taitotasoa A1.3.

2.15. Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp

Tutkinnon osan tulee sisältää kaikkien neljän osa-alueen pakolliset osaamistavoitteet (yhteensä 5 osaamispistettä). Lisäksi tutkinnon osan tulee sisältää valinnaisia osaamistavoitteita miltä tahansa osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että opiskelijalle kertyy yhteensä 8 osaamispisteen edestä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavaa osaamista.

Yhteiskuntataidot

Yhteiskuntataidot

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa toimia kansalaisena ja osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- osaa toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita noudattaen
- osaa suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan sekä arvioida siihen liittyviä riskejä
- hyödyntää sosiaalista mediaa aktiivisen osallistumisen keinona
- osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluja ja toimia kuluttajana.

ARVIOINNIN KOHTEET

Kansalaisena toimiminen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon osallistuminen	
Kiitettävä K3	- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet Suomessa ja arvioi niitä suhteessa muiden maiden vastaaviin - seuraa aktiivisesti yhteiskunnallista päätöksentekoa ja osallistuu siihen eri tavoin - osallistuu opiskelijakunnan tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa aktiivisesti asioita koskevaan päätöksentekoon
Hyvä H2	- tietää kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia Suomessa ja osaa kertoa niistä - seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa ja ilmaisee omia mielipiteitään tarpeelliseksi kokemistaan asioista - osallistuu opiskelijakunnan tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa päätöksentekoon omalta osaltaan
Tyydyttävä T1	- tietää kansalaisen perusoikeuksia ja velvollisuuksia Suomessa ja osaa kertoa niistä - seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa - osallistuu opiskelijoiden tai muiden tahojen järjestämään toimintaan ja vaikuttaa yhteisölliseen toimintaan omalta osaltaan

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteiden noudattaminen	
Kiitettävä K3	edistää omalta osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja puuttuu asianmukaisesti mahdolliseen kiusaamiseen tai häirintään
Hyvä H2	toimii muita ihmisiä arvostavalla tavalla, kohtelee yhdenvertaisesti työtovereitaan ja asiakkaitaan mahdollisesta erilaisuudesta huolimatta
Tyydyttävä T1	toimii asianmukaisesti erilaisten ihmisten kanssa myös monikulttuurisissa työyhteisöissä

Oman talouden ja raha-asoiden suunnitleminen ja hoitaminen	
Kiitettävä K3	tekee itsenäisesti ja vastuullisesti suunnitelman menoistaan ja tuloistaan ennakoiden tulevia tapahtumia sekä tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit
Hyvä H2	tekee suunnitelman menoistaan ja tuloistaan ennakoiden tulevia tapahtumia sekä tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit
Tyydyttävä T1	tekee ohjattuna suunnitelman menoistaan ja tuloistaan tietäen luoton ottamisen ehdot, seuraukset ja riskit

Sosiaalisen median hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• käyttää sosiaalista mediaa monipuolisesti oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen
Hyvä H2	• käyttää sosiaalista mediaa oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen
Tyydyttävä T1	• käyttää ohjattuna sosiaalista mediaa oman ja /tai edustamansa yhteisön tai yrityksen asian edistämiseen

Yhteiskunnan palvelujen käyttäminen ja kuluttajana toimiminen	
Kiitettävä K3	• käyttää itsenäisesti ja valintoja tehden opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • hakee tuotteista ja palveluista tutkittua tietoa eri lähteitä käyttämällä sekä osaa arvioida tiedonlähteiden luotettavuutta.
Hyvä H2	• käyttää monipuolisesti ja harkiten opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • hakee tuotteista ja palveluista tutkittua tietoa eri lähteitä käyttämällä sekä tietää, mistä saa tietoa ja apua kuluttaja-asioissa.
Tyydyttävä T1	• käyttää opiskelijan tarvitsemia palveluja ja ymmärtää, miten palvelut yhteiskunnassa rahoitetaan • tuntee kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tietää, mistä saa apua kuluttaja-asioissa.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa hakea tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta myös Euroopan unionista
- tuntee *oman alan* yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
- osaa seurata yhteiskunnallista keskustelua ja taloutta koskevaa uutisointia
- osaa kuvata yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen heijastumista *oman alan* työpaikkoihin ja työllisyyteen
- osaa selvittää kansantalouden peruskäsitteitä ja sen keskeisimpiä toimijoita sekä arvioida niiden merkityksen kansantaloudelle.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Tiedon hakeminen yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta Euroopan unionissa	
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti ja aktiivisesti tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta
Hyvä H2	• hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista ja yhteiskunnallisesta päätöksenteosta

Oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden tunteminen	
Kiitettävä K3	kuvaa laaja-alaisesti ja perustellen oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
Hyvä H2	kuvaa perustellen oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden
Tyydyttävä T1	tuntee keskeisiltä osin oman alan yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden

Yhteiskunnallisen keskustelun ja taloutta koskevan uutisoinnin seuraaminen	
Kiitettävä K3	- seuraa aktiivisesti eri tietolähteistä yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua - perustelee oman alan tilannetta monipuolisesti ja arvioi kriittisesti eri medioiden välittämää tietoa
Hyvä H2	- seuraa eri tietolähteistä yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua - tekee oman alan tilannekatsauksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta
Tyydyttävä T1	- seuraa jonkin tietolähteen avulla yhteiskunnallista ja taloutta koskevaa keskustelua - tekee oman alan tilannekatsauksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen huomioiminen omalla alalla	
Kiitettävä K3	- selvittää havainnollisesti, miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen - perustelee selvitystään monipuolisesti ja kattavasti
Hyvä H2	selvittää havainnollisesti, ja perustellen miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen
Tyydyttävä T1	kertoo havainnollisesti, miten ajankohtainen yhteiskunnallinen ja taloudellinen tilanne heijastuu oman alan työpaikkoihin ja työllisyyteen

Kansantalouden peruskäsitteiden ja sen keskeisten toimijoiden selvittäminen	
Kiitettävä K3	selvittää kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat, niiden merkityksen sekä niiden välisiä riippuvuussuhteita.
Hyvä H2	selvittää kansantalouden peruskäsitteet ja keskeiset toimijat sekä arvioi niiden merkitystä kansantaloudelle.
Tyydyttävä T1	kertoo esimerkkejä kansantalouden peruskäsitteistä ja keskeisistä toimijoista.

Työelämätaidot

Työelämätaidot

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa hakea itselleen työpaikkaa

- osaa kuvata työsopimusjärjestelmää ja työsopimuksen keskeiset asiat
- osaa perehtyä työpaikan toimintaan ja työtehtäviin sekä huolehtia työturvallisuudesta
- osaa työskennellä työpaikassa ja kehittää osaamistaan.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työpaikan hakeminen	
Kiitettävä K3	• hakee aktiivisesti ja oma-aloitteisesti työpaikkoja tunnistaen omat vahvuutensa • laatii selkeän ja omaa osaamistaan kuvaavan työpaikkahakemuksen ja CV:n • toimii työhaastattelussa kohteliaasti ja asiallisesti • ottaa pukeutumisessa huomioon työpaikan ja toimialan erityispiirteet • perustelee omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan laaja-alaisesti
Hyvä H2	• hakee itsenäisesti työpaikkoja sekä laatii selkeän työhakemuksen ja CV:n • toimii työhaastattelussa kohteliaasti ja asiallisesti • ottaa pukeutumisessa huomioon työpaikan ja toimialan luonteen • tuo selkeästi esille omat vahvuutensa esitellessään osaamistaan
Tyydyttävä T1	• hakee työpaikkaa ja tekee työhakemuksen sekä CV:n tarviten jonkin verran ohjausta • toimii työhaastattelussa asiallisesti • pukeutuu toimialan ja työpaikan mukaisesti • tuo esille omaa osaamistaan

Median käyttäminen työnhaussa	
Kiitettävä K3	• käyttää monipuolisesti mediaa työnhaussa hyödyntäen sosiaalisen median mahdollisuuksia
Hyvä H2	• tutustuu työpaikkoihin mediatietoja hyödyntäen
Tyydyttävä T1	• hakee työpaikkoja koskevia tietoja mediasta

Työsopimusjärjestelmän, työsopimuksen ja työlainsäädännön sisällön tunteminen	
Kiitettävä K3	• tuntee hyvin oman alan työehdot ja keskeisen työlainsäädännön mahdollisuudet työtä kehitettäessä • varmistaa, että oman työsopimuksen sisältö on sovitun mukainen • toimii työssään oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä perustelee vastuullisesti toimintaansa
Hyvä H2	• tuntee oman alan työehdot ja keskeisen työlainsäädännön • varmistaa, että oman työsopimuksen sisältö on sovitun mukainen • toimii työssään oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti
Tyydyttävä T1	• tuntee keskeiset asiat alan työehdoista ja oman alansa työlainsäädännöstä • tuntee oman työsopimuksensa sisällön • ottaa toiminnassaan huomioon oikeutensa ja velvollisuutensa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Työpaikan toimintaan ja työhön perehtyminen	
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti monipuolisesta tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • soveltaa ja kehittää työstä annettuja turvallisuusohjeita
Hyvä H2	• hakee monipuolisesti tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa työpaikan toiminnasta ja työtehtävistään • noudattaa työstä annettuja turvallisuusohjeita

Työyhteisössä toimiminen	
Kiitettävä K3	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti työyhteisön erilaisissa muuttuvissa tilanteissa • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatetuksesta • työskentelee luontevasti osana työyhteisöään erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa ja esittää kehittämisideoita työyhteisön ja -ryhmän käyttöön.
Hyvä H2	• noudattaa annettuja työaikoja, sovittuja toimintatapoja ja toimii joustavasti erilaisissa työtilanteissa • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatetuksesta • työskentelee luontevasti osana työyhteisöään erilaisten ihmisten ja ryhmien kanssa.
Tyydyttävä T1	• noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja • huolehtii työssä vaaditusta suoja- ym. vaatetuksesta • työskentelee osana työryhmää ja erilaisten ihmisten kanssa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa edistää työyhteisön ilmapiiriä ja henkilöstön osallisuutta
- osaa toimia *työpaikan* eri tehtävissä
- osaa osaltaan vastata *työpaikan* työtehtävien etenemisestä ja työn laadusta sekä näiden kehittämisestä
- osaa kehittää omaa osaamistaan
- osaa hakea työtä kansainvälisiltä työmarkkinoilta ja erityisesti EU-maista.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Työyhteisön ilmapiiriin ja henkilöstön osallisuuden edistäminen	
Kiitettävä K3	• edistää aktiivisesti työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan monipuolisesti yhteiseen toimintaan
Hyvä H2	• edistää osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan yhteiseen toimintaan
Tyydyttävä T1	• edistää osaltaan työyhteisön hyväksyvää ilmapiiriä ja kannustaa muita osallistumaan yhteiseen toimintaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Työpaikan eri tehtävissä toimiminen	
Kiitettävä K3	ilmaisee halukkuutensa osallistua erilaisiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti
Hyvä H2	ilmaisee halukkuutensa osallistua uusiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti
Tyydyttävä T1	ilmaisee halukkuutensa osallistua joihinkin uusiin työpaikan tehtäviin oman osaamisen ja omien voimavarojensa mukaisesti

Työpaikan työtehtävien ja työprosessien etenemisestä ja työn laadusta huolehtiminen	
Kiitettävä K3	- toimii työnsä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi - toimii palveluhenkisesti ja varmistaa asiakastyytyväisyyden - toimii aloitteellisesti työnsä ja työympäristön laadun kehittämisessä
Hyvä H2	- toimii työnsä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa - toimii palveluhenkisesti
Tyydyttävä T1	toimii työnsä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Oman osaamisen kehittäminen	
Kiitettävä K3	kehittää itseään ja osaamistaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti sekä arvioi omia kehittymistarpeitaan
Hyvä H2	kehittää itseään ja osaamistaan suunnitelmallisesti sekä arvioi omia kehittymistarpeitaan yhteistyössä muiden kanssa
Tyydyttävä T1	kehittää itseään ja osaamistaan, mutta tarvitsee siinä ajoittain ohjausta

Työn hakeminen kansainvälisiltä työmarkkinoilta	
Kiitettävä K3	- käyttää monipuolisesti mediaa työnhaussa hyödyntäen sosiaalisen median mahdollisuuksia - hakee aktiivisesti ja oma-aloitteisesti työpaikkoja tunnistaen omat vahvuutensa ja laatii selkeän ja omaa osaamistaan kuvaavan työpaikkahakemuksen - toimii työnhaussa käyttäen hyvää kielitaitoaan eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa.
Hyvä H2	- hakee työpaikkoja koskevia tietoja mediasta ja tutustuu työpaikkoihin mediatietoja hyödyntäen - hakee itsenäisesti työpaikkoja ja laatii selkeän työhakemuksen - toimii työnhaussa eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa hyödyntäen kielitaitoaan.
Tyydyttävä T1	- hakee kansainvälisiä työpaikkoja koskevia tietoja mediasta - hakee työpaikkaa ja tekee työhakemuksen, mutta tarvitsee ajoittain näihin ohjausta - toimii työnhaussa eri kulttuuritaustaisen ihmisten kanssa hyödyntäen kielitaitoaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Yrittäjyys ja yritystoiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

- osaa arvioida ja tunnistaa oman osaamisensa ja omat vahvuutensa
- osaa ideoida omaa liikeideaa ja sen kehittämismahdollisuuksia
- osaa arvioida mahdollisuuksiaan ryhtyä yrittäjäksi
- osaa selvittää *omia ammatillisia* verkostojaan
- osaa tunnistaa kannattavan liiketoiminnan periaatteet
- osaa arvioida oman yrittäjyyden ja yritystoiminnan merkitystä omalle hyvinvoinnilleen ja Suomen kansantaloudelle.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Oman osaamisen arvioiminen ja tunnistaminen	
Kiitettävä K3	• arvioi monipuolisesti ja perustellen omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen
Hyvä H2	• arvioi monipuolisesti omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen
Tyydyttävä T1	• arvioi osaamistaan ja selvittää vahvuuksiaan oman alansa toimintaan liittyen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Oman liikeidean ja sen kehittämismahdollisuuksien ideoiminen	
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita • kehittää ja perustelee liikeidean
Hyvä H2	• selvittää ja ideoi yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita • kehittää liikeideaa
Tyydyttävä T1	• selvittää ja ideoi yritystoimintaansa liittyviä mahdollisuuksia, yritysmuotoja, keskeisiä palveluja tai tuotteita, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Yrittäjäksi ryhtymisen mahdollisuuksien arvioiminen	
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti ja perustellen, mitä toimenpiteitä oman yrityksen perustamisessa tarvitaan ja mitä tukipalveluita on käytettävissä
Hyvä H2	• selvittää monipuolisesti, mitä toimenpiteitä oman yrityksen perustamisessa tarvitaan ja mitä tukipalveluita on käytettävissä
Tyydyttävä T1	• hankkii tietoa, millä toimenpiteillä ja tukipalveluilla oma yritys voidaan perustaa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Omien ammatillisten verkostojen selvittäminen	
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti ja itsenäisesti oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja arvioi kriittisesti yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa
Hyvä H2	• selvittää kattavasti oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja arvioi yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa
Tyydyttävä T1	• selvittää oman alansa yhteistyökumppanit ja ammatilliset verkostot ja kuvaa yhteistyön mahdollisuuksia eri tahojen kanssa

Liiketoiminnan periaatteiden selvittäminen	
Kiitettävä K3	• selvittää kattavasti ja perustellen oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset
Hyvä H2	• selvittää oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset
Tyydyttävä T1	• selvittää oman liikeidean pohjalta rahoituslähteet, tuotot ja kustannukset, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Oman alan yritystoiminnan merkityksen selvittäminen	
Kiitettävä K3	• selvittää yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä • perustelee oman alan yritystoiminnan merkityksen elinkeinoelämässä ja ennakoii oman alan tulevia kehitysnäkymiä.
Hyvä H2	• selvittää monipuolisesti yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä elinkeinoelämän kannalta.
Tyydyttävä T1	• selvittää yritystoiminnan riskit ja merkityksen omaan elämäänsä sekä elinkeinoelämän kannalta, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kartoittaa *oman alan* yritystoiminnan kehittämistarpeita
- osaa selvittää oman liiketoiminnan tuloksellisuuden ja oman työpanoksen vaikutuksen siihen toteuttamalla pienen projektin
- osaa tehdä kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
- osaa suunnitella omaa toimintaansa ja ajankäyttöään.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Alan yritystoiminnan kehittämistarpeiden kartoittaminen	
Kiitettävä K3	• kartoittaa itsenäisesti ja monipuolisesti asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia • ennakoi tulevia kehitysnäkymiä
Hyvä H2	• kartoittaa monipuolisesti asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia
Tyydyttävä T1	• kartoittaa asiakkaiden tarpeiden, kilpailun ja toimintaympäristön muutoksia, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Liiketoiminnan tuloksellisuuden selvittäminen	
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen sekä perustelee toimintansa
Hyvä H2	• selvittää liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen
Tyydyttävä T1	• selvittää liikeideansa pohjalta, pienimuotoisessa projektissa, tuotot ja kustannukset sekä oman työpanoksensa vaikutuksen, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Uusien toimintatapojen kehittäminen	
Kiitettävä K3	• ennakoi tulevia kehitysnäkymiä ja tekee perusteltuja kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista sekä muuttaa omaa toimintaansa
Hyvä H2	• tekee perusteltuja kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa
Tyydyttävä T1	• tekee kehittämis ehdotuksia uusista toimintatavoista ja muuttaa omaa toimintaansa, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Oman toiminnan ja ajankäytön suunnitteleminen	
Kiitettävä K3	• suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan itsenäisesti ottaen huomioon tulevat työvaiheet • reagoi muutostarpeisiin ja tekee työhönsä liittyviä kehittämis ehdotuksia.
Hyvä H2	• suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan itsenäisesti • reagoi muutostarpeisiin.
Tyydyttävä T1	• suunnittelee tehtävänsä ja niihin tarvittavan työajan pääosin itsenäisesti.

Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto

Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto

Pakolliset osaamistavoittet, 2 osp

Opiskelija

- osaa laatia itselleen terveellisiä elämäntapoja, työkykyä ja liikuntaa edistävän suunnitelman ja toimia sen mukaisesti
- osaa edistää ja ylläpitää opiskelu-, toiminta- ja työkykyään
- osaa ottaa huomioon ravitsemuksen merkityksen terveydelle sekä tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutukset
- osaa kuvata mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen ihmisen hyvinvoinnille
- osaa edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia
- osaa kehittää toimintatapojaan ja toimintaympäristönsä turvallisuutta ja terveellisyyttä
- osaa toimia turvallisesti ja ergonomisesti, ehkäistä tapaturmia, toimia ensiaputilanteissa sekä hakea apua.

Arviointi

ARVIOINNIN KOHTEET

Terveellisiä elämäntapoja, työkykyä ja liikuntaa edistävän suunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen	
Kiitettävä K3	• ottaa suunnitelmassaan monipuolisesti huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä
Hyvä H2	• ottaa suunnitelmassaan huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä
Tyydyttävä T1	• ottaa suunnitelmassaan huomioon liikunnan, terveellisen ravinnon, levon, unen, virkistykseen, ihmissuhteiden ja terveyden väliset yhteydet omien liikuntatottumusten sekä oman opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämisessä

Ravitsemuksen merkityksen sekä tupakoinnin ja päihteiden haittavaikutusten huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	• hakee monipuolista tietoa terveyshaitoista sekä terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä • hakee monipuolista tietoa terveellisestä ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle ja vertailee ruoka-aineiden ja -tuotteiden sisältöjä • ottaa tiedot kriittisesti huomioon suunnitelmassaan
Hyvä H2	• hakee tietoja terveyshaitoista sekä terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä • hakee tietoa terveellisestä ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle • ottaa tiedot huomioon suunnitelmassaan
Tyydyttävä T1	• hakee tietoja tavallisimmista terveyshaitoista sekä tavallisimmista terveyttä ja opiskelu- ja työkykyä kuormittavista tekijöistä • hakee tietoa ravitsemuksesta ja sen merkityksestä ihmisen terveydelle • ottaa tiedot huomioon suunnitelmassaan, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta terveyttä edistävän tiedon hankinnassa

Suunnitelman toteuttaminen	
Kiitettävä K3	• sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti ja kriittisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, hyödyntää arvioinnissa muilta saamaansa palautetta, tekee suunnitelmaan päivityksiä ja arvioi omaa kehittymistään
Hyvä H2	• sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, hyödyntää arvioinnissa muilta saamaansa palautetta, tekee suunnitelmaan päivityksiä ja arvioi omaa kehittymistään
Tyydyttävä T1	• sitoutuu suunnitelmaan ja toteuttaa sitä, arvioi säännöllisesti suunnitelmaansa ja omaa toimintaansa, tekee suunnitelmaan päivityksiä, mutta tarvitsee siinä ajoittain ohjausta

Opiskelu-, toiminta- ja työkyvyn edistäminen ja ylläpitäminen liikunnan avulla	
Kiitettävä K3	• käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja monipuolisesti • seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteita • edistää toiminnallaan ryhmän turvallisuutta
Hyvä H2	• käyttää ja soveltaa liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja monipuolisesti • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti reilun pelin periaatteita noudattaen • toimii liikuntatilanteissa turvallisesti sekä itsenäisesti että ryhmässä
Tyydyttävä T1	• käyttää liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja • pitää yllä fyysistä toimintakykyään ja osallistuu liikuntatilanteisiin annettujen ohjeiden mukaan ja noudattaa reilun pelin periaatteita • noudattaa turvallisuutta liikunnassa

Mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen kuvaaminen	
Kiitettävä K3	• selvittää monipuolisesti mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • arvioi, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää
Hyvä H2	• selvittää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • tuo esille ja pohtii, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää
Tyydyttävä T1	• selvittää mielenterveyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille • tuo esille, minkälaisilla toimenpiteillä edellä mainittuja asioita voidaan edistää, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen	
Kiitettävä K3	toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia edistävästi
Hyvä H2	toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin
Tyydyttävä T1	toimii opiskelijaryhmän jäsenenä hyvinvointia edistävästi ja osallistuu opiskelijoille järjestettyihin liikunta- ja muihin tapahtumiin sekä tilaisuuksiin

Terveiden, turvallisuuden ja työkyvyn huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojen kehittämistarpeita
Hyvä H2	toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa
Tyydyttävä T1	toimii sovittujen terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimintaohjeiden mukaisesti, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun antaminen sekä ergonominen toimiminen	
Kiitettävä K3	- toimii huolellisesti ja ennaltaehkäisee liikuntatapaturmien syntymistä - osaa hakea ja antaa ensiapua - ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja työskentelee erilaisissa ympäristöissä ergonomisesti.
Hyvä H2	- ehkäisee toiminnallaan liikuntatapaturmien syntymistä - osaa hakea ja antaa ensiapua - ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja toimii ergonomisesti.
Tyydyttävä T1	- ennakoi mahdollisia tapaturmariskejä liikuntatilanteissa - osaa hakea ja antaa ensiapua tavallisimmissa ensiapua vaativissa tilanteissa - ottaa toiminnassaan huomioon oman ammatin kuormittavuustekijät ja toimii ergonomisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

- osaa kuvata väestön terveyseroja ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöitä ja niiden ennaltaehkäisyä
- osaa arvioida fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä omassa elämäntavassaan ja toimintaympäristössään
- osaa tarvittaessa käyttää sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja
- osaa hyödyntää terveystietoa
- osaa edistää ryhmän jäsenenä ryhmän toimintaa ja osallistua työ- ja opiskelukyvyn sekä hyvinvoinnin edistämiseen.

ARVIOINNIN KOHTEET

Väestön terveyserojen ja tavallisimpien kansansairauksien riskitekijöiden huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	• hakee monipuolisesti tietoa terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista • arvioi kriittisesti saamaansa tietoa
Hyvä H2	• hakee tietoa terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa tavallisimmista terveyshaitoista, toimintakykyä kuormittavista tekijöistä ja kansansairauksista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta

Fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden huomioon ottaminen	
Kiitettävä K3	• hakee monipuolista tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • arvioi kriittisesti tiedon merkitystä ja perustelee liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • toteuttaa suunnitelmaansa johdonmukaisesti
Hyvä H2	• hakee monipuolista tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • arvioi tiedon merkitystä ja perustelee liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • toimii suunnitelmansa mukaisesti
Tyydyttävä T1	• hakee tietoa fyysiseen, sosiaaliseen ja psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä • perustelee tiedolla liikunta- ja hyvinvointi-suunnitelmansa ratkaisuja • tarvitsee ajoittain ohjausta suunnitelman toteuttamisessa

Tiedon hakeminen sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista	
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tarjonnasta luotettavista tietolähteistä • ohjaa muita opiskelijoita hankkimaan tietoa palveluista
Hyvä H2	• hakee tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tarjonnasta luotettavista tietolähteistä
Tyydyttävä T1	• hakee tarvittaessa tietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluista, mutta tarvitsee ajoittain ohjausta sopivan palvelun löytämisessä

Terveysliikunnan hyödyntäminen	
Kiitettävä K3	• hyödyntää omassa toiminnassaan suunnitelmallisesti erilaisia kunto- ja terveystoimintamuotoja ja seuraa kriittisesti omaa edistymistään ja muuttaa tarvittaessa suunnitelmaansa
Hyvä H2	• hyödyntää omassa toiminnassaan erilaisia kunto- ja terveystoimintamuotoja ja seuraa omaa edistymistään
Tyydyttävä T1	• hyödyntää omassa toiminnassaan yleisimpiä kunto- ja terveystoimintamuotoja, mutta tarvitsee ajoittain yksilöllistä ohjausta

Ryhmän toiminnan ja hyvinvoinnin edistäminen	
Kiitettävä K3	- osallistuu aktiivisesti liikunta- ja muihin tapahtumiin - ottaa osallistuessaan huomioon muiden osallistujien erilaisuuden ja kiinnostuksen kohteet.
Hyvä H2	osallistuu aktiivisesti ryhmän jäsenenä liikunta- tai muuhun tapahtumaan ja kannustaa myös muita osallistumaan.
Tyydyttävä T1	osallistuu aktiivisesti ryhmän jäsenenä liikunta- tai muuhun tapahtumaan.

2.16. Yrityksessä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija osaa

- arvioida oman alan tarjontaa ja uusien asiakkaiden löytymistä tuotteistamisen lähtökohdista
- täsmentää taloudellisesti kannattavan liikeidean ja kehittää toiminta-ajatuksen
- suunnitella yrityksen toimintaa tavoitteellisesti ja asiakaslähtöisesti
- tehdä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä
- hankkia yhteistyökumppaneita ja rakentaa liiketoiminnan edellyttämiä verkostoja
- esitellä yrityksen toimintaa erilaisissa tilanteissa
- käyttää toiminnassaan apuna tieto- ja viestintätekniikkaa
- toimia yrityksessä osana ryhmää, mutta kykenee myös itsenäiseen toimintaan ja päätöksentekoon
- arvioida yrityksen kehittämistarpeita.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä toimimalla yhteistyössä ryhmän, yhteistyöyrityksen ja eri toimijoiden kanssa esim. omassa yrityksessä, harjoitusyrityksessä tai vastaavassa. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava ammattitaito vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/työkohteessa tai koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

Arviointi

TYÖPROSESSIN HALLINTA

Oman työn suunnittelu	
Kiitettävä K3	suunnittelee yrityksen toimintaa innovatiivisesti ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti, vastuullisesti ja kannustavasti vastaten omista töistään
Hyvä H2	suunnittelee yrityksen toimintaa ja toimii ryhmän jäsenenä oma-aloitteisesti ja vastuullisesti vastaten omista töistään
Tyydyttävä T1	osallistuu yrityksen toiminnan suunnitteluun ja toimii ryhmän jäsenenä vastaten omista töistään

Työn kokonaisuuden hallinta	
Kiitettävä K3	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti sovittaen työnsä ryhmän toimintaan
Hyvä H2	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
Tyydyttävä T1	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti

Ajankäytön hallinta	
Kiitettävä K3	suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan ajan ottaen huomioon tehokkaan ajanhallinnan ja seuraa omaa ajankäyttöään
Hyvä H2	suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan aikaa ja seuraa omaa ajankäyttöään
Tyydyttävä T1	suunnittelee eri tehtäviin kuluvaan aikaa tarvitessa siihen jonkin verran ohjausta ja seuraa omaa ajankäyttöään

Laadukas ja kustannustietoinen toiminta	
Kiitettävä K3	- toimii yhdessä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi - toimii palveluhenkisesti ja varmistaen asiakastyytyväisyyden.
Hyvä H2	- toimii yhdessä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa - toimii palveluhenkisesti ja asiakastyytyväisyyttä edistävasti
Tyydyttävä T1	- toimii työnsä asetettujen laatu- ja kustannustavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella - toimii palveluhenkisesti

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tieto- ja viestintätekniikan käyttäminen	
Kiitettävä K3	käyttää itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Tyydyttävä T1	käyttää ohjeistettuna tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Kiitettävä K3	arvioi ryhmän jäsenenä ja itsenäisesti sekä ennakkoluulottomasti hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut
Hyvä H2	arvioi ryhmän jäsenenä hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut
Tyydyttävä T1	arvioi ryhmän jäsenenä hankkimansa tiedon pohjalta uudet asiakasryhmät ja näille toteutettavat tuotteet ja palvelut tarvitessa ajoittain ohjausta

Liikeidean täsmentäminen	
Kiitettävä K3	määrittelee itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen
Hyvä H2	määrittelee ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen
Tyydyttävä T1	määrittelee ryhmän jäsenenä taloudellisesti kannattavan liikeidean ja toiminta-ajatuksen taruiten jonkin verran ohjausta

Yrityksen toiminnan suunnittelu	
Kiitettävä K3	laatii itsenäisesti ja perustellen yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään
Hyvä H2	laatii yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään
Tyydyttävä T1	laatii ohjatusti yrityksen perustoiminnoille tavoitteet ja niille asiakaslähtöisen suunnitelman, jossa kertoo, millaisilla toimenpiteillä tavoitteisiin päästään

Yhteistyökumppaneiden hankkiminen	
Kiitettävä K3	määrittelee ryhmän jäsenenä innovatiivisesti ja laaja-alaisesti yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia
Hyvä H2	määrittelee ryhmän jäsenenä yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia
Tyydyttävä T1	määrittelee ryhmän jäsenenä yhteistyökumppanit ja sopii yhteistyön muodosta sekä solmii tarvittaessa sopimuksia taruiten sopimusten laatimisessa ohjausta

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Kiitettävä K3	hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu osoittaen toiminnassa joustavuutta ja hyvää ajankäytön hallintaa
Hyvä H2	hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä yrityksen toimintaan liittyviä työtehtäviä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu
Tyydyttävä T1	hoitaa itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä joitakin yrityksen toimintaan liittyvistä työtehtävistä, kuten materiaalihankinnat, tuotteiden valmistaminen ja markkinointi, myynti ja jakelu

Yrityksen toiminnan esittely	
Kiitettävä K3	esittelee yritystä ja sen tuotteita tai palveluja vakuuttavasti erilaiset asiakasryhmät huomioiden (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)
Hyvä H2	esittelee yritystä ja sen tuotteita tai palveluja (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)
Tyydyttävä T1	osallistuu joihinkin yrityksen tuotteiden tai palvelujen esittelytilaisuuksiin (myynti- ja markkinointi, yhteistyökumppaneiden hankkiminen, kirjanpito- ja palveluiden hankkiminen, rahoittajatapaamiset, logistiikka)

Liiketoiminnan kehittäminen	
Kiitettävä K3	seuraa laaja-alaisesti liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistä ja toimii luovasti
Hyvä H2	seuraa liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistarpeita
Tyydyttävä T1	seuraa ohjatusti liiketoimintaympäristön ja asiakastarpeiden muuttumista, jonka pohjalta arvioi liiketoiminnan kehittämistarpeita

Yrityksen lopettaminen	
Kiitettävä K3	laatii yrityksen lopettamisasiakirjat ja on arvioinut yrityksen lopettamisen yhteydessä myös yrityksen myynnin mahdollisuuksia.
Hyvä H2	laatii yrityksen lopettamisasiakirjat
Tyydyttävä T1	laatii ohjatusti yrityksen lopettamisasiakirjat

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Kiitettävä K3	hankkii tietoa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista
Hyvä H2	hankkii tietoa alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista
Tyydyttävä T1	hankkii tietoa alalla toimivien kilpailevien yritysten tarjonnasta ja asiakkaista tarviton ajoittain ohjausta

Liikeidean täsmentäminen ja yrityksen toiminnan suunnittelu	
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
Hyvä H2	• hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
Tyydyttävä T1	• hakee ohjatusti tietoa yrityksen perustamiseen ja valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä • hankkii ohjatusti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa

Yrityksen työtehtävien tekeminen	
Kiitettävä K3	• hankkii innovatiivisesti ja ennakkoluulottomasti tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuksista sekä tukitehtävistä.
Hyvä H2	• hankkii tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuksista sekä tukitehtävistä
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjatusti tietoa erilaisista tarvittavista teknologisista tai muista tuotantoon liittyvistä ratkaisuksista sekä tukitehtävistä

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Kiitettävä K3	• ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita varmistaen aina asiakastyytyväisyyden
Hyvä H2	• ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita
Tyydyttävä T1	• ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaa liittyviä ongelmatilanteita tarpeen jonkin verran tukea

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Kiitettävä K3	• tekee ryhmässä perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä • neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa
Hyvä H2	• tekee ryhmässä ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä • neuvottelee yhteistyöstä ryhmän jäsenten kanssa ja osallistuu yhteistyöneuvotteluihin sidosryhmien kanssa
Tyydyttävä T1	• osallistuu ryhmän valintojen ja päätösten valmisteluun • arvioi ohjattuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä • osallistuu yhteistyöneuvotteluihin ryhmän jäsenten ja sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Kiitettävä K3	noudattaa yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle
Hyvä H2	noudattaa yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Tyydyttävä T1	noudattaa ohjattuna yritystoiminnassa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	- toimii työssään ja siihen liittyvissä asiakaspalvelutilanteissa alansa työturvallisuusohjeita noudattaen ja tekee realistisia esityksiä alansa työturvallisuuden kehittämiseksi - varmistaa oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa - opastaa muita toimimaan terveellisesti ja turvallisesti toimiessaan ryhmän jäsenenä.
Hyvä H2	- toimii työssään ja siihen liittyvissä asiakaspalvelutilanteissa alan työturvallisuusohjeita noudattaen ja ennakoii mahdollisia työturvallisuusriskejä ja vaaratilanteita - varmistaa ohjeiden mukaan oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden eri tilanteissa.
Tyydyttävä T1	- noudattaa alansa työturvallisuusohjeita omassa toiminnassaan ja huolehtii asiakkaiden turvallisuudesta annettujen ohjeiden mukaisesti - varmistaa opastettuna oman, työtovereiden ja asiakkaiden turvallisuuden tutuissa tilanteissa.

2.17. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa

- arvioida oman osaamisensa tuotteistamista tai markkinoilla olevaa liiketoimintamahdollisuutta
- selvittää perustettavan yrityksen liiketoimintaympäristöä ja kilpailutilannetta
- esittää liikeidean ja yritysmuodon
- laatia yritykselle liiketoimintasuunnitelman
- laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa suunnittelemalla yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyvät tehtävät. Työtä tehdään siinä laajuudessa, että osoitettava osaaminen vastaa kattavasti tutkinnon perusteissa määrättyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä.

Ammattiosaamisen näyttöä tai tutkintotilaisuutta voidaan jatkaa toisessa työpaikassa/ työkohteessa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän osoittamassa muussa paikassa niin, että osaamisen osoittamisen kattavuus varmistuu.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa osaamista ei voida työtä tekemällä ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa kattavasti osoittaa, sitä täydennetään muulla osaamisen arvioinnilla.

TYÖPROSESSIEN HALLINTA

Oman työn suunnittelu ja suunnitelmien tekeminen	
Kiitettävä K3	kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet innovatiivisesti ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti
Hyvä H2	kartoittaa yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet ja toimii oma-aloitteisesti ja vastuullisesti
Tyydyttävä T1	kartoittaa opastettuna yritystoiminnan suunnittelun ja toteutuksen eri vaiheet

Työn kokonaisuuden hallinta	
Kiitettävä K3	etenee työssään järjestelmällisesti ja sujuvasti
Hyvä H2	etenee työssään järjestelmällisesti
Tyydyttävä T1	etenee opastettuna työssään järjestelmällisesti

Laadukas toiminta	
Kiitettävä K3	toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja kehittää omaa toimintaansa niiden saavuttamiseksi.
Hyvä H2	toimii asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja arvioi omaa toimintaansa niiden saavuttamisessa
Tyydyttävä T1	toimii työnsä asetettujen laatutavoitteiden mukaisesti ja muuttaa omaa toimintaansa annetun palautteen perusteella

TYÖMENETELMIEN, -VÄLINEIDEN JA MATERIAALIN HALLINTA

Tieto- ja viestintätekniikan käyttäminen	
Kiitettävä K3	käyttää suunnittelussaan itsenäisesti ja sujuvasti tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Hyvä H2	käyttää suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti
Tyydyttävä T1	käyttää ohjeistettuna suunnittelussaan tieto- ja viestintätekniikkaa toimien tietoturvan periaatteiden mukaisesti

Liiketoimintaympäristön selvittäminen	
Kiitettävä K3	• arvioi itsenäisesti miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia innovatiivisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa itsenäisesti ja laaja-alaisesti alalla toimivia yrityksiä • arvioi kriittisesti kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaalleen asiakasryhmälle kuvaamalla kattavasti sen tuottamia asiakashyötyjä
Hyvä H2	• arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön • esittää tuotteen tai palvelun suunnittelemaalleen asiakasryhmälle kuvaamalla sen tuottamia asiakashyötyjä
Tyydyttävä T1	• arvioi miten omaa osaamista voidaan tuotteistaa tai millaisia liiketoimintamahdollisuuksia markkinoilta on löydettävissä, tarviten ajoittain tukea ja ohjausta • kartoittaa alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita tarviten ajoittain ohjausta • arvioi kartoituksen pohjalta oman suunnitelmansa toteutusmahdollisuuksia ottaen huomioon toimialan lainsäädännön ja kilpailulain pääsisällön tarviten ajoittain ohjausta • esittää suunnittelemaalleen asiakasryhmälle tuotteen tai palvelun kuvaamalla sen tuottamia asiakashyötyjä tarviten ajoittain ohjausta

Yrityksen perustaminen	
Kiitettävä K3	• valitsee itsenäisesti ja perustellen yritykselle yritysmuodon • laatii itsenäisesti yrityksen perustamisasiakirjat
Hyvä H2	• valitsee yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat
Tyydyttävä T1	• valitsee ohjeistettuna yritykselle yritysmuodon • laatii yrityksen perustamisasiakirjat tarviten jonkin verran ohjausta

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Kiitettävä K3	• selvittää itsenäisesti ja laaja-alaisesti markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää realistisen ja perustellun suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman itsenäisesti tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee itsenäisesti yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman.
Hyvä H2	• selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän vastuun • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman
Tyydyttävä T1	• selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä tarviten jonkin verran ohjausta • esittää suunnitelman eri toimintojen (kuten myynti, markkinointi, tuotanto, ostot, logistiikka, teknologiset ratkaisut sisältäen tieto- ja viestintäteknologian, kirjanpito) hallinnoinnista ja resursoinnista tarviten jonkin verran ohjausta • laatii budjetin ja rahoitussuunnitelman tarviten ajoittain ohjausta • tekee yrityksen riskienhallinta-analyysin ja turvallisuussuunnitelman tarviten jonkin verran ohjausta

TYÖN PERUSTANA OLEVAN TIEDON HALLINTA

Yritysmuodon valinta sekä tiedon hankinta liittyen yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen	
Kiitettävä K3	• hakee itsenäisesti ja laaja-alaisesti tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Hyvä H2	• hakee tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista
Tyydyttävä T1	• hakee ohjattuna tietoa yrityksen perustamiseen ja lopettamiseen sekä valitulla toimialalla toimimiseen liittyvistä säädöksistä ja asiakirjoista

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	
Kiitettävä K3	• hankkii itsenäisesti ja laaja-alaisesti yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii laaja-alaisesti tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Hyvä H2	• hankkii yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.
Tyydyttävä T1	• hankkii ohjattuna yrityksensä liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa • hankkii ohjattuna tietoa yrityksensä perustamista ja toimintaa tukevista palveluista mm. tilitoimiston palvelut.

ELINIKÄISEN OPPIMISEN AVAINTAIDOT

Oppiminen ja ongelmanratkaisu	
Kiitettävä K3	• tekee perusteltuja ehdotuksia, valintoja ja päätöksiä yrityksen toiminnan kehittämiseksi • arvioi oma-aloitteisesti omaa toimintaansa ja työnsä sekä yritystoiminnan etenemistä
Hyvä H2	• tekee valintoja ja päätöksiä • arvioi omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä
Tyydyttävä T1	• tekee ohjattuna päätöksiä • arvioi opastettuna omaa toimintaansa ja työnsä etenemistä

Vuorovaikutus ja yhteistyö	
Kiitettävä K3	• neuvottelee innovatiivisesti yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Hyvä H2	• neuvottelee yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
Tyydyttävä T1	• neuvottelee opastettuna yhteistyöstä sidosryhmien kanssa

Ammattietiikka	
Kiitettävä K3	• noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja ja perustelee niiden merkityksen yritystoiminnalle
Hyvä H2	• noudattaa yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja
Tyydyttävä T1	• noudattaa ohjattuna yritystoiminnan suunnittelussa kaikkia kestävän kehityksen osa-alueiden arvoja

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky	
Kiitettävä K3	• käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian. Toimii oma-aloitteisesti työturvallisuuden ja ergonomian parantamiseksi omassa työpisteessään.
Hyvä H2	• käyttää turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.
Tyydyttävä T1	• käyttää pääsääntöisesti turvallisia, sopivasti kuormittavia ja vaihtelevia työmenetelmiä ottaen huomioon ergonomian.

3. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista määrätään Opetushallituksen määräyksessä "Opiskelijan terveydentilaa koskevat vaatimukset ammatillisissa perustutkinnoissa" (27/011/2015).

4. Ammattialan kuvaus

Nuoriso- ja vapaa-aika-alalla järjestetään toimintoja ja tuotetaan palveluja eri-ikäisten monipuolista ja yhteisöllistä vapaa-aikaa varten. Tavoitteena on kansalaistoiminnan ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yksilöllisen kasvun ja yhteisöllisyyden tukeminen. Nuoriso- ja vapaa-aika-alalla tarvitaan valmiuksia moniammatilliseen yhteistyöhön ja kykyä luottamukselliseen ja luovaan vuorovaikutukseen sekä ohjattavien että muiden alojen ammattilaisten kanssa. Nuorisotyön perinteinen tehtävä on ollut edesauttaa nuorten omaa toimintaa siten, että yksilöllisyys ja yhteisöllisyys voivat elää rinnakkain.

Nuoriso- ja vapaa-aika-alalla keskeisenä tehtävänä on suunnitella ja ohjata eri-ikäisten vapaa-ajan toimintaa ja harrastuksia sekä luoda edellytyksiä toiminnalle sekä nuorten tasapainoiselle kasvulle. Ohjauksessa ja toiminnan edellytysten järjestämisessä on otettava huomioon nuorten, aikuisten ja ikääntyvien erilaiset tarpeet ja heidän vapaa-aikatoimintaa koskevat odotuksensa. Ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, kyky ottaa taustaltaan erilaisten ohjattavien tarpeet huomioon sekä pyrkimys yhteisöllisen vuorovaikutuksen ja yksilöllisen kasvun tukemiseen ovat eri-ikäisten ohjauksessa tarvittavia taitoja.

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaus on ihmissuhdetyötä, joka edellyttää hyvää tietämystä ihmisen kasvusta, kehityksestä, elämänsäkaaresta, sosiaalisesta kanssakäymisestä sekä kulttuurista ja yhteiskunnan rakenteista. Se on eri-ikäisten ja kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten parissa tehtävää ohjaus-, opastus- ja tukityötä. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja suunnittelee, järjestää ja ohjaa eri-ikäisten ihmisten vapaaehtoista ja yhteisöllistä kansalais-, kulttuuri-, liikuntatoimintaa ja muuta vapaa-ajan toimintaa. Hän työskentelee järjestön, kunnan, yrityksen tai muun yhteisön palveluksessa tai itsenäisenä ammatin harjoittajana. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja tuntee ja osaa käyttää erilaisia toiminnan rahoitusmuotoja toimintojen organisoimiseksi ja toteuttamiseksi.

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajalta vaaditaan monipuolisia taitoja sekä suunnittelu-, toteutus- ja arviointikykyä toiminnan ohjauksen lisäksi erilaisten toimintakokonaisuuksien ja palvelujen tuottamisessa. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja tiedostaa kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön yhteiskunnallisen merkityksen. Nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammatillisten vaatimusten kasvusta huolimatta vapaaehtoistyöllä ja kansalaisaktiivisuudella on alalla merkittävä asema.

Nuoriso-ohjauksessa painottuvat harrastus- ja toimintamahdollisuuksien ohella nuorten elinolojen kehittäminen sekä yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen ja laajentaminen. Lisäksi nuoriso-ohjauksessa on keskeistä yhteistyö kodin, koulun ja sosiaalitoimen sekä muiden viranomaisten kanssa.

5. Ammattialan arvoperusta

Nuoriso- ja vapaa-aika-alan arvoperustana on humanistinen ihmiskäsitys. Siinä on keskeistä yhteisöllisyys, inhimillisyys, sosiaalisuus, solidaarisuus, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, väkivallattomuus ja muut ihmisten yhteistoiminnalle välttämättömät ulottuvuudet. Käytännön ohjaustoiminnassa painottuvat vastuu ohjattavien henkisestä kasvusta, turvallisuudesta ja yhteistoiminnasta, ystävällisyys, luotettavuus, avarakatseisuus ja rehellisyys sekä yksilöllisten lähtökohtien huomioon ottaminen. Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajalla on terve ammattilypeys ja hyvän itsetunnon tuomaa varmuutta kohdata ja ohjata erilaisia ihmisiä. Työssään nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja pyrkii laadullisesti parhaaseen mahdolliseen tulokseen.

Nuoriso- ja vapaa-aikatoiminnalla luodaan edellytyksiä kansalaisten henkiselle, sosiaaliselle ja fyysiselle hyvinvoinnille sekä elämänilolle ja elämän mielekkyydelle. Monipuolinen kulttuuri-, kansalais-, nuoriso-, liikunta- ja vapaa-aikatoiminta kartuttaa kulttuurista ja sosiaalista pääomaa. Tulevaisuudenusko, monipuolinen osaaminen ja menestyminen rakentuvat yhä enemmän ihmisten henkisen hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden varaan. Nuoriso- ja vapaa-aika-alan keskeinen yksilöllinen lähtökohta on oikeus oman elämän rakentamiseen kasvattavassa ja tasavertaisessa vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten kanssa. Alan yhteiskunnallisina arvopäämäärinä ovat nuorisolain (27.1.2006/72) mukaan yhteisöllisyys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen.

Nuorisotyön peruslähtökohtia ovat 1) voluntarismi eli ihmisen tahdonvapauden ja vapaaehtoisuuden periaate, 2) nuorten tarpeiden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, 3) sitoutuminen nuorten kansalaisuuden lujittamiseen, 4) aikuisen kasvatusvastuun ja -oikeuden kunnioittaminen sekä 5) suhteellinen ja moniarvoinen arvoperusta.

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja vastuu yhteisestä tulevaisuudesta kuuluvat keskeisesti nuoriso- ja vapaa-aika-alan arvoperustaan. Nuoriso- ja vapaa-aikatoiminta ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja eriarvoistumista. Nuoriso- ja vapaa-aikatoiminnan kasvatuksellisenä tavoitteena on selviytymiskykyinen, aktiivinen ja osallistuva ihminen, joka kykenee vastaamaan muutoksiin oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa kunnioittavasti.

6. Tutkinnon tavoitteet

Nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammattilainen osaa työskennellä monipuolista ammattitaitoaan käyttäen alan eri toimintaympäristöissä työntekijänä, itsenäisenä ammatinharjoittajana tai yrittäjänä alan arvopohjan edellyttämällä tavalla. Hän osaa ohjata, innostaa, motivoida ja osallistaa sekä järjestää tavoitteellista ja elämyksiä tuottavaa toimintaa kaikenikäisille, mutta erityisesti nuorille. Hän hallitsee ryhmien ohjaamisen ja osaa työssään rakentaa luottamuksellisia sosiaalisia ja toiminnallisia verkostoja sekä tukea ohjattaviensa yhteisöllistä ja yksilöllistä kasvua heidän tarpeensa huomioon ottaen.

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja toimii eri-ikäisten ihmisten parissa ja ohjaa heidän vapaa-aikatoimintaansa yhteisökasvatuksellisia periaatteita ja menetelmiä soveltaen. Hän ymmärtää aktiivisen kansalaisuuden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden sekä virikkeellisen vapaa-ajan merkityksen ihmisten hyvinvoinnille, viihtyvyydelle sekä työssä ja arkielämässä jaksamiselle ja elinoloille. Hän osaa luovasti ottaa huomioon eri-ikäisten ja taustoiltaan erilaisten ohjattavien yksilölliset tarpeet ja suunnitella toimintakokonaisuuksia ohjattavien toiveita kuunnellen. Nuorisotyö ja nuorisokasvatus ovat tutkinnossa perusviitekehyksenä, mutta ammatillisten valintojen kautta on mahdollista suunnata osaamista myös muihin ikäryhmiin.

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja osaa käyttää nuoriso- ja vapaa-aika-alan keskeisiä ohjausmenetelmiä erilaisissa toimintaympäristöissä valitsemiensa opintojen ja työelämän vaatimusten mukaisesti. Nuoriso- ja vapaa-aika-alan ohjausmenetelmien monipuolinen soveltaminen on hänen työnsä erityisosaamista. Hänellä on vankka toiminnanohjaus- ja osallistamistaito, hyvä ilmaisukyky sekä hyvät vuorovaikutustaidot.

Nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammattilainen osaa työssään edistää suomalaista kulttuuriperinnettä ja sen kehitystä. Hän osaa ottaa huomioon ohjattavien erilaiset kulttuuriset ja sosiaaliset taustat sekä osaa kehittää toimintaa niiden mukaisesti. Hän osaa toimia luontevasti monikulttuurisessa toimintaympäristössä ja luoda eri etnisten ryhmien yhteisymmärrystä vahvistavia tilanteita ja tulee työssään toimeen vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Hän osaa työskennellä työryhmän jäsenenä ja toimia myös moniammatillisissa verkostoissa.

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja osaa olla oma-aloitteinen ja luova sekä tehdä itsenäisiä ratkaisuja työntekijänä tai ammatinharjoittajana. Hän osaa ottaa huomioon kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet sekä vastuullisen kuluttamisen periaatteet työssään ja kansalaisena. Hän pyrkii omassa toiminnassaan aina laadullisesti parhaaseen mahdolliseen suoritukseen sekä arvostaa toimintaympäristön viihtyisyyttä ja kulttuurisia kauneusarvoja.

Nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammattilainen toimii vastuullisesti, oikeudenmukaisesti, taloudellisesti ja sopimusten mukaisesti. Hän noudattaa työssään nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammattietiikkaa ja pyrkii aina oikeudenmukaisiin ratkaisuihin. Hän noudattaa hyviä käytöstapoja kaikissa tilanteissa. Hän toimii sovitteluvasti kaikissa työhönsä liittyvissä ongelmatilanteissa. Alan ammattilainen osaa käsitellä ja ratkaista eettisiä ongelmia työelämän tarpeiden mukaisesti. Hän on avarakatseinen ja tasa-arvoinen toisia ihmisiä kohtaan. Hän ottaa toiset ihmiset huomioon ja ymmärtää ihmisten erilaisia elämäntilanteita, mielipiteitä ja tunteita. Hän hallitsee omat tunteensa ohjaus- ja muissa vuorovaikutustilanteissa. Hän arvostaa omaa ammattiaan, on motivoitunut kehittämään itseään ja työtään ja osaa arvioida ammatillista kasvuaan ja kehittämistarpeitaan. Hänellä on elinikäisen oppimisen taidot.

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja osaa pitää huolta ohjattavien turvallisuudesta ja terveydestä, ja hän noudattaa työsuojelumääräyksiä ja ohjeita. Hän on perehtynyt riskien ja vaarojen arviointiin sekä toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana. Hän kiinnittää huomiota työhyvinvointiinsa, noudattaa terveellisiä elintapoja sekä pitää yllä toiminta- ja työkykyään.

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen ammattilainen osaa ottaa huomioon työnsä ympäristövaikutukset ja toimia ympäristöä säästäen. Hän myös hallitsee menetelmiä käsitellä ympäristökysymyksiä ohjattavien kanssa. Hän osaa käyttää nykyaikaisen teknologian välineitä ja laitteita. Hän osaa käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnassa, viestinnässä, palvelujen markkinoinnissa sekä nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa. Hän tiedostaa verkko-ohjauksen

haasteet nuorisotyössä ja osaa huolehtia käytettävien varusteiden, välineiden ja menetelmien turvallisuudesta sekä ympäristön viihtyisyydestä ja järjestyksestä.

Palvelujen tuottaminen erilaisissa toimintaympäristöissä vaatii joustavuutta ja sopeutumiskykyä sekä taitoa käyttää hyväksi erilaisia mahdollisuuksia niin toiminnan rahoituksessa kuin muissakin järjestelyissä osalta.

Lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia yrittäjyyteen. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (L630/1998, 5 § (muutos 787/2014)).

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

7. Elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, työelämän tilanteissa selviytymisessä ja tulevaisuuden uusissa haasteissa.

Oppiminen ja ongelmanratkaisu

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä.

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii tilanteen vaatimalla tavalla erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä ilmaisee erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Hän toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä sekä kohtelee erilaisia ihmisiä tasavertaisesti. Hän noudattaa yleisesti hyväksyttyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan.

Ammattietiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii työssään ammatin arvoperustan mukaisesti. Hän sitoutuu työhönsä ja toimii vastuullisesti noudattaen tehtyjä sopimuksia ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa.

Terveys, turvallisuus ja toimintakyky

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii turvallisesti ja vastuullisesti työ- ja vapaa-aikana sekä liikenteessä ja ylläpitää terveellisiä elintapoja sekä toiminta- ja työkykyään. Hän työskentelee ergonomisesti ja hyödyntää alallaan tarvittavan terveysliikunnan sekä ehkäisee työhön ja työympäristöön liittyviä vaaroja ja terveyshaittoja.

Aloitekyky ja yrittäjäyys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja edistää toiminnallaan tavoitteiden saavuttamista. Hän toimii aloitteellisesti ja asiakaslähtöisesti työntekijänä ja/tai yrittäjänä. Hän suunnittelee toimintaansa ja työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän toimii taloudellisesti ja tuloksellisesti ja johtaa itseään. Hän mitoittaa oman työnsä tavoitteiden mukaan.

Kestävä kehitys

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja toimii ammattinsa kestävän kehityksen ekologisten, taloudellisten, sosiaalisten sekä kulttuuristen periaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa alan työtehtävissä keskeisiä kestävän kehityksen säädöksiä, määräyksiä ja sopimuksia.

Estetiikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja ottaa toiminnassaan huomioon oman alansa esteettiset tekijät. Hän edistää tai ylläpitää työympäristönsä viihtyisyyttä ja muuta esteettisyyttä.

Viestintä ja mediaosaaminen

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja viestii monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan. Hän havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita, käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja.

Matematiikka ja luonnontieteet

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää peruslaskutoimituksia työssä vaadittavien ja arkipäivän laskutehtävien ratkaisemisessa. Hän käyttää esim. kaavoja, kuvaajia, kuvioita ja tilastoja ammattitehtävien ja -ongelmien ratkaisemisessa ja hän soveltaa fysiikan ja kemian lainalaisuuksiin perustuvia menetelmiä ja toimintatapoja työssään.

Teknologia ja tietotekniikka

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja hyödyntää ammatissa käytettäviä teknologioita monipuolisesti. Hän ottaa työssään huomioon tekniikan hyödyt, rajoitukset ja riskit. Hän käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti ammatissaan ja kansalaisena.

Aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit

Opiskelija tai tutkinnon suorittaja käyttää hyödykseen tietoa yhteiskunnan perusrakenteista ja toimintavoista sekä osallistuu rakentavalla tavalla yhteisön toimintaan ja päätöksentekoon. Hän toimii oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaisesti sekä työssä että arkielämässä. Hän pyrkii aktiivisella toiminnalla vaikuttamaan epäkohtien poistamiseen. Hän noudattaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Hän toimii asiallisesti ja työelämän vaatimusten mukaisesti eri kulttuuri- ja omaavien ihmisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisissä toiminnoissa.